

**ЛЬВІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ**

УКРАЇНСЬКА МОВА

**Збірник завдань
для підготовки до
зовнішнього незалежного оцінювання**

Львів 2007

У збірнику подано завдання, які протягом 2005 – 2007 років використовували в системі зовнішнього незалежного оцінювання в Україні. Вони пройшли процедуру апробації і були щороку рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

УКРАЇНСЬКА МОВА. Збірник завдань для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. – Львів: ЛРЦОЯО, 2007. – 108 с.

Збірник завдань укладено працівниками ЛРЦОЯО з дозволу Міжнародного фонду „Відродження” (лист від 25.07.2007р. №92) та Українського центру оцінювання якості освіти (лист від 14.02.2007р. № 01/01-105) для широкого інформування громадськості щодо форм та змісту тестових завдань, сприяння прозорості під час впровадження зовнішнього оцінювання на загальнодержавному рівні. Пропоновані завдання пройшли тестологічний аналіз і мають добрі характеристики щодо валідності та надійності – найважливіших критеріїв оцінювання якості завдань у тестовій формі. Це відрізняє збірник від інших, наявних на книжковому ринку.

Збірник стане в нагоді абітурієнтам, учням, учителям під час підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання 2008-го та наступних років.

Відтворювати чи копіювати збірник у цілому або його окремі частини можна лише з дозволу МФ „Відродження” та УЦОЯО.

© МФ „Відродження”

© УЦОЯО

Укладачі: М. Б. Блажко, І. Ю. Климець – методисти ЛРЦОЯО

Комп'ютерна верстка: О. В. Заплатинський – провідний спеціаліст ЛРЦОЯО

Зміст

Вступ	4
Програмові вимоги з української мови	11
Завдання Частини 1	17
Орфографія	17
Фонетика. Графіка. Орфоепія	25
Лексикологія та фразеологія	28
Будова слова і словотвір	33
Морфологія	34
Синтаксис і пунктуація	42
Стилістика і культура мовлення	56
Завдання до мікротекстів	61
Відкриті завдання з короткою відповіддю	67
Розвиток мовлення	70
Завдання Частини 2	83
Зразок тестового зошита за 2007 рік	85
Зразок бланка відповідей А	104
Зразок бланка відповідей Б	105

Зовнішнє незалежне оцінювання в Україні: запровадження, нормативно-правова база, загальні поняття

Зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) в Україні бере свій початок із експерименту, який проводило Міністерство освіти і науки України за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» протягом 2002 – 2004 років. Тоді результати тестування, за бажанням випускників, були зараховані як державна підсумкова атестація, а також як вступний іспит до тих вищих навчальних закладів, що погодилися визнавати ці результати. У 2003 році сертифікати Центру тестових технологій приймали чотири університети: Національний університет «Києво-Могилянська академія», Львівський національний університет імені Івана Франка, Одеський національний університет імені Мечнікова та Харківський педагогічний університет ім. Г. Сковороди.

Протягом 2004 – 2005 рр. в Україні підготовлена нормативно-правова база для функціонування системи ЗНО: Указ Президента України від 4 липня 2005р. №1013 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005р. №1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання і моніторингу якості освіти», накази Міністерства освіти і науки України 2006, 2007 років.

У 2006 році ЗНО набуло статусу загальнонаціонального освітнього експерименту, охопило 44 тисячі випускників і відбулося за державні кошти. Відтоді сертифікати Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) з результатами ЗНО за бажанням абітурієнтів зобов'язані були приймати всі вищі навчальні заклади України.

У 2007 році, згідно з наказом Міністерства освіти і науки України, зовнішнім незалежним оцінюванням було охоплено майже третину випускників – понад 117 тисяч учнів. Загальна кількість учасників ЗНО з української мови становила 115 240 учнів загальноосвітніх навчальних закладів із усіх областей України.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2007р. № 607, у 2008 році зовнішнє незалежне оцінювання передбачено для усіх, хто виявив бажання вступати до вищих навчальних закладів, а результати ЗНО зараховуватимуть як результати Державної підсумкової атестації і як вступні випробування під час прийому на навчання до ВНЗ.

Це оцінювання є:

- зовнішнім незалежним, оскільки здійснюється організацією, яка не залежить від школи та ВНЗ, і проводиться на базі спеціально визначених для цього установ;
- об'єктивним, позаяк ставить однакові вимоги та забезпечує рівні умови всім учасникам в Україні;
- прозорим, бо забезпечує можливість спостереження з боку громадськості за дотриманням передбачених процедур;
- шансом для учнів під час вступу до вищого навчального закладу;
- кроком до справедливості в державі;
- таким, що сприяє інтеграції України в європейський освітній простір.

ЗНО проводить Український центр оцінювання якості освіти та дев'ять регіональних центрів: Вінницький, Донецький, Дніпропетровський, Івано-Франківський, Київський, Львівський, Одеський, Сімферопольський, Харківський.

Детальнішу інформацію про зміст, процедуру, формати ЗНО можна одержати на сторінках сайтів: www.testportal.com.ua, www.lvtest.org.ua, а також у всіх регіональних центрах оцінювання якості освіти.

Структура посібника

Пропонований збірник укладено лише із завдань, що були вміщені в навчальних посібниках для підготовки до зовнішнього оцінювання з української мови (Інформаційних матеріалах) та тестових зошитах за 2005 – 2007 рр. Тестові завдання охоплюють усі розділи чинної програми з української мови, які учні вивчали упродовж 5 – 11 класів. Кожне тестове завдання в цьому посібнику відповідає чітко визначеній формі та змісту, є певного рівня складності. Такі завдання пройшли попередню фахову та статистичну експертизу, мають добрі характеристики, тому забезпечують високу **валідність і надійність** тесту – **найважливіші критерії його якості**. *Валідним (з англ. validiti – значимість, аргументованість, умотивованість) вважають такий тест, який справді вимірює те, для чого його призначено. Надійність тесту засвідчує, наскільки точно він вимірює досліджуване явище.* Саме такі характеристики тестових завдань відрізняють цей збірник від інших збірників, які нам сьогодні пропонує книжкова торгівля (купуємо «Тести з української мови», а насправді це завдання у тестовій формі, які відповідають певним формам, але не пройшли перевірки статистичними і математичними методами).

До змісту посібника входять:

- Програмові вимоги ЗНО з української мови.
- Тестові завдання різних форм **Частини 1** (завдання з вибором однієї правильної відповіді, завдання з вибором кількох правильних відповідей, завдання на встановлення відповідності, відкриті завдання з короткою відповіддю, завдання на інтерпретацію прочитаного тексту).
 - Завдання **Частини 2** (відкриті завдання з розгорнутою відповіддю).
 - Зразок тестового зошита за 2007 рік із коментарями до завдань.
 - Зразок бланків відповідей А і Б.

Форми тестових завдань ЧАСТИНИ 1 та їх оцінювання

На ЗНО з української мови використовують закриті та відкриті тестові завдання. Завдання закритого типу передбачають вибір правильних відповідей; завдання відкритого типу вимагають уміння правильно сформулювати відповідь на запитання за його змістом.

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді.

Таке завдання складається з незакінченого твердження та чотирьох або п'яти варіантів відповідей його продовження, серед яких тільки один правильний. За виконання такого завдання можна отримати 0 або 1 бал.

Наприклад:

- Літеру е треба писати в усіх словах рядка:*
- А випец..ний, долон..чка, удалеч..ні, овоч..сховище;*
- Б книж..чка, корен..плоди, город..на, б..нтежити;*
- В ож..ледь, сив..на, замер..хтіти, л..вада;*
- Г випл..каний, гус..ниця, зац..друвати, л..ментувати;*
- Д сут..ніти, зат..сатися, горц..ковий, кл..котіти.*

2. Завдання з вибором кількох правильних відповідей.

Завдання такого формату передбачає вибір певної кількості відповідей із запропонованого переліку варіантів. До такого типу завдань належать і завдання до мікротекстів – читання невеликого тексту і вибір з нього речень (одного або кількох) з певними мовними явищами. Кожну правильну відповідь у такому завданні оцінюють 1 балом.

Наприклад:

Позначте рядки, у яких усі слова пишуться з апострофом:

А м..ятний, роз..ятрений, присв..ята, пом..якшити;

Б в..язати, моркв..яний, комп..ютер, кур..єр;

В дит..ясла, пів..ящика, верф..ю, ін..екція;

Г пір..я, пів..ями, прив..ялений, п..єдестал;

Д пів..юрти, дзв..якнути, зв..язок, кров..ю;

Е солов..ї, тьм..яно, кон..юнктивіт, грав..юра;

Є черв..як, В..ячеслав, круп..яний, між..ярусний.

3. Завдання на встановлення відповідності.

Ці завдання передбачають утворення логічних пар: співвіднесення назв або тлумачень мовних явищ та їхніх прикладів, логічно пов'язаних між собою, але розташованих у довільній послідовності. Оцінюють таке завдання 1 балом за кожну правильну відповідь (від 0 до 5 балів).

Наприклад:

Установіть відповідність між словами та способами їх творення:

А складання основ;

Б префіксально-суфіксальний;

В суфіксальний;

Г безсуфіксальний;

Д префіксальний.

1 прмова, відступ, підгрупа;

2 заклик, переділ, вимір;

3 обніжок, настільний, неробство;

4 працездатний, землемір, водогін;

5 лісосмуга, криголам, міжпредметний;

6 випадковість, їдучи, барвінковий;

7 переддень, розірвати, присмак.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

4. Відкриті завдання з короткою відповіддю.

У таких завданнях потрібно дати самостійну відповідь (переважно у вигляді слова) і вписати її друкованими літерами у таблицю, починаючи з першої клітинки ліворуч. Треба пам'ятати, що клітинок у таблиці більше, ніж букв у слові. Правильне виконання такого завдання оцінюється 1 балом.

Наприклад:

Упишіть до таблиці просту форму найвищого ступеня порівняння прикметника міцний.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Перелічені вище форми тестових завдань дають змогу оцінити навчальні досягнення учасників ЗНО на різних когнітивних рівнях, зокрема знання, розуміння і застосування знань.

5. Завдання на інтерпретацію прочитаного тексту.

Такі завдання мають на меті виявити рівень розуміння самостійно прочитаного тексту на різних рівнях: *розуміння змісту* (тематики тексту загалом і окремих його абзаців, прямих і метафоричних значень слів, пошуку ключових слів, головної думки тексту, думок автора); *будови, або композиції* (уміння виділяти вступ, основну частину, висновок, визначати відповідність будови тексту певному типу та стилю мовлення, встановлювати логічні зв'язки між частинами тексту, розуміти роль окремих стилістичних засобів); *комунікативного призначення* (розуміти, з якою метою створено текст, уміти впізнавати адресата мовлення, передбачати можливий вплив тексту на читача).

На ЗНО у 2005 році учням пропонуви до тексту шість відкритих запитань, на які треба було дати чітку відповідь у формі речення або кількох речень (тексти «Цінності», «Наш гість жаданий – Дон Кіхот»). Це завдання перевіряли екзаменатори й оцінювали його так: 1 бал – повна відповідь, 0,5 бала – часткова, 0 балів – немає відповіді (за кожне завдання до тексту).

У 2006 році на ЗНО тексту для аналізу не використовували.

У 2007 році учасники тестування одержали до тексту 10 закритих завдань з вибором однієї правильної відповіді, за виконання кожного такого завдання можна було отримати 1 бал (тексти «Гордість Іспанії», «Феномен Стуса», «Поетка українського відродження»).

Відповіді на завдання **Частини 1** учні вписували у **бланк А**, який перевіряли за допомогою певних комп'ютерних програм.

Відкрите завдання ЧАСТИНИ 2, його оцінювання

До Частини 2 належать відкриті завдання з розгорнутою відповіддю – **написання власного висловлення у формі роздуму**. Це завдання дає змогу діагностувати результати навчання найвищого рівня – *аналізу, синтезу, оцінювання*.

Такий вид роботи перевіряє засвоєння комунікативної лінії програми, тобто те, як учні вміють створювати текст-роздум на запропоновану тему за певний час (обсяг – 200-250 слів). Для виконання такого завдання не потрібні спеціальні чи поглиблені знання. Учасники ЗНО повинні виявити загальні знання та вміння правильно формулювати тезу, переконливо її аргументувати, робити висновок, логічно і послідовно викладати свої думки, доречно вживати слова, грамотно оформлювати написане.

Щоб отримати за роботу бали високого рівня, необхідно виконати такі умови:

- 1) дотримуватися будови тексту-роздуму (теза, аргументи, висновок);
- 2) чітко сформулювати тезу, яку треба довести;
- 3) навести два-три переконливі докази, які найкраще аргументуватимуть тезу. Доцільно проілюструвати думки посиланнями на приклади з художньої літератури (зазначити назву твору, проблему, порушену письменником, назвати художній образ (образи), через який автор її розкриває, навести цитату з твору тощо), історичні факти або випадки з життя. *Непотрібно передавати зміст твору, всебічно характеризувати образи;*
- 4) сформулювати висновок, який випливає з аргументів;
- 5) висловлюватись конкретно, уникати простого викладу міркувань, не підкріплених фактичним матеріалом;
- 6) грамотно оформлювати роботу згідно з правилами орфографії та пунктуації, правильно уживати граматичні конструкції, відповідну лексику;
- 7) обсяг письмового висловлення не повинен перевищувати 250 слів, текст обсягом до 100 слів оцінюванню не підлягає;
- 8) оцінка за роботу, написану на іншу, хоч і близьку тему, становить 0 балів.

За написання власного висловлення можна одержати від 0 до 12 балів. На ЗНО таку роботу виконують **на бланку Б**, її перевіряють спеціально підготовлені **екзаменатори** (кожну роботу перевіряють два екзаменатори незалежно один від одного; якщо їхнє оцінювання збігається, то це і є остаточні бали за роботу; якщо ж оцінки різні, то роботу перевіряє третій (старший) екзаменатор (він приєднується до оцінювання котрогось із екзаменаторів), і його оцінка є остаточною).

Роздум оцінюють відповідно до спеціально розробленої схеми оцінювання, беручи до уваги критерії змісту та мовленнєвого оформлення (суму балів за зміст і грамотність ділять на два; якщо частка не є цілим числом, то заокруглюють до більшого числа).

Схема оцінювання власного висловлення

	Критерії оцінювання	Кількість балів
Зміст тексту	1. Чітке формулювання тези висловлення.	2, 1, 0
	2. Переконливість аргументів (не менше як два), їхня доцільність.	2, 1, 0
	3а. Використання прикладів з художньої літератури (інших видів мистецтва).	2, 1, 0
	3б. Використання прикладів з історії, суспільно-політичного життя, прикладів із власного життя.	2, 1, 0
	4. Логічність і послідовність викладу думок.	2, 1, 0
	5. Відповідність висновку тезі й наведеним аргументам.	2, 1, 0
	Усього	12 балів
Мовленнєве оформлення	Орфографічну та пунктуаційну грамотність оцінюють за критеріями, що вміщені у чинній програмі з української мови.	12 балів

Загальна характеристика структури та змісту тесту за 2007 рік

Зовнішнє оцінювання з української мови відбувалося у письмовій формі і тривало 180 хвилин. Кожен учасник ЗНО отримав тестовий зошит та бланки відповідей А і Б. Тестовий зошит складався з двох частин. Частина 1 містила 53 завдання, які відображали усі розділи чинної програми з української мови. Кількісний розподіл завдань подано у таблиці:

Розподіл завдань тесту ЗНО з української мови за розділами програми

№	Розділи програми	Кількість завдань	Відсоток завдань кожного розділу від загальної кількості завдань
1	Фонетика. Графіка	1	1,9
2	Лексикологія. Фразеологія	6	11,2
3	Морфологія	10	18,9
4	Синтаксис	10	18,9
5	Стилістика	1	1,9
6	Орфоєпія	1	1,9
7	Орфографія	7	13,2

8	Пунктуація	7	13,2
9	Розвиток мовлення	10	18,9
	УСЬОГО	53	100

Завдання Частини 1 мали на меті перевірити орфографічні та пунктуаційні навички школярів, знання основних лінгвістичних понять і термінів, розуміння мовних явищ та їхніх закономірностей, виявлення порушень мовних норм, розуміння прочитаного тексту.

Тестовий зошит містив завдання різних форм, що наведено у таблиці:

№	Частини зошита	Форми завдань	Кількість завдань	Бали за завдання кожної форми	Відсоток балів за завдання кожної форми від загальної кількості балів
1	Частина 1	Завдання з вибором однієї правильної відповіді	30	30	37,50
		Завдання на встановлення відповідності	5	20	25
		Завдання з вибором кількох правильних відповідей	3	3	3,75
		Відкриті завдання з короткою відповіддю	5	5	6,25
		Завдання на інтерпретацію прочитаного тексту	10	10	12,50
2	Частина 2		1	12	15
УСЬОГО			54	80	100

Максимальна кількість балів, яку можна було набрати, виконавши усі тестові завдання, – 80, максимально набраний бал становив 78 балів. Співвідношення тестових балів із рівнями навчальних досягнень і балами у 12-бальній шкалі подано у таблиці:

Кількість тестових балів	Рівні навчальних досягнень	12-бальна шкала оцінювання
1 – 7	Початковий	1
8 – 12		2
13 – 18		3
19 – 23	Середній	4
24 – 29		5
30 – 35		6
36 – 42	Достатній	7
43 – 50		8
51 – 57		9
58 – 62	Високий	10
63 – 68		11
69 і вище		12

Найскладнішими темами для учасників тестування виявилися такі: «Уподібнення приголосних звуків», «Відмінювання числівників», «Відмінкові форми іменників», «Лексичні

значення фразеологічних зворотів», «Правопис прислівників», «Правопис слів іншомовного походження», «Культура мовлення». Тому узагальнення і систематизацію знань з цих тем доцільно проводити на кожному занятті, а не обмежувати окремими уроками.

Призначення посібника

Пропонований збірник призначений допомогти учителям та старшокласникам у підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови, оскільки ознайомлює читачів із змістом, структурою та форматом завдань. Матеріали посібника також можуть бути використані в 10 – 11-х класах протягом навчального року під час укладання тематичних контрольних робіт із української мови, для проведення контролю читання мовчки й аудіювання, контролю усного та писемного монологічного мовлення учнів.

Програмові вимоги зовнішнього незалежного оцінювання з української мови

Розділ програми	Опис вимог
Морфологія	
<p>Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви <i>-а</i> (<i>-я</i>), <i>-у</i> (<i>-ю</i>) в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові</p>	<p>Визначати, що вивчає морфологія. Розпізнавати іменники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їх лексичним значенням, уживаністю в мовленні; визначати основні способи творення іменників; правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їх виражальними можливостями</p>
<p>Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Повні й короткі форми якісних прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)</p>	<p>Розпізнавати прикметники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; розряди прикметників за значенням; ступені порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; основні способи творення відносних і присвійних прикметників; відмінювання прикметників; відрізняти правильні форми прикметників від помилкових</p>
<p>Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) один, одна; 2) два, три, чотири; 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят; 4) сорок, дев'яносто, сто; 5) двісті - дев'ятсот; б) нуль, тисяча, мільйон, мільярд; 7) збірні; 8) дробові. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання</p>	<p>Розпізнавати числівники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізняти правильні форми числівників від помилкових; добирати потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; визначати сполучуваність числівників з іменниками</p>

Розділ програми	Опис вимог
<p>Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників</p>	<p>Розпізнавати займенники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізнити правильні форми займенників від помилкових, правильно добирати потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні. Особливості вживання займенників у мовленні</p>
<p>Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу</p>	<p>Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни; основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; використовувати один час і спосіб у значенні іншого, відрізнити правильні форми дієслів від помилкових</p>
<p>Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но</i>, <i>-то</i></p>	<p>Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізнити їх від дієприслівників), визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; відрізнити правильні форми дієприкметників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. Особливості вживання активних дієприкметників у мовленні</p>
<p>Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот</p>	<p>Розпізнавати дієприслівники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; відрізнити правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами</p>
<p>Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів</p>	<p>Розпізнавати прислівники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників; відрізнити правильні форми прислівників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати прислівники в мовленні</p>

Розділ програми	Опис вимог
<p>Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника</p>	<p>Розпізнавати прийменники, визначати їх морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно використовувати форми прийменників у мовленні</p>
<p>Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені)</p>	<p>Розпізнавати сполучники, визначати групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні</p>
<p>Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні</p>	<p>Розпізнавати частки, визначати групи часток за значенням і вживанням; правильно й комунікативно доцільно використовувати частки в мовленні</p>
<p>Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звукослідувальні слова</p>	<p>Розпізнавати вигуки, визначати групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно використовувати вигуки в мовленні</p>
Синтаксис	
<p>Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Словосполучення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені</p>	<p>Розрізняти словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; визначати головне й залежне слово в підрядному словосполученні; визначати поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова</p>
<p>Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)</p>	<p>Розрізняти речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання</p>

Розділ програми	Опис вимог
Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження. Основні функції та способи вираження компонентів складеного присудка: вираження граматичного значення присудка (функція допоміжної частини) та вираження основного лексичного значення присудка (функція основної частини - неозначеної форми дієслова чи іменної частини)	Визначати структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом. Уміти правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення
Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок)	Розпізнавати види другорядних членів та їх типи й різновиди, визначати способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні
Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень	Розпізнавати типи односкладних речень (зокрема й у складних реченнях), визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні
Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення	Розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у мовленні
Складне речення. Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення	Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їх структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. Добирати й конструювати складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті
Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смыслові зв'язки між частинами складносурядного речення	Розпізнавати складносурядні речення, визначати смыслові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно використовувати його виражальні можливості в мовленні

Розділ програми	Опис вимог
<p>Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:</p> <p>1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю</p>	<p>Розпізнавати складнопідрядні речення, визначати їх будову, зокрема складнопідрядних речень із кількома підрядними, уміти відобразити її в схемі складнопідрядного речення; визначати основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно використовувати, виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування</p>
<p>Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:</p> <p>1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною)</p>	<p>Розпізнавати безсполучникові складні речення; визначати смислові відношення між їх частинами-реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безсполучникових складних речень. Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні</p>
<p>Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку</p>	<p>Визначати структуру складних речень з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень цього типу в мовленні</p>
<p>Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог</p>	<p>Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати</p>
Лінгвістика тексту	
<p>Складне синтаксичне ціле (ССЦ), його основні ознаки. ССЦ й абзац. Види та засоби міжфразового зв'язку. Актуальне членування речення: «дане» й «нове»</p>	<p>Розпізнавати ССЦ за істотними ознаками й виділяти за допомогою абзацу; визначати види й засоби міжфразового зв'язку, «дане» й «нове» в реченні</p>
Стилістика	
<p>Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції</p>	<p>Розпізнавати стилі мовлення, визначати особливості кожного з них. Уміти користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування</p>

Розділ програми	Опис вимог
Орфоепія	
<p>Вимова голосних (наголошених і ненаголошених). Вимова приголосних звуків: 1) [дж], [дз], [дз']; 2) [г]; 3) [ж], [ч], [ш], [дж]; 4) груп приголосних (уподібнення, спрощення); 5) м'яких приголосних; 6) подовжених приголосних. Вимова слів з апострофом</p>	<p>Визначати особливості вимови голосних і приголосних звуків, наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм</p>
Орфографія	
<p>Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення <i>йо,ьо</i>. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів із рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови. Особливості написання числівників. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків)</p>	<p>Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила</p>
Пунктуація	
<p>Розділові знаки в кінці речення. Розділові знаки в простому й складному реченнях</p>	<p>Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому й складному реченні; знаходити й виправляти помилки на вивчені правила</p>
Розвиток мовлення	
<p>Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо); адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Типи мовлення (розповідь, опис, роздум). Структура тексту типу розповіді, опису, роздуму</p>	<p>Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне. Критично оцінювати прочитане. Будувати письмове висловлювання, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. Знаходити й виправляти похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання</p>

ЧАСТИНА 1

Орфографія

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

- Літеру *е* треба писати в усіх словах рядка:
А випещ..ний, долон..чка, удалеч..ні, овоч..сховище;
Б книж..чка, корен..плоди, город..на, б..нтежити;
В ож..ледь, сив..на, замер..хтіти, л..вада;
Г випл..каний, гус..ниця, защ..друвати, л..ментувати;
Д сут..ніти, зат..сатися, горщ..ковий, кл..котіти.
- Літеру *е* треба писати в усіх словах рядка:
А ст..хати, ст..повий, квіт..нь;
Б зал..вати, майст..р, леб..диний;
В пригв..нтити, чер..да, шел..стіти;
Г ос..литися, к..шеня, л..дацюга;
Д д..ржати, тр..мтіти, щєб..тати.
- Літеру *е* треба писати в усіх словах рядка:
А б..нтежити, вер..тено, Водохр..ще, горл..чка, мар..во;
Б благоч..стивий, ластов..ня, запром..нитися, блюд..чко, дал..на;
В долон..чка, сут..ніти, зат..сатися, дуж..чка, закор..нілий;
Г л..ментувати, лот..рея, горщ..ковий, кр..нделик, мен..джер;
Д удалеч..ні, знівеч..ний, м..ткий, вип..щений.
- Позначте рядок, у якому в усіх іменниках потрібно писати букву *е*:
А мар..во, кринич..нька, мереж..во, сит..чко;
Б намист..чко, пр..зидент, вогн..чок, пр..м'єра;
В горл..чко, хвил..чка, пр..стол, любит..ль;
Г горл..чка, служит..ль, стеж..чка, д..віз.
- Позначте рядок, у якому в усіх словах потрібно писати літеру *и*:
А бад..лина, благоч..стивий, кр..хкий, ж..виця;
Б вар..во, меж..річчя, вич..пурений, кр..шталь;
В п'ят..річка, заруч..ни, нев..димка, обітн..ця;
Г зач..нати, виконав..ця, знів..чити, вел..чина;
Д нож..чок, печ..во, викор..нити, оз..ратися.
- Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з літерою *г*:
А джи(г, г)ун, (г, г)удзик, а(г, г)рус, (г, г)учний;
Б (г, г)рунтець, мамали(г, г)а, (г, г)уля, (г, г)азда;
В (г, г)анок, (г, г)валт, (г, г)роно, (г, г)ава;
Г джи(г, г)іт, (г, г)речний, об(г, г)рунтувати, (г, г)уцул;
Д (г, г)атунок, за(г, г)ратувати, за(г, г)артувати, (г, г)ринджоли.

7. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з літерою *г*:
- А (г, г)ероїчний, (г, г)удзик, (г, г)остинець, (г, г)воздика;
 - Б (г, г)рунтець, (г, г)лей, (г, г)уля, (г, г)азда;
 - В (г, г)анок, (г, г)валт, (г, г)отовий, (г, г)араж;
 - Г (г, г)азета, (г, г)ерб, (г, г)ектар, (г, г)уцул.
8. Літеру *с* треба писати в усіх словах рядка:
- А бе..коштовний, ..казати, ..керований;
 - Б ..формувати, пере..кочити, ..фотографувати;
 - В ..плетений, ..питати, ..шити;
 - Г ..тягнути, ро..тлумачити, не..терпний;
 - Д ..фальшувати, бе..смертя, ..хвалити.
9. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається спрощення в групах приголосних, що позначається на письмі:
- А волос..ний, особистіс..ний, зліс..ний, зап'яс..ний;
 - Б цінніс..ний, виїз..ний, швидкіс..ний, перехрес..ний;
 - В тиж..невий, дириген..ський, заздріс..ний, капос..ний;
 - Г очис..ний, пристрас..ний, улес..ливий, кореспонден..ський.
10. Позначте рядок, у якому в усіх словах спрощення в групах приголосних позначається на письмі:
- А балас..ний, піз..ній, гіган..ський, безсовіс..ний;
 - Б зап'яс..ний, зліс..ний, захис..ник, буревіс..ник;
 - В заздріс..ний, кіс..лявий, бороз..на, улес..ливий;
 - Г безвиїз..ний, пристрас..ний, чес..но, піз..но.
11. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з м'яким знаком:
- А кіл..кість, пот..мянілий, Уман..щина, ескадрил..я;
 - Б власниц..кий, нен..чин, боїш..ся, сяд..мо;
 - В павіл..йон, дон..чин, с..огодні, прос..ба;
 - Г їдал..ня, батал..йон, Акс..онов, матін..чин.
12. М'який знак пишеться в усіх словах рядка:
- А рибал..ство, погод..ся, прип'ят..ський, голівон..ці;
 - Б зателен..кати, красун..чик, купал..ський, виріз..бити;
 - В вигул..кнути, конс..ержка, зат..марити, нац..кувати;
 - Г кан..йон, ковз..кий, мал..ва, локал..ний;
 - Д консул..ський, обвін..чати, відгад..ко, крад..кома.
13. М'який знак пишеться в усіх словах рядка:
- А брин..чати, довол..те, боягуз..кий, оган..бити;
 - Б кіл..цевий, красун..чик, монгол..ський, візуал..ний;
 - В різ..бяр, обвін..чати, виріз..бити, зат..марити;
 - Г павіл..йон, по-братерс..ки, на стежин..ці, Ізмаїл..ський;
 - Д устан..те, кур..йоз, на вишен..ці, неволен..ка.

14. Позначте, у якому рядку всі слова пишуться без м'якого знака:
- А тон..ший, ніч..., перелаз..мо, рибал..ці;
 - Б землян..ці, яблун..ці, ремін..чик, емул..сія;
 - В буквар.., брин..чати, т..мяність, чотир..ма;
 - Г Уман..щина, майбут..не, мен..ший, бжіл..ці.
15. М'який знак не пишеться в усіх словах рядка:
- А міл..ярд, ойкан..ня, мен..ший;
 - Б Уман..щина, Поділ..ля, Бат..ківщина;
 - В безбат..ченко, змагаєш..ся, віс..сю;
 - Г ін..ший, жен..шень, спіл..чанський;
 - Д Д кин..мо, ріж..мо, насип..мо.
16. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом:
- А В..ячеслав, кар..єра, пів..ящика, медв..яний;
 - Б верб..я, міжгір..я, дзв..якнути, без..ядерний;
 - В зв..ялити, кур..йозний, між..ярусний, круп..яний;
 - Г двох..ярусний, пів..яру, об..єкт, під..їжджати.
17. Позначте, у якому рядку всі слова пишуться з апострофом:
- А м..ятний, роз..ятрений, присв..ята, пом..якшити;
 - Б кам..яніти, без..ядерний, кур..йозний, медв..яний;
 - В солов..ї, тьм..яно, кон..юктивіт, грав..юра;
 - Г пір..я, пів..ями, прив..ялений, п..єдестал.
18. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з подвоєними літерами:
- А А священ..ий, довгождан..ий, блажен..ий, спросон..я;
 - Б Б подорож..ю, Поволж..я, пам'ят..ю, суцвіт..я;
 - В В л..яний, зран..я, він..ицький, об..ризкати;
 - Г Г безліч..ю, юн..ат, розкіш..ю, жовч..ю.
19. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з подвоєними літерами:
- А А зран..я, безсмерт..я, пісен..ий, прочитан..ий;
 - Б Б довгождан..ий, блажен..ий, згуртован..ий, височен..ий;
 - В В страшен..ий, картин..ий, міськ..ом, від..зеркалити;
 - Г Г стат..ей, жит..єдайний, облич.., роздоріж..я.
20. Позначте рядок, у якому в усіх словах іншомовного походження відбувається подвоєння:
- А А Рус..о, мул..а, пен..і, барок..о;
 - Б Б Кас..андра, мадон..а, антен..а, ван..а;
 - В В Марок..о, ман..а, Калькут..а, гол..андський;
 - Г Г Брюс..ель, Одіс..ей, конр..еволюція, трас..а.
21. Подвоєння літер у всіх словах іншомовного походження НЕ відбувається в рядку:
- А А крос..ворд, буд..изм, іл..юзія, оперет..а;
 - Б Б піц..ерія, гум..анізм, ім..унітет, спагет..і;
 - В В кристал..ічний, однотон..ий, мас..ивний, кол..екція;
 - Г Г діаграм..а, кас..ета, ім..обілізація, процес..ор;
 - Д Д конгрес..мен, оперет..а, ел..егія, бон..а (гувернантка).

22. Подвоєння літер у всіх словах іншомовного походження НЕ відбувається в рядку:
А ем..ігрант, ім..ігрант, ас..амблея, бел..етристика;
Б ім..унітет, кол..екція, дис..кусія, кол..ектив;
В ім..ітація, гол..андка, ак..уратний, ак..умуляція;
Г епіграм..а, ін..овація, бюл..етень, ак..омпанемент;
Д іл..юстрація, інтел..ігент, ір..аціональний, кор..еспондент.
23. Подвоєння літер у всіх словах іншомовного походження НЕ відбувається в рядку:
А нет..о, інтел..ект, шасі;
Б нер..аціональний, ір..аціональний, тер..иторіальний;
В ем..іграція, ім..іграція, ап..еляція;
Г барок..о, ком..ісія, тер..ор;
Д ван..а, кор..ектура, грам..
24. Префікс *пре-* треба писати в усіх словах рядка:
А пр..вražий, пр..велебний, пр..дивний, пр..святий;
Б пр..хороший, пр..старілий, пр..глухий, пр..красний;
В пр..жовтий, пр..гірклий, пр..освящений, пр..новий;
Г пр..тихий, пр..жовкати, пр..непорочний, пр..дивний;
Д пр..зирливий, пр..глушений, пр..пишний, пр..вірний.
25. Позначте, у якому рядку всі слова пишуться з префіксом *пре-*:
А пр..світлий, пр..хильний, пр..мружений, пр..солодкий;
Б пр..зирство, пр..давній, пр..близний, пр..землення;
В пр..мужній, пр..пишний, пр..злий, пр..милий;
Г пр..молодий, пр..бережний, пр..старкуватий, пр..сумний.
26. Префікс *при-* треба писати в усіх словах рядка:
А пр..тихнути, пр..бережний, пр..буток;
Б пр..біднюватися, пр..везений, пр..славний;
В пр..солодити, пр..солодкий, пр..сісти;
Г пр..мирний, пр..міський, пр..чинити;
Д пр..сохнути, пр..високий, пр..ахкувати.
27. Позначте, у якому рядку всі слова пишуться з префіксом *с-*:
А (з, с)понукаати, (з, с)плавити, (з, с)класти, (з, с)чепити;
Б (з, с)твердження, (з, с)хованка, (з, с)постереження, (з, с)сушити;
В (з, с)формувати, (з, с)хибити, (з, с)тримуваний, (з, с)пиляний;
Г (з, с)хвалювати, (з, с)фокусувати, (з, с)цілити, (з, с)шити.
28. Від поданих іменників утворіть прикметники за допомогою суфікса *-ськ-*. Позначте рядок, у якому в обох словах не відбувається чергування в групах приголосних:
А Париж, калмик;
Б Гаага, Виборг;
В Буг, Чорнухи;
Г Цюрих, казах;
Д Іртиш, чех.

- 29.** Позначте, у якому рядку від усіх іменників утворюються прикметники з суфіксом *-зьк-*:
- А** Золотоноша, молодець, студент, Буг;
 - Б** Волга, товариш, турист, черкес;
 - В** Криворіжжя, Забужжя, Ладога, Таганрог;
 - Г** француз, ремісник, турок, брат.
- 30.** Позначте рядок, у якому виділене слово слід писати з малої літери:
- А** Йшли ми до *(Ш, ш)евченкового* генія духу золотого зачерпнуть!
 - Б** Щороку в березні в усіх навчальних закладах України відбуваються *(Ш, ш)евченківські* читання.
 - В** Оригінальні *(Ш, ш)евченкові* твори дають щедрю інформацію про те, як він жив.
 - Г** Озветься знов діброва темнолиста, коли до тебе, хлопче, край села, немов дарунок теплого дитинства, *(Ш, ш)евченкова* калина зацвіла.
 - Д** Живе й не вмирає *(Ш, ш)евченківська* мати, колгоспна кріпачка, забута не раз.
- 31.** Позначте рядок, у якому всі слова іншомовного походження пишуться з буквою *и*:
- А** Алж..р, еруд..ція, р..читатив, ш..фон;
 - Б** вент..ляція, с..стема, д..сертація, кор..фей;
 - В** д..намічний, метод..ка, ц..вілізація, д..лікатний;
 - Г** пр..нциповий, д..корація, д..ректор, р..торика.
- 32.** Через дефіс пишуться всі слова в рядку:
- А** генерал/майор, кіловат/година, міні/комп'ютер;
 - Б** південно/бережний, південно/східний, північно/західний;
 - В** військово/транспортний, військово/зобов'язаний, військово/юридичний;
 - Г** ясно/зелений, ясно/окий, ясно/золотистий;
 - Д** вогне/гасник, хліб/сіль, зліт/посадка.
- 33.** Позначте рядок, у якому всі складні прикметники пишуться через дефіс:
- А** договірно/правовий, культурно/освітній, гостро/критичний, морально/етичний;
 - Б** медико/генетичний, ново/грецький, мінерально/сировинний, південно/східний;
 - В** житлово/будівельний, військово/повітряний, суспільно/корисний, лірико/драматичний;
 - Г** молочно/білий, науково/експериментальний, загально/господарський, організаційно/методичний;
 - Д** мідно/червоний, навчально/виробничий, об'ємно/просторовий, електронно/оптичний.
- 34.** Позначте, у якому рядку всі складні прикметники пишуться через дефіс:
- А** сліпучо/білий, вічно/юний, червоно/гарячий, ніжно/рожевий;
 - Б** сніжно/білий, північно/східний, світло/голубий, мовно/літературний;
 - В** гірко/солоний, хіміко/біологічний, західно/український, радіо/фізичний;
 - Г** суспільно/політичний, високо/авторитетний, зовнішньо/торговий, військово/морський.

35. Позначте рядок, у якому всі займенники пишуться разом:
- А аби/хто, де/котрий, будь/що, хто/небудь;
 - Б де/хто, чий/небудь, аби/кому, де/кому;
 - В де/якого, аби/кому, кому/сь, аби/чим;
 - Г що/небудь, де/який, будь/який, чого/небудь.
36. Через дефіс треба писати всі прислівники в рядку:
- А по/нашому, в/нічию, ледве/ледве, сяк/так;
 - Б з/рештою, врешті/решт, хтозна/куди, вряди/годи;
 - В мало/помалу, віч/на/віч, десь/інколи, по/латині;
 - Г десь/то, як/раз, як/небудь, будь/коли;
 - Д по/двоє, по/друге, по/третє, по/сучасному.
37. Позначте рядок, у якому прислівники слід писати через дефіс:
- А пліч/о/пліч, з давніх/давен, день/у/день, по/латині;
 - Б на/гора, коли/не/коли, без кінця/краю, де/небудь;
 - В віч/на/віч, по/простому, сам/на/сам, хтозна/коли;
 - Г ледве/ледве, по/праву, по/друге, як/не/як;
 - Д більш/менш, раз/по/раз, будь/куди, десь/не/десь.
38. Разом треба писати всі прислівники в рядку:
- А без/вісти, в/серйоз, до/речі, на/вскіс;
 - Б у/розтіч, від/давна, без/перестанку, у/брід;
 - В за/багато, до/вкруги, до/вподоби, на/впростець;
 - Г по/двоє, по/декуди, на/весні, у/досвіта;
 - Д с/піднизу, на/прокат, на/жаль, в/суціль.
39. Позначте рядок, у якому всі прислівники слід писати разом:
- А на/весні, на/перекір, до/віку, с/підлоба;
 - Б на/пам'ять, з/переляку, на/завжди, до/купи;
 - В мимо/волі, на/двоє, за/кордон, в/основному;
 - Г що/найвище, до/вподоби, без/вісти, о/півночі.
40. Через дефіс треба писати всі прислівники в рядку:
- А вряди/годи, любо/дорого, раз/у/раз, коли/не/коли;
 - Б хтозна/коли, пліч/о/пліч, по/літньому, навік/віки;
 - В по/батьківськи, крок/за/кроком, часто/густо, з давніх/давен;
 - Г по/сусідськи, по/одинці, де/не/де, сяк/так;
 - Д зроду /віку, як/не/як, кінець/кінцем, довго/довго.
41. Позначте рядок, у якому всі прислівники записані правильно:
- А по сусідськи, удвох, з гори, на диво;
 - Б віднині, нашвидку, без кінця, до вподоби;
 - В десь-інде, підчас, допобачення, сповна;
 - Г з роду-віку, на щастя, на виворіт, здалека.
42. Усі складні слова потрібно писати через дефіс у рядку:
- А лимонно/жовтий, історико/культурний, теоретико/пізнавальний;
 - Б оздоровчо/спортивний, вогняно/червоний, військово/полонений;

- В** сліпучо/білий, середньо/віччя, північно/східний;
Г міжнародно/правовий, організаційно/технічний, лимонно/кислий;
Д дослідно/виробничий, пів/аркуш, лірико/драматичний.
- 43.** Усі складні слова потрібно писати разом у рядку:
А вічно/зелений, жовто/грудий, науково/фантастичний;
Б дрібно/буржуазний, спортивно/оздоровчий, електро/ремонтний;
В важко/атлетичний, військово/патріотичний, мало/досвідчений;
Г електро/магнітний, кам'яно/вугільний, приватно/власницький;
Д високо/авторитетний, сліпучо/білий, південно/кримський.
- 44.** Позначте рядок, у якому всі складні слова пишуться разом:
А народно/поетичний, лісо/степовий, пів/огірка, літературно/художній;
Б первісно/общинний, пів/вікна, темно/синій, східно/слов'янський;
В військово/інженерний, хитро/мудрий, високо/кваліфікований, свіжо/зрубаний;
Г далеко/східний, червоно/гарячий, вельми/шановний, крає/знавчий.
- 45.** Позначте рядок, у якому *НЕ* з усіма словами потрібно писати **ОКРЕМО**:
А не/досліджені ще питання; не/зчувся, як заснув; не/спитавши дозволу;
Б не/зводячи очей, не/привітно шуміли, не/здужав підняти;
В будинок не/збудований; трохи не/дочуваючи; не/перевірений мною текст;
Г не/можна передбачити; не/чуваний успіх; нічому не/навчено;
Д не/захищений від вітру сад; не/просячи допомоги; не/потрібно поспішати.
- 46.** Позначте рядок, у якому всі слова з *НЕ* потрібно писати **РАЗОМ**:
А не/можливо визначити; не/спростований факт; не/високе дерево;0
Б не/начебто знаю; не/ясний, а похмурий; не/сказанне диво;
В не/виконавши проект; не/званий гість; не/розроблені питання;
Г не/активний учень; ще не/розв'язані проблеми; не/гайні вказівки.
- 47.** Позначте рядок, у якому всі дієприкметники з *НЕ* пишуться **РАЗОМ**:
А не/виконане завдання; не/скошена трава; не/розв'язана задача;
Б не/прочитана книга; хата ще не/побілена; стіни не/фарбовані, а лаковані;
В не/вишитий рушник; слова, ще нікому не/сказані; не/довантажена машина;
Г не/доспівані пісні; квіти ніким не/зірвані; не/доплетений кошик.

Завдання з вибором кількох правильних відповідей (3)

- 48.** Позначте рядки, у яких у всіх словах спрощення в групах приголосних позначається на письмі:
А шелес..нути, безжаліс..но, невіс..ці, влас..ний;
Б ціліс..ний, безкорис..ливий, хворос..няк, беззахис..но;
В мес..ник, безпристрас..но, безвиїз..но, чес..ний;
Г гус..нути, двоміс..ний, облес..ливість, доблес..но;
Д благовіс..ний, мас..ниця, жаліс..ний, наперс..ний;
Е наміс..ник, інтеліген..ський, совіс..ливий, піс..ний.

- 49.** Позначте рядки, у яких в усіх словах спрощення в групах приголосних позначається на письмі:
- А** піз..ній, гіган..ський, безсовіс..ний, балас..ний;
 - Б** цінніс..ний, виїз..ний, швидкіс..ний, перехрес..ний;
 - В** заздріс..ний, кіс..лявий, бороз..на, улес..ливий;
 - Г** тиж..невий, пристрас..ний, чес..но, міжоблас..ний;
 - Д** волос..ний, особистіс..ний, зліс..ний, капос..ний;
 - Е** зап'яс..ний, очис..ний, захис..ник, буревіс..ник;
 - Є** звіс..но, блис..нути, пес..ливий, щас..ливий.
- 50.** Позначте рядки, у яких усі слова пишуться з м'яким знаком:
- А** крад..кома, ослін..чик, виріз..блений, мал..ва;
 - Б** волос..кий, дівчинон..ці, зац..вірінькати, воєначал..ник;
 - В** ган..бити, ковал..ський, лос..йон, вигул..кнути;
 - Г** ереванс..кий, гет..манщина, віл..ха, нян..читися;
 - Д** консул..ський, буд...те, вит..охкувати, задзелен..чати;
 - Е** груз..кий, черешен..ці, рибал..ство, перелаз..мо.
- 51.** Позначте рядки, у яких усі слова пишуться без м'якого знака:
- А** Уман..щина, майбут..не, мен..ший, бджіл..ці;
 - Б** землян..ці, яблун..ці, ремін..чик, емул..сія;
 - В** буквар.., ін..ший, куз..ня, чотир..ма;
 - Г** тон..ший, ніч.., перелаз..мо, рибал..ці;
 - Д** сопіл..ці, домен..щик, степ.., удар..те;
 - Е** ад..ютант, ковз..кий, україн..ський, кан..йон;
 - Є** ц..вях, наріж..те, різ..бяр, бояз..кість.
- 52.** Позначте рядки, у яких усі слова пишуться з апострофом:
- А** пів..яблука, горохв..яник, зарум..янитися, дріб..язковий;
 - Б** вольтер..янець, напів..ява, відв..язати, круп..яний;
 - В** вм..ятина, верф..яний, люб..язний, варшав..янка;
 - Г** в..юнкий, духм..яний, торф..яний, підв..язати;
 - Д** невід..ємний, розм..якнути, медв..яний, від..їжджати;
 - Е** верб..я, краков..як, кіновар..ю, з..юрбитися.
- 53.** Позначте рядки, у яких усі слова пишуться з апострофом:
- А** м..ятний, роз..ятрений, присв..ята, пом..якшити;
 - Б** в..язати, моркв..яний, комп..ютер, кур..єр;
 - В** дит..ясла, пів..ящика, верф..ю, ін..екція;
 - Г** пір..я, пів..ями, прив..ялений, п..єдестал;
 - Д** пів..юрти, дзв..якнути, зв..язок, кров..ю;
 - Е** солов..ї, тьм..яно, кон..юнктивіт, грав..юра;
 - Є** черв..як, В..ячеслав, круп..яний, між..ярусний.
- 54.** Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається подвоєння приголосних, позначене на письмі двома літерами:
- А** від..звеніти, зав..ишки, лисич..ин, вікон..иця;
 - Б** дозвіл..я, клятвен..ий, непід..атливий, спец..єх;
 - В** конюшин..ий, контр..озвідка, розкіш..ю, неоціне;н..ий;

- Г повоєн..ий, пів..ідра, дореформен..ий, звід..аля;
- Д гілляч..я, кін..ота, затиш..я, вил..ємо;
- Е жасмин..ий, індичен..я, гарбузин..я, невгамон..ий.

55. Позначте рядки, у яких усі слова пишуться з подвоєними літерами:

- А зран..я, безсмерт..я, пісен..ий, прочитан..ий;
- Б страшен..ий, картин..ий, міськ..ом, від..зеркалити;
- В довгождан..ий, блажен..ий, згуртован..ий, височен..ий;
- Г жит..єдайний, бов..аніти, роздоріж..я, Він..ич..ина;
- Д узвиш..я, стат..ей, роз..броїти, суд..ів;
- Е ріл..я, узбіч..я, проніс..я, відкрит..ів;
- Є старан..о, воз..'єднання, віддан..ий, прикордон..ий.

56. Позначте рядки, у яких у всіх словах іншомовного походження пишеться буква *и*:

- А д..спетчер, безпр..цидентний, ват..канський, сент..ментальний;
- Б ш..лінг, конс..стенція, ід..лічний, ш..ллерівський;
- В пер..ферія, д..вертисмент, ц..тадель, дискр..мінація;
- Г кар..катура, брав..симо, маркет..нг, серт..фікат;
- Д форт..симо, інц..дент, пр..оритет, д..лема;
- Е парт..тура, д..летант, Алж..р, реж..сер.

Фонетика. Графіка. Орфоепія

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

57. Позначте рядок, у якому всі слова записано за алфавітом:

- А досвід, дослід, духовний, духмяний;
- Б серійний, серце, серпень, сестричка;
- В тьохнути, тюль, тюльпан, тяжіння;
- Г легенда, лист, ліцей, лікар.

58. Позначте рядок, у якому всі слова записано за алфавітом:

- А легко, легкоатлет, лідерство, лицемірство;
- Б лотерея, лоцман, лупнути, лупа;
- В лижник, лимонка, листоноша, ліворуч;
- Г лісовий, лимонний, листування, лісник.

59. Позначте рядок, у якому в кожному слові однакова кількість звуків і букв:

- А боєць, вищість, зраджений, відсіювання;
- Б євробачення, воїнський, італієць, розжувати;
- В подвоєння, лояльний, надзвуковий, вимріяний;
- Г гущавінь, озброєння, лоджія, осяяння;
- Д виявлення, відзвітувати, мелодія, їдальня.

60. Позначте рядок, у якому в кожному слові однакова кількість звуків і букв:

- А відзвук, ячмінь, їжак, здоров'я;
- Б джміль, щирість, п'ять, вугілля;
- В щавель, ательє, лічба, рядок;
- Г земля, райдуга, європеєць, порядок.

- 61.** Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка:
А заєць, життєвий, хворостняк;
Б з'являється, воджу, ящірка;
В ялтинський, ніччю, щільно;
Г люблю, дзвякає, тьмяніє;
Д щабель, діяння, контрастний.
- 62.** Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка:
А заїжджати, щирість, їстоньки;
Б дзвонити, п'ятниць, український;
В йодистий, з'єднування, сьогодніня;
Г підйомний, щебечуть, джміль;
Д висаджують, зозулястий, перемивають.
- 63.** Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка:
А сіється, всюди, приладдя;
Б раджу, загін, зоря;
В щирість, шістсот, пейзаж;
Г їдуть, пряжа, осяяння;
Д єдність, шістдесят, вищість.
- 64.** Позначте рядок, у якому в кожному слові однакова кількість звуків і букв:
А відзвук, їжак, ячмінь, здоров'я;
Б джміль, щирість, п'ять, вугілля;
В земля, райдуга, європеєць, порядок;
Г щавель, ательє, лічба, боєць;
Д сон, якийсь, подорожжю, заєць.
- 65.** Позначте рядок, у якому в усіх словах приголосні тільки дзвінкі:
А джерельний, газда, в'юнець, гриб;
Б жанр, забіг, лід, джміль;
В коледж, регіон, неділя, мова;
Г добро, лимон, рейс, недорогий;
Д медаль, мармур, рельєф, немовля.
- 66.** Позначте рядок, у якому в усіх словах приголосні звуки тільки глухі:
А фікус, папуга, цукати, тьохкати;
Б капуста, пакетик, сахатися, ціпочок;
В ситечко, тапочки, пайок, часопис;
Г тактика, пощастити, сестриця, цяточка;
Д сипучість, частка, пакуночок, точиться.
- 67.** Позначте рядок, у якому в усіх словах фонетична транскрипція відображає нормативну вимову:
А кожух [ко^ʋж^ʋх]; левада [лев^ада];
Б приносить [при^єноси^єт^ʔ]; походжає [походжа^йє];
В голубка [го^ʋл^ʋбка]; свято [с^ʋа^ʔто];
Г промінчик [пром^ʔін^ʔчи^єк]; земля [зе^ʔмл^ʔа];
Д кишенья [ки^єшен^ʔа]; зозуля [зоз^ʋл^ʔа].

68. Правильну вимову відображає фонетичний запис слів у рядку:
- А розсипати [рос:úпати], здається [здай'эт'с'а];
 - Б знайомишся [знай'омис':а], медвяний [ме"двй'аний];
 - В бджілка [бдж'ілка], неси [нес'у];
 - Г ллється [л':эц':а], істотні [іст'от'н'і];
 - Д миліше [ми'ліше], дзвін [дзв'ін].
69. Правильну вимову відображає фонетичний запис слів у рядку:
- А джміль [дж'міл'], щастя [шч'ас'т'а];
 - Б займаєшся [займа'йе"с':а], свято [свй'ато];
 - В джерело [дже"ре"ло], вокзал [вогзал];
 - Г колеться [коле"т'с'а], вилю [в'ілу];
 - Д висока [ви'сока], дзеркало [дз'еркало].
70. Правильну вимову відображає фонетичний запис слів у рядку:
- А віддати [в'ід:ати], пишеться [піше"т'с'а];
 - Б вмиваєшся [вми'вайе"с':а], боротьба [борот'ба];
 - В сиджу [си'джу], річці [р'іц':і];
 - Г легко [л'єгко], підземний [підз'емний];
 - Д безіменний [бе"зімен:ий], дзеркало [дз'еркало].
71. Позначте рядок, у якому всі слова мають наголос на другому складі:
- А дочка, подруга, вимова, сантиметр, ідемо;
 - Б спина, виразно, завдання, попереду;
 - В предмет, рукопис, ненавидіти, в'язкий;
 - Г кропива, приязнь, горошина, каталог.
72. Позначте рядок, у якому в усіх словах при вимові відбувається уподібнення приголосних звуків:
- А зсипати, дужка, розпач, жінці;
 - Б освітній, зарядка, молотьба, розжувати;
 - В якби, зшити, навесні, ягідки;
 - Г зжовкнути, ніжність, квітання, усміщці;
 - Д легкий, екзамен, ліжка, безсердечний.
73. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається уподібнення приголосних:
- А рибка, низько, дивишся, розчин;
 - Б тяжко, перемогти, гриб, знаходиться;
 - В нелегко, по вінця, смієшся, футбол;
 - Г безпека, на книжці, промінчик, у грубці.
74. Позначте рядок, у якому в усіх словах при вимові відбувається уподібнення приголосних:
- А безшумний, доріжка, (на) стежинці, просьба;
 - Б дьогтю, кузня, пругкий, казка;
 - В піднігтьовий, зцідити, боротьба, співачці;
 - Г сережка, двигтить, стіжки, зчистити;
 - Д пісня, вокзал, рюкзак, ложка.

Лексикологія та фразеологія
Завдання з вибором однієї правильної відповіді

75. Виділене слово вжите в прямому значенні у реченні:
- А Холодні осінні тумани *спускають* на землю мокрі коси.
 - Б У чужу душу *не влізеи*.
 - В *Умивається* сльозами убога земля.
 - Г *Приходять* друзі, виринають у пам'яті спогади.
76. Позначте рядок, у якому слово *серце* вжито в прямому значенні:
- А щире серце;
 - Б хворе серце;
 - В батьківське серце;
 - Г серце України.
77. Виділене слово вжито в переносному значенні в реченні:
- А *Сміються* в сонці золотому річки, і села, і поля.
 - Б Що думаєш *сказати*, спершу обміркуй.
 - В *Я шукав* усе світле в дорозі і в людях.
 - Г Найдужче у житті *цінував* я хліб.
78. Виділене слово вжито в переносному значенні в реченні:
- А Коли в людині є *народ*, тоді вона уже людина.
 - Б Для того, щоб стать *щасливим*, треба мріяти завжди.
 - В Зажурився *сивий* сад осінній у переддень снігів і холодів.
 - Г Якщо хочеш *жити* для себе, живи для інших.
79. Позначте речення, у якому виділене слово вжито в переносному значенні:
- А До булави треба й *голови*.
 - Б Як *голова* сивіє, то чоловік мудріє.
 - В У *голову*, як у торбу, що знайдеш, те й сховаєш.
 - Г Скільки *голів*, стільки й умів.
 - Д Хліб – усьому *голова*.
80. Позначте рядок, у якому всі слова належать до емоційно забарвленої лексики:
- А дівчисько, второпати, прикріпити, базікати;
 - Б беркицьнутись, козаченько, повчання, мамусю
 - В зіронька, злодюга, вікопомний, роззява;
 - Г рученьки, проміння, вітрище, самісінький.
81. Позначте пару речень, у якій виділені слова є омонімами:
А <i>Слово</i> , чому ти не твердая криця!	<i>Слово</i> – срібло, мовчання – золото.
Б Вона зрозуміла душевний <i>стан</i> гостя.	У хлопця плечі широкі, <i>стан</i> високий.
В Рідна <i>земля</i> і в жмені мила.	<i>Земля</i> – хлібодарка і медоносиця.
Г У хвалька <i>язик</i> діє, а рука не вміє.	Держи <i>язик</i> за зубами.
Д Ми молоді, ми юні, і нам належить <i>світ</i> .	Брехнею <i>світ</i> обійдеш, а назад не вернеш.

- 82.** Позначте речення, у якому використано омоніми:
- А** Ти будь не скупердяй, не скнара і знай батьківські заповіді.
 - Б** Якщо у тілі душа крилата – що їй хороми, що їй палати.
 - В** Веснонько любая, часу не гай, якнайскоріше прилинь у наш гай.
 - Г** Народові потрібні не виграні битви, не втішання славою і волею, а майбуття.
- 83.** Позначте речення, що містить омоніми:
- А** Щире слово й добре діло душу й серце обігріло.
 - Б** Господь посилає нам мудрості й сили і хранить Україну нині, прісно й вовік.
 - В** Людина там не буде вільна, де є великі і малі.
 - Г** День у день робота, день у день праця.
 - Д** Міг би його поганити – не хочу вуст поганити.
- 84.** Позначте рядок, у якому всі слова утворюють синонімічний ряд:
- А** ідеальний, уявний, ілюзорний, примарний;
 - Б** спільність, згода, спільнота, договір;
 - В** наступати, просуватися, наставати, запановувати;
 - Г** досить, доволі, вистачить, годі.
- 85.** Позначте речення, що містить застаріле слово:
- А** І можу поклястись на знамені, що мав би за найвищу нагороду потрібним бути власному народу.
 - Б** Марічка любила, коли він грав на флюяру.
 - В** Гостей у Івана повна хата, газди і газдині.
 - Г** Козаки йшли під білими хоругвами, з піками, у зухвалих магерках.
 - Д** Масва нічка леготом дише...
- 86.** Фразеологічний зворот ужитий у реченні:
- А** Часу було обмаль, а він усе одно бив байдики.
 - Б** Побачивши великий натовп людей, перехожі дивувалися.
 - В** Величезна сила криється в людському розумі.
 - Г** Пісня народжує радість.
- 87.** Фразеологічний зворот ужито в реченні:
- А** Вір до кінця у власні сподівання.
 - Б** Дивлюсь на сині обрії землі з калинових небес моєї долі.
 - В** Його постійною мрією було швидше вийти в люди.
 - Г** Не звикай утертими стежками йти за другим сліпо, як у дим.
- 88.** Фразеологічний зворот ужито в реченні:
- А** Митцю не треба нагород, його судьба нагородила.
 - Б** Сказано по струні ходити – і ходи.
 - В** Мені потрібне слово, а не слава.
 - Г** Дніпро манив нас маревом води.

89. Позначте рядок, у якому фразеологічний зворот має значення «надумане мірило упередженої людини, яка підганяє під нього факти дійсності»:
- А піррова перемога;
 - Б прокрустове ложе;
 - В геростратова слава;
 - Г дамоклів меч;
 - Д Еолова арфа.
90. Позначте рядок, у якому неправильно визначено значення фразеологічного звороту:
- А надути губи – образитись, виявити невдоволення;
 - Б спустити на землю – змусити когось не втрачати почуття реальності;
 - В рильце в пушку – про когось привітного й лагідного;
 - Г черв'ячок точить – непокоять тяжкі, гнітючі роздуми.
91. Позначте рядок, у якому записано фразеологізм, який не збігається за значенням з іншими:
- А обламати роги;
 - Б підвести під монастир;
 - В збити пиху;
 - Г вкрутити хвоста.
92. Позначте рядок, у якому правильно пояснено значення фразеологічного звороту *плести химери*:
- А пліткувати про щось;
 - Б інтригувати когось;
 - В виготовляти домотканий килим;
 - Г домагатися чого-небудь від когось;
 - Д говорити щось беззмістовне.
93. Позначте фразеологізм – синонім до слова *хитрувати*:
- А заплющувати очі;
 - Б замилювати очі;
 - В замазувати очі;
 - Г заливати очі.
94. Позначте фразеологічний зворот, який є синонімом до слова *засоромитися*:
- А пустити червоного півня;
 - Б як рак свисне;
 - В пекти раків;
 - Г показати, де раки зимують;
 - Д ухопити шилом патоки.
95. Позначте рядок, у якому фразеологічні звороти є синонімічними:
- А на живу нитку – білими нитками шитий;
 - Б і води не замутиль – хоч у вухо бгай;
 - В попасти на слизьке – накрити мокрим рядном;
 - Г бентежити кров – не чути землі під собою;
 - Д закрутити веремію – укрутити хвоста.

Завдання на встановлення відповідності

96. Установіть відповідність між значеннями слів лівого та правого стовпчиків:

А осоруга;	1 галуззя;
Б зваба;	2 витівка;
В галузь;	3 облога;
Г пастка;	4 відраза;
Д каверза;	5 спокуса;
	6 тенети;
	7 царина.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

97. Установіть відповідність між фразеологізмами та їх тлумаченнями:

<i>Фразеологізм</i>	<i>Значення</i>
А бочка Діогена;	1 замаскований спосіб висловлювання думок з натяками;
Б авгієві стайні;	2 відмова від зручностей і вигод;
В халіф на годину;	3 щось дуже занедбане, безлад;
Г езопівська мова	4 людина, яка благотворно впливає на когось, приносить користь;
	5 людина, яка захопила владу або наділена нею на короткий час

А	
Б	
В	
Г	

98. Правильним є тлумачення фразеологізму:

<i>Фразеологізм</i>	<i>Значення</i>
1 Нога за ногою	А іти один за одним;
Б бути дуже пригніченим, сумним;
В пересуватися дуже повільно;
Г досягнути мети без надмірних зусиль.

1	
2	
3	
4	

2 Носити маску	А переховуватися від когось;
Б приховувати справжню сутність;
В відрізнитися колом занять, світоглядом;
Г створювати несприятливі умови. |
|-----------------------|---|

3 Носити камінь за пазухою	А відчувати душевний неспокій;
Б не досягати взаємного розуміння;
В перешкоджати кому-небудь вільно діяти;
Г приховувати недобрі наміри. |
|-----------------------------------|---|

4 Збитися на манівці	А втратити правильний напрям у діяльності;
Б говорити плутано, нелогічно;
В приховувати істинну сутність чого-небудь;
Г ускладнювати ситуацію. |
|-----------------------------|---|

99. Правильним є тлумачення фразеологізму

<i>Фразеологізм</i>	<i>Значення</i>	
1 Золота молодь	А талановиті молоді люди, які не можуть реалізувати себе	1
	Б розбещені діти багатих батьків	2
	В обдаровані молоді діячі культури	3
	Г молоді підприємці, які забезпечують собі високий рівень життя	4
2 Сім п'ятниць на тиждень	А часта й легка зміна своїх рішень	
	Б можливість вибору різноманітних варіантів	
	В безпорадність у будь-яких справах	
	Г сварливість, занадто доскіпливе ставлення до чогось	
3 Хоч греблю гати	А безрезультатно	
	Б незрозуміло	
	В дуже просто	
	Г дуже багато	
4 Честь мундира	А чесно заслужена похвала	
	Б великі досягнення на службі	
	В гідність особи як представника певної організації	
	Г зневажливе ставлення до цивільних осіб	

100. Правильним є тлумачення фразеологізму:

<i>Фразеологізм:</i>	<i>Значення:</i>	
1 Вбиватися в колодочки	А підростати;	1
	Б спотикатися;	2
	В майструвати;	3
	Г наздоганяти.	4
2 Заткнути за пояс	А знищити;	
	Б приборкати;	
	В перевершити;	
	Г дошкуляти.	
3 Вискочити на суше	А бути щасливим;	
	Б уникнути кари;	
	В зазнати невдачі;	
	Г знищити докази.	
4 Зачепити за живе	А покарати;	
	Б викривати;	
	В дошкулити;	
	Г здивувати.	

101. Установіть відповідність між фразеологічними антонімами:

А сховатися у шкаралущу;	1 брати за барки
Б попасти в тенета;	2 відкрити душу;
В зі шкури пнутися;	3 пальцем не ворухнути;
Г зривати личину;	4 виходити з рівноваги;
Д берегти нерви.	5 вискочити на сухе;
	6 надягати машкару;
	7 зв'язати руки.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

102. Установіть відповідність між фразеологічними антонімами:

А рвати кайдани;	1 берегти нерви;
Б відкрити душу;	2 лізти в ярмо;
В пальцем не ворухнути;	3 зі шкури пнутися;
Г виходити з рівноваги.	4 знімати стружку;
	5 сховатися у шкаралущу.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

Будова слова і словотвір

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

103. Позначте рядок, у якому всі слова мають таку будову: префікс, корінь, суфікс, закінчення:

- А досвітній, прилетів, по-сільському, безпомилковий;
 Б супутник, вистраждав, взимку, узаконений;
 В надбудова, вивідавши, напарник, заземлений;
 Г виголошене, надлишок, припечений, приказка;
 Д затінок, викупив, якнайдобріший, переможний.

104. Позначте рядок, у якому всі слова мають таку будову: префікс, корінь, суфікс, закінчення:

- А пречудовий, возз'єднаний, наддунайський, ухвалений;
 Б обсипати, підкреслений, по-українськи, перепиляний;
 В праотчий, розбитий, підфарбувати, провесінь;
 Г подарувати, прикордонний, сказаний, зробивши;
 Д підлеглий, підзвітний, розквітлий, придорожній.

105. Позначте рядок, у якому в усіх словах значущі частини виділено правильно:

- А каз/к/а, під/сум/ува/ти, весел/о, стін/ний;
 Б при/кордон/н/ий, за/добр/ий, хоч/уть, про/вулк/а;
 В плеч/е, при/воз/и/ти, нож/ем, роб/от/а, за/блуд/а;
 Г шан/ува/ти, мат/ер/і, дар/унк/а, ми/ш/а, нов/ий.

106. Позначте рядок, у якому всі слова утворено суфіксальним способом:

- А чайник, перехід, біг, снігопад;
 Б відродження, читач, подорожник, глядач;
 В веселість, слухач, водяник, письменник;
 Г безпорядок, передмова, молокозавод, надзвуковий.

107. Позначте рядок, у якому всі слова утворено префіксально-суфіксальним способом:
- А переджнивний, бездоганний, запічок, підсніжник;
 - Б міжряддя, настільний, протизаконний, заширокий;
 - В по-доброму, провулок, передбачити, заморський;
 - Г прегарний, надзвуковий, протипожежний, видолинок.

Завдання на встановлення відповідності

108. Установіть відповідність між словами та способами їх творення:

А префіксальний;	1 дослідник, надійний, багатіти;
Б суфіксальний;	2 всюдихід, двовладдя, сталевар;
В префіксально-суфіксальний;	3 прозелень, прадавній, залетіти;
Г безсуфіксальний;	4 підліток, відлетіти, розбіг;
Д складання основ.	5 розповідь, перехід, запис;
	6 від'їхати, по-козацьки, доповідь;
	7 по-новому, провулок, заземлити.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

109. Установіть відповідність між словами та способами їх творення:

А випадковість, їдучи, барвінковий;	1 префіксальний;
Б лісосмуга, криголам, сталевар;	2 суфіксальний;
В захід, молодь, зелень;	3 безсуфіксальний;
Г перев'язати, ніхто, безсонний.	4 складання основ;
	5 префіксально-суфіксальний.

А	
Б	
В	
Г	

110. Установіть відповідність між словами та способами їх творення:

А складання основ;	1 прмова, відступ, підгрупа;
Б префіксально-суфіксальний;	2 заклик, переділ, вимір;
В суфіксальний;	3 обніжок, настільний, неробство;
Г безсуфіксальний;	4 працездатний, землемір, водогін;
Д префіксальний.	5 лісосмуга, криголам, міжпредметний;
	6 випадковість, їдучи, барвінковий;
	7 переддень, розірвати, присмак.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

Морфологія

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

111. Позначте рядок, у якому всі іменники належать до спільного роду:

- А незграба, добряга, гайдамака, базіка;
- Б молодчина, капризуха, нероба, бездара;
- В сіромаха, базіка, непосида, неотеса;
- Г сердега, нерівня, стиляга, босячня;
- Д роботяга, задирака, жирафа, сирота.

- 112.** Позначте, у якому рядку всі іменники належать до спільного роду:
- А** професор, математик, педагог, адвокат;
 - Б** архітектор, касир, бібліотекар, листоноша;
 - В** капризуля, зануда, чистьоха, приبلуда;
 - Г** ябеда, каліка, ледащо, сподвижник.
- 113.** Позначте рядок, у якому всі іменники іншомовного походження належать до жіночого роду:
- А** ООН, Чилі, леді, Міссісіпі;
 - Б** Сочі, таксі, метро, кіно;
 - В** піаніно, Делі, аташе, ГЕС;
 - Г** бязь, СДПУ, Токіо, мадам.
- 114.** Позначте рядок, у якому всі іменники належать до жіночого роду:
- А** вуаль, Чилі, акварель, Міссісіпі;
 - Б** зала, синиця, воєвода, комісія;
 - В** загс, ГЕС, жовч, пастораль;
 - Г** бязь, СДПУ, Токіо, юнь;
 - Д** сутінь, путь, степ, галузь.
- 115.** Позначте рядок, у якому всі іменники мають форми однини і множини:
- А** дзеркало, колосся, дерево, космос;
 - Б** круча, мати, острів, програма;
 - В** слово, річка, листя, селище;
 - Г** ім'я, село, коріння, озеро;
 - Д** будинок, музика, далина, дорога.
- 116.** Закінчення *-а* у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку:
- А** Крим, Львів, Миргород;
 - Б** десяток, нарцис, маневр;
 - В** Харків, вольт, язик;
 - Г** фонтан, кір, займенник;
 - Д** квартал, табун, хліб.
- 117.** Позначте рядок, у якому всі іменники в родовому відмінку однини мають закінчення *-а(-я)*:
- А** відміна рейс., не вистачає кілограм., виписав із підручник.;
 - Б** з останнього вагон., вулиці Париж., зібрали з гектар.;
 - В** літр бензин., приміщення театр., не було прапор.;
 - Г** прибув з Єгипт., не поставив апостроф., основи світогляд. .
- 118.** Позначте рядок, у якому всі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення *-у(-ю)*:
- А** секція баскетбол., художнього гуртк., задум.. твору;
 - Б** високого звук., стовпчик барометр., запашного бузк.;
 - В** номери концерт., білого мармур., держави Ліван.;
 - Г** наслідки землетрус., сучасного метрополітен., хвилі Дінц.;
 - Д** атмосферного тиск., сектор.. цирку, літературного музе. .

- 119.** Закінчення *-у (-ю)* у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку:
А конкурс.. виконавців, 29 листопад.., диригента хор..;
Б конгрес.. українців, щирого ліризм.., доставленого вантаж..;
В наголос.. слова, студія звукозапис.., визначні місця Львов..;
Г атмосферного тиск.., старезного дуб.., морозного ранк..;
Д виконаного проект.., сучасного дизайн.., родового відмінк... .
- 120.** Позначте, у якому рядку всі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення *-у(-ю)*:
А клен, гай, ключ, мороз;
Б кришталь, прогрес, Буг, електрон;
В сон, цукор, вогонь, Байкал;
Г грім, Конотоп, прогрес, барвінок.
- 121.** Позначте рядок, у якому всі іменники у формі орудного відмінка мають у закінченні літеру *е (є)*:
А кухар, тротуар, вихор, ячмінь;
Б стиль, майстер, прізвище, чиж;
В перпендикуляр, рій, плече, слюсар;
Г калач, куц, кобзар, слухач.
- 122.** Закінчення *-е* у формі кличного відмінка мають усі іменники в рядку:
А друг, колега, брат, земля;
Б воля, швець, Богдан, Ілля;
В боєць, кравець, хлопець, молодець;
Г майор, полковник, капітан, лейтенант;
Д син, кум, Михайло, Павло.
- 123.** Позначте рядок, у якому всі іменники у формі кличного відмінка мають закінчення *-е*:
А кравець, Наталя, пісня, вітер;
Б земля, душа, Київ, кобзар;
В Степан, друг, сестриця, Ганнуся;
Г вовк, Оля, тесляр, народ;
Д Назар, генерал, Ілля, героїня.
- 124.** Закінчення *-е* у формі кличного відмінка мають усі іменники в рядку:
А брат, Євген, товариш, професор;
Б суддя, голуб, Олекса, доля;
В зоря, Оля, Богдан, директор;
Г актор, Павло, друг, Петро;
Д сторож, Роман, офіцер, Поля.
- 125.** Закінчення *-ю* у формі кличного відмінка мають усі іменники в рядку:
А Галя, школяр, Сергій, матуся;
Б коваль, мудрець, учень, доня;
В хлопець, Олексій, місяць, біль;
Г Валерій, обрій, тополя, дідусь;
Д Катруся, вівчар, доля, герой.

- 126.** Позначте рядок, у якому всі іменники у формі родового відмінка множини мають нульове закінчення:
- А** староста, парта, миша, круча;
 - Б** буря, культура, галерея, мозаїка;
 - В** особа, перемога, ескадрилья, лелека;
 - Г** мрія, ліщина, стаття, хиба;
 - Д** чаша, лопата, сім'я;, земля.
- 127.** Позначте рядок, у якому від усіх іменників прикметники утворюються за допомогою суфікса *-ов-*:
- А** метр, травень, дощ, нуль;
 - Б** пурпур, емаль, груша, край;
 - В** парча, кварц, гроза, шовк;
 - Г** ліс, кільце, кришталь, глянець;
 - Д** калина, казка, поле, марш.
- 128.** Позначте рядок, у якому від усіх іменників прикметники утворюються за допомогою суфікса *-ев-(-єв-)*:
- А** взірець, куля, корабель, матч;
 - Б** калач, липень, вуглець, плащ;
 - В** корінець, криця, значення, замша;
 - Г** мить, баржа, карамель, кварц;
 - Д** вишня, сіль, журавель, куниця.
- 129.** Позначте рядок, у якому всі прикметники присвійні:
- А** лікарів рецепт, лебедина пісня, Оленчина косинка;
 - Б** Франкові заклики, ненин голос, слюсарів інструмент;
 - В** товаришева книга, Кобзарів заповіт, ахіллесова п'ята;
 - Г** професорова лекція, солдатська каска, Іванків олівець;
 - Д** Лукашева сопілка, братова допомога, батьківські збори.
- 130.** Позначте рядок, у якому від усіх прикметників можна утворити ступені порівняння:
- А** високий, білий, приємний, сміливий;
 - Б** чорний, м'який, сліпий, широкий;
 - В** товстий, надзвичайний, глибокий, синій;
 - Г** красивий, маленький, цікавий, важливий.
- 131.** Позначте рядок, у якому порушено норму при відмінюванні числівників:
- А** трьохсот, трьомстам, на трьохстах;
 - Б** п'ятисот, п'ятистам, п'ятистами;
 - В** семисот, сімомастами, на семистах;
 - Г** дев'ятисот, дев'ятистам, дев'ятьмастами;
 - Д** двохсот, двомастами, на двохстах.
- 132.** Позначте рядок, у якому всі відмінкові форми числівників є правильними:
- А** сто вісімдесят сьомого, двомастами п'ятидесяти двома;
 - Б** шістдесяті семи, чотирма, шестиста, дванадцятий;
 - В** трьомастами дев'яноста шістьма, сімох, одна третя;
 - Г** сімдесятьма двома, дві тисячі другий, дев'яноста шостого.

- 133.** Позначте рядок, у якому в усіх числівниках відмінюється тільки друга частина:
- А** триста, п'ятсот, шістсот, вісімсот;
 - Б** двісті, шістдесят, сімсот, тридцять;
 - В** п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят;
 - Г** чотириста, дев'яносто, вісімдесят, сімсот;
 - Д** п'ятсот, шістдесят, вісімсот, вісімдесят.
- 134.** Позначте рядок, у якому всі слова належать до дієслів:
- А** крикніть, кричиш, крикливий, покрикувати;
 - Б** переходячи, переходив би, перехідний, переходьте;
 - В** перемігши, перемогти, переможний, переможено;
 - Г** учити, навчивши, уч о е; supІгний, учіться;
 - Д** запечений, запік би, запікаючи, запікся.
- 135.** Позначте рядок, у якому всі дієслова недоконаного виду:
- А** зберігати, ходити, гарантувати, зашивати;
 - Б** писати, виконувати, скочити, знати;
 - В** поважати, залежати, зашити, думати;
 - Г** атакувати, перенести, сидіти, просити;
 - Д** вважати, вразити, спостерігати, захоплюватися.
- 136.** Позначте рядок, у якому всі дієслова стоять у формі дійсного способу:
- А** буду читати, написав, наробитися, говоритимемо;
 - Б** скликали, мовчатимуть, будеш панувати, пишеться;
 - В** веселяться, пишаємося, квітчаймо, поназносили;
 - Г** наздоганятиму, мовчав би, порадили, прикрашатимемо.
- 137.** Правильно утворено форму наказового способу дієслів у рядку:
- А** давайте напишемо;
 - Б** ходімте;
 - В** заспіваймо;
 - Г** прочитаємо;
 - Д** будемо вчити.
- 138.** Правильно утворено форму наказового способу дієслів у рядку:
- А** давайте підемо;
 - Б** виконаймо;
 - В** спечімте;
 - Г** намалюємо;
 - Д** будемо надсилати.
- 139.** Неправильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку:
- А** зробимо;
 - Б** зробімо;
 - В** зроби;
 - Г** зробіть;
 - Д** нехай зроблять.

- 140.** Позначте речення, у якому дієслово умовного способу вжито в значенні наказового:
- А** Полетіла б я до тебе, та крилець не маю.
 - Б** Ніжну-ніжну, як подих биліни, я хотів би вам пісню сплести.
 - В** Вже б покласти кінець всім незгодам і щоб кожен народ поважать.
 - Г** Я б хотів всі зірки, що над нами, перелити у зірку ясну.
 - Д** Я б хотіла вродитись між гір, я б хотіла гуцулкою стати.
- 141.** Позначте рядок, у якому всі дієслова належать до другої дієвідміни:
- А** стояти, колоти, полоти, веліти;
 - Б** носити, кроїти, стелити, казати;
 - В** свистіти, їздити, хотіти, боротися;
 - Г** бігти, спати, бачити, кричати.
- 142.** Позначте рядок, у якому всі дієслова належать до другої дієвідміни:
- А** малювати, носити, боятися, знати;
 - Б** кричати, бачити, просити, клеїти;
 - В** полоти, боротися, гоїти, їздити;
 - Г** ходити, об'єднатися, радіти, веселитися;
 - Д** любити, хотіти, радити, ставити.
- 143.** Допущена помилка в правописі особових закінчень дієслів у рядку:
- А** шлють, варють;
 - Б** біжать, відчувають;
 - В** глянемо, мовчимо;
 - Г** сушите, будуєте;
 - Д** гоїш, сивієш.
- 144.** Допущено помилку в правописі особових закінчень дієслів у рядку:
- А** колишемо, хочуть;
 - Б** бачать, бажаєш;
 - В** біжимо, бродиш;
 - Г** коляться, спізнися;
 - Д** клеїмо, стоїмо.
- 145.** У написанні особових закінчень дієслів допущено помилку в рядку:
- А** дроблять, дружимо, сиплеш;
 - Б** їжджу, стережете, стругаєш;
 - В** хочуть, спізнишся, відкриєш;
 - Г** збіжать, перенесуть, стоїте;
 - Д** знайомимо, біжете, вказуєте.
- 146.** Позначте рядок, у якому всі службові слова – прийменники:
- А** попід горами, переді мною, назустріч вітру;
 - Б** перед редакцією, хай знають, навколо стадіону;
 - В** залежно від обставин, поміж травами, лише сьогодні;
 - Г** на світанку, виконала ж таки, з-поміж друзів.

147. Позначте рядок, у якому виділене слово є прийменником:
- А Аж ось нарешті і коханий *край*, знайоме поле, озеро і гай.
 - Б Перші орачі порушать ниву, поки напівсонну, тополю збудить трактор *край* села.
 - В Україна – Вкраїна – країна – так віддавна *край* рідний звуть.
 - Г Ох, тривого, дика тривого, не шаленій і серця не *край*...
 - Д Сини землі тепер повстали за неозорий *край* свій, за степи.
148. Немає частки в рядку:
- А навряд чи це можливо;
 - Б нехай кожен наведе приклад;
 - В тільки не змушувати;
 - Г синіти, наче море.
149. Частку вжито в рядку:
- А хоч би бровою моргнув;
 - Б або пан або пропав;
 - В задержати слово на язиці;
 - Г хто в луг, а хто в плуг.
150. Частку вжито в реченні:
- А Книга мала, та серцю люба.
 - Б До булави треба голови.
 - В Працює, як мокре горить.
 - Г Правди не сховаєш.
151. Позначте рядок, у якому всі словосполучення містять частки:
- А хай буде так; ошелешений і розгублений; дізнатися не від товариша;
 - Б озирайся не озирайся; це ж мій друг; сказав би комусь;
 - В то джерело знань; ось чого захотів; довідався про новини;
 - Г хотів би сказати; нехай не гнівається; розмова з людьми;
 - Д зроби саме так, невже це важко, згідно з домовленістю.
152. Виділене слово є сполучником і його слід писати РАЗОМ у реченні:
- А Вибач мені *за/те*, що була неввічлива.
 - Б Ранні птахи сповістили *про/те*, що займається новий день.
 - В *То/ж* не дівчина, а справжнісінький вихор.
 - Г *Як /би* не переймався, балачками визнання не здобудеш.
 - Д *Як/би* знали, не те б заспівали.
153. Виділене слово є сполучником і його слід писати РАЗОМ у реченні:
- А О, *що/б* я не робив, любов моя вмиратиме зі мною.
 - Б Слова солодкі говорилися *про/те*, щоб волю дати нещасному народу.
 - В *Як/би* я тепер хотіла у мале човенце сісти.
 - Г *Що/б* ми щасливими були, ти розпали багаття, розпали.
 - Д Ледве стримую докори свого серця *за/те*, що завинила без вини.

154. Не є сполучником виділена сполука слів, тому її слід писати ОКРЕМО в реченні:
- А Ніч мине, як вже не раз минала, *то/ж* недарма темрява тремтить.
 - Б І досить руку простягнути, *що/б* за край світу засягнути.
 - В Я хочу вірші написати *про/те*, як вітер гілочку колише.
 - Г Здається, ніби мирна днина, *про/те* чорнобильська біда не поминула без сліда і гіркота пече полинна.
 - Д Мій біль бринить, *за/те* коли сміюся, то сміх мій рветься джерелом на волю!

Завдання з вибором кількох правильних відповідей (3)

155. Позначте рядки, у яких усі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення *-а(-я)*:
- А зупинка трамва..., не вистачає кілограм..., виписав із підручник...;
 - Б прибув з Єгипт..., не поставив апостроф..., основи світогляд...;
 - В літр бензин..., приміщення театр..., не було прапор...;
 - Г з останнього вагон..., вулиці Париж..., зібрали з гектар...;
 - Д недалеко від ліск..., сторінки журнал..., довгого коридор...;
 - Е сума сторін трикутник..., доїхали до Іртиш..., кабінет директор...
156. Позначте рядки, у яких усі іменники у формі орудного відмінка однини мають у закінченні літеру *-е(-є)*:
- А кухар, пісня, круча, ячмінь;
 - Б стиль, колія, прізвище, мікрофон;
 - В перпендикуляр, рій, плече, слюсар;
 - Г калач, кущ, кобзар, слухач;
 - Д вулиця, сім'я, бригадир, буквар;
 - Е надія, день, гай, соловей.
157. Позначте рядки, у яких виділене слово є сполучником і його слід писати РАЗОМ:
- А І сказала мати: «*Як/би* ти, сину, йшов в отаку погоду?».
 - Б Чисте полуденне небо, і тихо-тихо, *немов/би* все заснуло.
 - В *То/ж* сіль землі, *то/ж* сила молода ішла на смерть, на згубу неминучу.
 - Г Ніч колихала так ласкаво, *про/те* не спалося мені.
 - Д *Що/б* улітку не вродило, те зимою не завадить.
 - Е Друзів люблю, *за/те* чванливих не терплю.

Завдання на встановлення відповідності

158. Визначте, якою частиною мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

Я все глибше поринав у світ поезії Павла Тичини, вражаючись (1)його (2)надзвичайно чутливим вслуховуванням у мелодіку строф, ритму, звуків і (3)намагаючись відчутти дивовижну музикальність світосприйняття поета в його спогадах, оповіданнях, (4)почутих під час спільних поїздок по Україні.

- А іменник;
- Б прикметник;
- В займенник;
- Г дієприслівник (як форма дієслова);
- Д дієприкметник (як форма дієслова);
- Е прислівник.

1	
2	
3	
4	

159. Визначте, якою частиною мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

Людство давно та всерйоз замислюється над тим, як обмежити (1)свій, (2)найчастіше небажаний, вплив на живу природу, як регулювати клімат, (3)стримуючи цим темпи глобального (4)потепління.

- А іменник;
- Б займенник;
- В дієприкметник (як форма дієслова);
- Г дієприслівник (як форма дієслова);
- Д прислівник;
- Е частка

1	
2	
3	
4	

160. Визначте, якою частиною мови є виділені цифрами слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

(1)Вдалині, (2)згубившись у полях, петляючи і тонучи в тополях, на Білу Церкву пролягає шлях, (3)раханний і (4)освітлений при зорях.

- А іменник;
- Б прикметник;
- В займенник;
- Г дієприкметник (як форма дієслова);
- Д дієприслівник (як форма дієслова);
- Е прислівник.

1	
2	
3	
4	

Синтаксис і пунктуація

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

161. Позначте рядок, у якому всі словосполучення іменні:

- А будь-що із запропонованого, вивчений напам'ять, другий день, цікава виставка;
- Б трое з п'яти, намальований фломастерами, квітки нагідок, чесна гра;
- В великі врожаї, шість днів, дехто з присутніх, розумніший від усіх;
- Г пишний цвіт, руки матері, дуже сильно, знання про природу;
- Д День Перемоги, сказати слово, тиха пісня, чийсь голос.

162. Простим є речення:

- А Далеко чути звуки, гучно линуть голоси.
- Б Ясної тихої днини кружляє над землею, сідає на обличчя павутиння.
- В Пташині зграї злітають високо в небо, і від того здіймається вітер.
- Г Осінь не забарилася, бо закони природи невблаганні.

- 163.** Складним є речення:
- А** Хто ставить завдання простіші, той швидше мети досягає.
 - Б** Он ліс знімає золотистий бриль, прощаючись із відлетілим літом.
 - В** Білий пилок сіявся з неба, устеляв сивою памороззю трави.
 - Г** Зоря, здавалось, просвітила знову борцям визвольний, легендарний шлях.
- 164.** Складним є речення:
- А** Мудрість, кажуть, приходить з роками.
 - Б** Про людину кажуть, що вона велетень, бог, гігант.
 - В** Наче зачарований велетень, стояв ліс, опушений білим інеєм.
 - Г** Грими, моя пісне могутня, ясна, на всім українським роздоллі.
- 165.** Поширеним є речення:
- А** Кілька покупців почали сперечатися.
 - Б** Мільярди людей прагнуть жити в злагоді.
 - В** Хлопчаки били байдики.
 - Г** Вистава була надзвичайна.
 - Д** Трава не скошена.
- 166.** Поширеним є речення:
- А** Вона сиділа склавши руки.
 - Б** Ми з тобою будемо радіти.
 - В** Я буду крізь сльози сміятись.
 - Г** Сотні птахів почали співати.
 - Д** Батько з сином закінчили сіяти.
- 167.** Поширеним є речення:
- А** Хай кожен із вас поміркує.
 - Б** Друзі будуть відпочивати.
 - В** Тут темно.
 - Г** Він виявився не в тім'я битий.
 - Д** Брат із сестрою співали.
- 168.** Позначте речення, у якому між підметом і присудком треба поставити тире (розділові знаки пропущено):
- А** Я не турист у ріднім краї не мовчазний спостерігач.
 - Б** В чужих краях і хліб неначе вата.
 - В** У нас на Україні душа і пісня споконвік жива.
 - Г** Київські кручі фортеці зелені.
- 169.** Позначте речення зі складеним дієслівним присудком:
- А** Книга – це змога погомоніти з людиною через тисячоліття.
 - Б** Я люблю очима тишу цілувати.
 - В** Там будуть горіти до ранку в туманних дзеркалах троянди.
 - Г** Мені осіння ніч короткою здається.
 - Д** Зоря на небі рожева вже почала займатись.

- 170.** Позначте речення зі складеним дієслівним присудком:
- А** Я хочу вам про рідний край сказати.
 - Б** Я берусь за важку роботу – виглядати синів.
 - В** Мені дальня зоря буде слати листи вересневими журавлями.
 - Г** Вже клен, що казку розказав бузкам, ліг тінню спати на телігу.
 - Д** У Марії хата була збудована по-новому.
- 171.** Обставина причини є в реченні:
- А** Брат навчився керувати автомобілем.
 - Б** Читаючи підручник, робить нотатки.
 - В** Шляхи засипаючи, завиває лютнева хуртовина.
 - Г** Поранений солдат побілів від болю.
 - Д** Мандрівники були вже дуже далеко від домівки.
- 172.** Обставина причини є в реченні:
- А** За Сулою, десь далеко-далеко, спалахували зірничі.
 - Б** Не від їжі ростуть діти, а від радості.
 - В** Маленьку хату обступили кругом високі ясени.
 - Г** Білі водяні лілеї гойдались на темній воді.
 - Д** О степе, на теплій долоні зрости б і мені колоском!
- 173.** Обставина причини є в реченні:
- А** Душі найкращі поривання несем, як сповідь, матерям.
 - Б** Люблю дивитися на воду.
 - В** Я відчуваю рівний пульс народу.
 - Г** То вічність узяла мене у свідки – усе запам'ятати на віку.
 - Д** Овідій прокинувся від крику.
- 174.** Позначте речення, у якому другорядним членом виступає обставина способу дії:
- А** Заходить до хати зоря-зоряниця, і гомін стихає кругом.
 - Б** Ходить вітер ярм та горою, плачуть трави, тужать під косою.
 - В** Прісною прохолодою повіяло з лісу.
 - Г** За півкілометра річка розпливалася великим плесом трохи меншого, широкого й чистого ставу.
- 175.** Позначте речення, у якому перед *як* потрібно поставити кому (розділові знаки пропущено):
- А** Сосюра як справжній лірик різноманітний у своїх переживаннях.
 - Б** Діти як квіти поливай то ростимуть.
 - В** Весь світ знає Довженка як великого кінорежисера.
 - Г** Палаючий Будапешт був перед нами як на долоні.
 - Д** Уночі хоч як тріщить а вдень проти сонечка плющить.
- 176.** Позначте речення, у якому перед словом *як* ставиться кома:
- А** Мелашка була потрібна в господі (?) як робітниця.
 - Б** Дівчина сяяла (?) як кущ калини.
 - В** Усі дівчата (?) як дівчата.
 - Г** Промені (?) як вії сонячних очей.

- 177.** Позначте односкладне неозначено-особове речення:
- А** Не приймаю обчухрану мову, довіряюсь пшеничному слову.
 - Б** Маму треба любити й розуміти.
 - В** Зачерствілі очишуймо душі!
 - Г** Задзвонили в усі дзвони по всій Україні.
- 178.** Позначте односкладне безособове речення:
- А** Світлішає в житті і на душі.
 - Б** Люблять у нас дотепне слово.
 - В** Сади свій сад, плекай свої надії.
 - Г** Від добра добра не шукають.
- 179.** Позначте речення з однорідними присудками:
- А** Не тіло, а душа є людиною.
 - Б** Сном блакитним заснули поля, і долини, і гори, й діброви.
 - В** А наше слово чисте, запашне.
 - Г** Шлях освіти та науки нас навіки поєдна!
- 180.** Позначте речення з неоднорідними означеннями (розділові знаки пропущено):
- А** Вже українське (?) щире слово почув, збагнув і визнав світ.
 - Б** У світ ідемо щирими (?) гостинними.
 - В** І сум шалений (?) непримиренний знов крає серце на чужині.
 - Г** Сонце розсвіа своє пекуче (?) іскристе проміння.
- 181.** Позначте речення, у якому між однорідними членами кома НЕ ставиться:
- А** Я був у власному житті і машиніст (?) і пасажир.
 - Б** Один оце я тільки – ні в тин (?) ні в ворота.
 - В** Не схотіла душа бунтівна ні тепла (?) ні смачного пшона.
 - Г** Слизняк не виросте ні лебедем (?) ані орлом.
- 182.** Перед однорідними членами речення потрібно ставити двокрапку, а після них – тире в реченні (розділові знаки пропущені):
- А** Із сивої давнини існували на землі чотири добродітності а саме мудрість правосуддя стійкість вірність.
 - Б** Є місцевості веселі радісні є похмурі тривожні й недобрі місця.
 - В** Летиш і милуєшся всім і сріблястою нехвороццю і ворохами золотими на токах.
 - Г** Скрізь на вершечку стрілецької гори на пагорбах і видолинках панувала тиша.
 - Д** Земля і місяць вишні і тополі і тиша в тиші і тумани в полі усе в чеканні.
- 183.** Перед однорідними членами речення потрібно ставити двокрапку, а після них – тире в реченні (розділові знаки пропущено):
- А** Луки гори пишні сади все зелене й припишкле.
 - Б** Підручні гетьмана Перебийніс Богун Нечай теж були добре відомі всім.
 - В** І право людське і воля й закон усе потоптано.
 - Г** Козаки були озброєні шаблями списами а також вогнепальною зброєю мушкетами пістолями.
 - Д** Земля безсмертя кожному дала поету космонавту гречкосію.

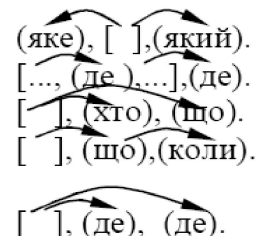
- 184.** Перед однорідними членами речення потрібно ставити двокрапку, а після них – тире в реченні (розділові знаки пропущено):
- А** І стежка у росах і тиха діброва то все моя рідна співуча земля.
 - Б** Усе постава непорушна тоненькі ніжки розвилки рогів на його голівці усе було сама довершеність і краса.
 - В** Все забуваєм скруту і нужду і те здається що й забути годі.
 - Г** Мерещились мені здаля ліси поля квітучі площі уся утрачена земля що за життя мені дорожча.
 - Д** Усе ніби поменшало і звузилось і дорога і стежка в березі і круча над Россю.
- 185.** Позначте речення з узагальнювальним словом після однорідних членів речення (розділові знаки пропущено):
- А** Січ дала видатних полководців славних державних діячів Наливайка Сагайдачного Хмельницького Сірка.
 - Б** Шевченкові були підвладні всі жанри літератури поезія проза драматургія.
 - В** Несуть пани осаули козацькою зброєю литий панцир порубаний шаблю золотую.
 - Г** Козацтво було озброєне вогнепальною зброєю мушкетами пістолями рушницями.
 - Д** Іван Богун Данило Нечай Максим Кривоніс ці підручні гетьмана були відомі всім.
- 186.** Позначте речення з узагальнювальним словом після однорідних членів речення (розділові знаки пропущено):
- А** Шевченкові були підвладні всі жанри літератури поезія проза драматургія.
 - Б** І пісні і приказки й прислів'я все те вражало надзвичайним багатством поезії жарту гумору практичного розуму.
 - В** Усе прекрасне народжується зі звичайної буденності життя людська врода неперебутнє слово невмируща мелодія геніальна картина.
 - Г** У його слові було все злагода спокій усталеність надія.
- 187.** Позначте речення, у якому вставне слово (словосполучення) дає емоційну оцінку повідомлюваному:
- А** Мабуть, людині не можна відриватися від рідного берега.
 - Б** Сумління людське, виявляється, схоже на вулик, його теж можна розтривожити.
 - В** Досі дні стояли теплі, сонячні, а сьогодні, мов на гріх, задощило.
 - Г** Доброго, кажуть, дождати треба, а лихе – само прийде.
 - Д** А хлібам колосистим, здається, немає кінця.
- 188.** Поширене означення НЕ відокремлюється комами в реченні (розділові знаки пропущені)
- А** Балка вкрита садками вилає по під горою.
 - Б** Птахолови минали березовий гай пронизаний пасмами світла.
 - В** Усіяна колосками земля пахне літом.
 - Г** Невідомий нікому я сідаю на лавку слухаю і дивлюся.
 - Д** Блискучий та легкий сніг здається падає прямо на серце.
- 189.** Поширене означення НЕ відокремлюється комами в реченні (розділові знаки пропущено):
- А** Лежить дорога золотом прошита.
 - Б** І видзвонює мотив моє слово сріблом скуте.
 - В** По вінця сповнені краси шумлять смерекові ліси.

- Г До колосків налитих туго моя прихилена душа.
Д Біліють смолоскипи грайливо пофарбованих ялин.
- 190.** Поширене означення НЕ відокремлюється комами в реченні (розділові знаки пропущено):
А Сади омиті музикою згадок ковтають пил міжселищних доріг.
Б А думки мої натхненні та квітчасті опадають вересневим жовтим листям.
В На обрії біліють маревом повиті села.
Г Вечір гаптований золотом приходить на зміну дню.
Д Понад сади обтяжені плодами з прощальним криком журавлі летять.
- 191.** Позначте речення з невідокремленим поширеним означенням (розділові знаки пропущено):
А На землю зорану плугами спада рожево-білий цвіт.
Б Озвучене піснями бринить моє перо.
В Гудуть з вітрами до світання дощем оплакані сади.
Г Шумлять смерекові ліси по вінця сповнені краси.
- 192.** Позначте речення з відокремленим означенням:
А Вона вже не чула нічого, крім голосу власного серця.
Б Дніпро тече повільно, величаво, розливаючись безліччю рукавів.
В На світі жив хлопчина кучерявий – допитливий, непогамовний, жвавий.
Г Дозволь мені, мій вечоровий світе, упасти зерням в рідній борозні.
- 193.** Позначте речення, у якому НЕ потрібно виділяти комами відокремлене означення:
А Місячним сяйвом залиті мріють сади.
Б Гудуть з вітрами до світання дощем оплакані сади.
В Степ оповитий тишею дихав пахощами росяних трав.
Г Я небесами пійманий тремчу.
Д Налита сонцем і вітрами хлюпоче веслами весна.
- 194.** Позначте речення з дієприкметниковим зворотом, що НЕ відокремлюється комами (розділові знаки пропущено):
А За вікном тьмяніє небо зорями вишите.
Б Небо чудово блищало все засіяне зорями.
В Над луками залитими квітневою повинню холонув оранжевий вечір.
Г Широке рівне плесо віддзеркалювало срібні кучері залитих сяєвом хмар.
- 195.** Непоширену обставину НЕ треба відокремлювати комами в реченні (розділові знаки пропущені):
А Не піймавши не кажи що злодій.
Б Рушниця в його руках стріляла не хиблячи.
В Посеред плеса вода мов сказившись починала хлюпати й кружляти.
Г Хлопці прокинувшись нагодували й напоїли коней.
Д Не зрозумівши студентка запитала ще раз.
- 196.** Непоширену обставину НЕ треба відокремлювати комами в реченні:
А Старі верби стоять похнюпившись.
Б Вишні зацвівши в росах заплачуть.

- В** Соснове гілля најжачившись дивиться вгору.
- Г** Так вони сидючи діждалися неньки.
- Д** Я радіючи дивлюсь на сади в цвіту.

- 197.** Непоширену обставину НЕ треба відокремлювати комами в реченні (розділові знаки пропущено):
- А** Біля багаття обнявшись сиділи друзі.
 - Б** Та йдучи міркую сам-таки з собою.
 - В** Брати пригинаючись входять до хати.
 - Г** Іван не вгаваючи розповідав про побачене.
 - Д** Гай лежав розпластавшись.
- 198.** Позначте речення з вираженою одиничним дієприслівником обставиною, що НЕ відокремлюється:
- А** Згуртувавшись (?) хоч наспіваємось.
 - Б** Краще вмєрти (?) стоячи, як жити на колінах.
 - В** Попроцювавши (?) можна й відпочити.
 - Г** Спотикаючись (?) вчаться вище ноги піднімати.
- 199.** Позначте речення з вираженою одиничним дієприслівником обставиною, що НЕ відокремлюється комами (розділові знаки пропущено):
- А** Ліс на хвилину примовк ані шелесне завмерши.
 - Б** Протестуючи треба запропонувати щось навзамін.
 - В** Пташині хори натомившись поволі затихають.
 - Г** Обіймаючись плачуть берізки сині-сині світанки встають.
- 200.** Позначте речення, у якому одиничний дієприслівник потрібно відокремити комою (розділові знаки пропущено):
- А** Гуркіт канонади ревів не перестаючи.
 - Б** Бійці сиділи деякий час задумавшись.
 - В** Пряме дерево і вмирає стоячи.
 - Г** Людина! Це ж яке слово! Його треба говорити стоячи.
 - Д** Похитуючись Соломія підійшла до столу.
- 201.** Позначте складносурядне речення, між частинами якого потрібно поставити тире (розділові знаки пропущено):
- А** Сині роси зблискували на травах і сонце купалось на левадах.
 - Б** Рєве Дніпро й лани широкополі медами пахнуть.
 - В** Дєсь у хлібах кричав перепел і туман стелився од річки.
 - Г** На хвилину раптом стихли голоси і спинилися тіні.
 - Д** Хвилина ще і схід розпише в сліпучі барви небосхил.
- 202.** Позначте складносурядне речення, між частинами якого НЕ ставиться кома (розділові знаки пропущено):
- А** Я у думках до мами пригорнулає і стало гарно й затишно мені.
 - Б** Теплий день розхлюпує блакить і ластівки купаються в промінні.
 - В** Свинцем набрякли сиві хмари і сонце зникло якось враз.
 - Г** Від пієні журливої дуб сколихнувся і лелеки здригнулись вві сні.

203. Позначте складносурядне речення, між частинами якого НЕ треба ставити коми (розділові знаки пропущено):
- А Весна процвіте і наново криниця простеле барвінком круті береги.
 - Б Рясніє дощ і падає лункіше м'яких краплин розмірене биття.
 - В Знову яблуні буйно цвітуть і лунає знайомий мотив.
 - Г Грім одгримів і солодкою млостю спокою віє од цвіту вишень і сиріої землі.
 - Д Вишневі зацвіли сади і сніг пахучий падає на воду.
204. Позначте складнопідрядне речення з підрядним означальним:
- А Рідну пісню треба захищати так, як захищають рідний край.
 - Б А доки є пісня, нікому не вдасться захмарити небо моєї душі.
 - В Духовність – озонова пелюстка, що так бережно огортає планету й не дає зруйнувати життя.
 - Г Народе мій, як добре, що ти у мене є на світі.
205. Позначте речення, яке відповідає такій характеристиці: *складнопідрядне речення з неоднорідною підрядністю*:
- А Мова – наша зброя, якою ми служимо народові, що нас народив, вигодував, виховав.
 - Б Життя карає неодмінно за кожен гріх, за хибний крок, поки збагнеш, що не година, а все життя – один урок.
 - В Коли людині є що сказати, вона вилле з глибини власної душі все те, що має, на папір або полотно.
 - Г Хіба не вірите, що скоро день засвіте, що сонце наше вже з-за обр'ю встає...
206. Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: *складнопідрядне речення з однорідною підрядністю*:
- А Усіх, хто живе в Україні, має об'єднувати в суспільство українська мова, котру треба знати.
 - Б Скажи мені, всесильна мово, з якого джерела буття тече струмок, що зветься Слово, в ріку нескортого життя?
 - В Повінь добрих почуттів затоплює вчителя, коли він чує, як довірливо тулиться до нього дитина.
 - Г Велике діло, коли людина має чисте сумління, коли ніякі тіні не каламутять, не забруднюють душу.
 - Д Хоч проживи сто і двісті років, Київ пізнати повністю неможливо, бо в кожного він свій, особливий, самобутній, неповторний.
207. Позначте рядок, у якому речення відповідає наведеній схемі:

- А Яке дерево, такі і його квіти, який батько, такі і його діти.
- Б Дощ іде не там, де ждуть, а там, де жнуть.
- В Багатий той, хто нічого не хоче мати понад те, що він вже має.
- Г Радій, що на тебе, коли ти говориш, дивляться тисячі очей.
- Д Я з тих країв, де над Дніпром шумлять гаї, де з дня народження мені співали солов'ї.

- 208.** Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого слід поставити тире (розділові знаки пропущено):
- А** Відбилися зорі у воді летять до хмар тумани.
 - Б** Життя росте лишень з любові лише краса людей навчає жить.
 - В** Дощ пройшов хазяйським кроком сад в росі купається.
 - Г** Дуже дивний пейзаж косяками ідуть таланти.
 - Д** Степ половицький половиє трава аж срібна від роси.
- 209.** Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого ставиться тире (розділові знаки пропущено):
- А** Я в давню істину увірував глибоко найвища мудрість в простоті високій.
 - Б** Людина йде до краси творить її цим і відрізняється вона від усього сущого.
 - В** Пригадаймо золота тиха осінь застеляла жовтим листям княжий Львів.
 - Г** Всі бджоли злетілись гудуть золотаві рої.
- 210.** Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого слід поставити тире (розділові знаки пропущено):
- А** Переконатися пора зробивши зло не жди добра.
 - Б** Одним заспокоюю себе у мене ще все попереду.
 - В** У товаристві лад усяк тому радіє.
 - Г** Добре сказано Сенекою жорстокість народжується з посередності й слабкості.
 - Д** Не повернуть минулого ніколи воно пройшло і вже здається миттю.
- 211.** Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: *складне речення з різними типами синтаксичного зв'язку (сполучниковим і безсполучниковим)*:
- А** Ріка налітала на камінні зубці, поміж яких застряв дуб-велет, а потік спадав униз, де також стриміли камені.
 - Б** Не зневірся, не впади у відчай: вир не вкрутить, хвиля не знесе.
 - В** Вже вечір тіні склав у стоси, за обрій котиться курай, і дальні пахнуть сінокоси, і дальній пахне рідний край.
 - Г** Якщо не можна вітер змалювати, прозорий вітер на ясному тлі, змалюй дуби, могутні і крилаті, котрі од вітру гнуться до землі.
 - Д** Іду, дивлюсь: мій край, моя земля, сміються в небі золотому річки, і села, і поля.
- 212.** Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: *складне речення з різними типами синтаксичного зв'язку (сполучниковим і безсполучниковим)*:
- А** Демократія тим і добра, що при ній не держава руйнує людину, а людина будує державу і саму себе.
 - Б** Пігмей бажа високим бути на зріст, порядним хоче виглядати злодій, завжди злочинець – на ділах добродій.
 - В** Преславне українське слово звучить у серці у моїм, бо мова – хліб, а не полова: я чув її із уст батьків.
 - Г** Шануймося, бо одна у нас усіх Україна й життя у кожного одне!
 - Д** Ніколи я не знав, як тяжко жить без солов'я, що в пісні аж тремтить тількицем своїм маленьким.
- 213.** Позначте речення з непрямою мовою (розділові знаки пропущено):
- А** Ти до землі всім серцем прихились мені шепоче рідна Україна.
 - Б** Учітєся ти нам прорік борітєся з ярмом неволі.

- В** Доводила одна нікчемність що підлабузництво це чемність.
- Г** Ти доросла людина часто кажуть мені.
- Д** Ну, словом, листя розпустили всі назустріч живодайному дощеві.

214. Позначте речення, у якому правильно оформлено цитату:

- А** Поет змальовує всенародний визвольний рух, коли: «жінки навіть з рогачами пішли в гайдамаки».
- Б** Сам Олесь Гончар підкреслює, що його основне завдання – відкривати в людських душах «джерела світлі та здорові».
- В** В У романі «Собор» Олесь Гончар порушив важливі проблеми сучасності, адже «Нема країни кращої, ніж правда», – як сказав один із героїв твору металург Іван Баглай.
- Г** З бодем пише Т. Шевченко про українське село: «Чорніше чорної землі блукають люде».

Завдання з вибором кількох правильних відповідей (3)

215. Позначте речення, у яких перед словом *як* ставиться кома (розділові знаки пропущено):

- А** Мелашка була потрібна в господі як робітниця.
- Б** Дівчина сяяла як кущ калини.
- В** Прокіп підходив спокійний і діловий як завжди.
- Г** Промені як вії сонячних очей.
- Д** І.Франко знав і любив народну пісню як учений, демократ, патріот.
- Е** Хмара як лебідь пливе над лісами.

216. Позначте речення з однорідними означеннями (розділові знаки пропущено):

- А** З другої хати доносилася сумна журлива пісня.
- Б** Чарами віє від необмеженого синього простору.
- В** Ранковий легкий вітер розганяв залишки туману.
- Г** Все приймало незвичайний казковий характер.
- Д** Набачився ланів зелених золотих набачився надихався напився.
- Е** Густий осінній туман встає над лісом вечірньою добою.

217. Позначте речення з неоднорідними означеннями (розділові знаки пропущено):

- А** Вже українське щире слово почув збагнув і визнав світ.
- Б** У світ ідемо щирими гостинними.
- В** Навіть через вікна було видно як пухнасті сніги одсвічувались рожевими малиновими бризками зорі.
- Г** Різкий північний вітер немилосердно бив в обличчя.
- Д** За шкільними партами схилились чорняві біляві русяві голівки.
- Е** Кругом хати росли старі велетенські волоські горіхи.

218. Позначте речення з уточнюючим членом, у якому перед сполучником потрібно поставити кому (розділові знаки пропущено):

- А** Таку тикву саджають щоб із неї виросла посудина на зразок глека або невеликої амфори.
- Б** Довге життя випало Дорошенчисі або Чабанисі як частіше називають ще її.
- В** Хамелеон або деревна ящірка Африки добре пристосований до життя на деревах.
- Г** Гуси чи лебеді в небі плывуть там угорі наді мною?

- Д Хвилі колосків то вганялись півкругом у ліс то забігали вузькою річкою або сагою глибоко в діброву.
 Е Найкрасивіша рослина українських водойм біле латаття або водяна лілія.

Завдання на встановлення відповідності

219. Установіть відповідність між реченнями та їх характеристиками:

Односкладне речення

- А означено-особове;
 Б неозначено-особове;
 В узагальнено-особове;
 Г безособове;
 Д називне.

Приклади

1. Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема.
2. Друга шукай, а знайдеш – тримай.
3. Над широким Дніпром у промінні блакить.
4. Нас зустрічають хлібом-сіллю.
5. Люди, овіяні грозами, обпалені громами.
6. Один з останніх рейсів був винятковим.
7. Багатій, розбруньковуйся, мово!

А	
Б	
В	
Г	
Д	

220. Установіть відповідність між реченнями та їх характеристиками:

Односкладне речення

- А означено-особове;
 Б неозначено-особове;
 В безособове;
 Г узагальнено-особове;
 Д називне.

Приклади

1. Світлішає в житті і на душі.
2. Ніжні сутінки. Вечір.
3. Вечірнє сонце, дякую за день!
Вечірнє сонце, дякую за втому!
4. І сад, і гай, і пісня солов'я – дорогоцінна спадщина моя.
5. На пагорбі зеленім біла хата.
6. Задзвонили в усі дзвони по всій Україні.
7. Десять раз подумай, а раз скажи.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

221. Установіть відповідність

Односкладне речення

- 1 означено-особове;
- 2 неозначено-особове;
- 3 узагальнено-особове;
- 4 безособове.

Приклади

- А Сонним холодом од трав віє.
 Б Хліб-сіль їж, а правду ріж.
 В Квіччастий луг і дощик золотий.
 Г За правду, браття, єднаймося щиро.
 Д Задзвонили в усі дзвони по всій Україні

1	
2	
3	
4	

222. Установіть відповідність

Односкладне речення

- 1 означено-особове;
- 2 неозначено-особове;
- 3 узагальнено-особове;
- 4 безособове.

Приклади

- А З гармат по горобцях не стріляють.
- Б Кругом гомоніли, вешталися, лагодилися до чогось.
- В Можна вибрати друга і по духу брата, та не можна рідну матір вибирати.
- Г Довго спали вітри у ярах на припоні.
- Д Буду хлібом і цвітом ділитись, відчиняти ворота гінцям.

1	
2	
3	
4	

223. Установіть відповідність.

Односкладне речення:

- 1 означено-особове;
- 2 неозначено-особове;
- 3 узагальнено-особове;
- 4 безособове.

Приклади

- А Пахне в домі димом і вогнем.
- Б Добру і злу, і хлібу знаєм ціну.
- В Жіночі голоси і перегук дитячий.
- Г На балконі посадили сонях.
- Д Уважніші будьмо до всього в природі.

1	
2	
3	
4	

224. Установіть відповідність між реченнями й назвами відокремлених членів, якими ускладнено ці речення:

Відокремлений член речення

- А означення;
- Б прикладка (різновид означення);
- В обставина;
- Г додаток.

Приклади

1. Там, замість житечка, в теплеє літечко терен зацвів.
2. По всім світі пронесу нашу гордість красу – рідну мову.
3. У всякому ділі є свої майстри і своє, так би мовити, натхнення.
4. Небо розгорнуло намет свій – синій, широкий, глибокий.
5. Благословенним будь, світанок доли, мій добрий незабутній отчий дім.
6. З доріг життя сховавши втому, я в отчий край вернусь назад.

А	
Б	
В	
Г	

225. Установіть відповідність

Відокремлений член речення

- 1 означення;
- 2 прикладка (різновид означення);
- 3 обставина;
- 4 додаток.

Приклади

- А Сад, нахиливши срібні віти, пісні пташині пригадав.
- Б Окрім скрипки, не мав він відради, не було в нього втіхи.
- В Здавна, кажуть добрі люди, Бог цей світ звелів любити.
- Г Весь простір степу повнився нею, пісню-жагою, пісню-протестом.
- Д Безмежний степ, укритий снігом, спав.

1	
2	
3	
4	

226. Установіть відповідність

Відокремлений член речення

- 1 означення;
- 2 прикладка (різновид означення);
- 3 обставина;
- 4 додаток.

Приклади

1	
2	
3	
4	
- А Я так люблю тебе, мій краю,
красу твоїх степів і гір.
- Б Данилко радо, з підскоком,
біг до сусідів.
- В На світі все знайдеш, крім рідної матері.
- Г Він, п'ятирічний хлопчик, міг би гратися годинами.
- Д Ночували гайдамаки в зеленій діброві, на припоні пасли коні, сідлані, готові.

227. Установіть відповідність.

Відокремлений член речення:

- 1 означення;
- 2 прикладка (різновид означення);
- 3 обставина;
- 4 додаток.

Приклади

1	
2	
3	
4	
- А Натомившись од щоденних справ, я душею й тілом спочивав на галяві.
- Б Суд? Окрім суду природи, я всі зневажаю суди.
- В Обсипані пилом роси, підсніжники щемно запахли.
- Г Ще вітрами шумів ясно день, та лелеки доріг не втрачали.
- Д Знайшла в пилу золочену підкову – невизнаний старокозацький герб.

228. Установіть відповідність

Вид підрядного речення

- 1 означальне;
- 2 з'ясувальне;
- 3 обставинне наслідкове;
- 4 обставинне часу.

Приклади

1	
2	
3	
4	
- А Адже матінка недурно казали, що світ не без добрих людей.
- Б Було так тихо, що навіть шелест листя на ясені здавався великим шумом.
- В Моря перелетиш і не впадеш, допоки буде в серці рідна мова.
- Г На небі збиралися великі хмари, так що можна сподіватися дощу.
- Д Англія – перша неслов'янська країна, де з'явилися переклади українських дум.

229. Установіть відповідність

Вид підрядного речення

- 1 означальне;
- 2 з'ясувальне;
- 3 обставинне причини;
- 4 обставинне місця.

Приклади

- А Мені було байдуже, де вони отримували цю інформацію.
- Б Туди, де образи кохані, душа окрилена летить.
- В Ясени, ясени, бачу вас за селом край дороги.
- Г Вогонь був таким, що в повітрі снаряди зустрічалися зі снарядами.
- Д Прокинувся від того, що в хаті стало видно, як удень.

1	
2	
3	
4	

230. Установіть відповідність

Вид підрядного речення

- 1 обставинне умови;
- 2 обставинне причини;
- 3 означальне;
- 4 з'ясувальне.

Приклади

- А Зупинюсь у вечоровій тиші, слухаю, як дихає земля.
- Б Ці дуби, що небо підпирають, певне, ще Батія пам'ятають.
- В І зірка впала, наче в Бога скотилась по щоці сльоза.
- Г Книга корисна, коли її читають.
- Д І, може, я тому й поетом став, що увібрав у себе казку діда.

1	
2	
3	
4	

231. Установіть відповідність між складнопідрядними реченнями та видами їх підрядної частини:

Вид підрядного речення

- А обставинне допустове;
- Б обставинне умови;
- В з'ясувальне;
- Г обставинне мети;
- Д обставинне часу.

Приклади

- 1 Скажи що-небудь, щоб я тебе побачив.
- 2 Вона бачила ці береги, коли вони були ще зовсім пустельні.
- 3 Рідну пісню треба захищати так, як захищають рідний край.
- 4 Якщо ти усміхнешся світу, він відповість посмішкою.
- 5 У світі слів немає випадкових, хоча вони й століттями мовчать.
- 6 Чим більше грошей має, тим більше плаче.
- 7 Спинюся я і довго буду слухать, як бродить серпень по землі моїй.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

232. Установіть відповідність між складнопідрядними реченнями та видами їх підрядної частини:

Вид підрядного речення

А обставинне умови;

Б обставинне наслідку;

В обставинне мети;

Г обставинне місця;

Д з'ясувальне.

Приклади

1. Я чув, як дихав сонний ліс у прохолодному тумані.

2. Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була.

3. Якби мені сила та воля, жив би без горя.

4. Соборна Україно, всі храми твої відбудуєм, щоб лунами дзвонів сягнути духовних вершин.

5. Україна моя починається там, де доля моя усміхається.

6. Людина прагне до щастя одвічно, як ріки в долини.

7. Теплий туман слався по полю й наливав балку по самі вінця, так що дерева потопали в ньому.

А	
Б	
В	
Г	
Д	

Стилістика і культура мовлення

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

233. Позначте рядок, у якому всі словосполучення мають відтінок урочистості:

А сивочолий Київ; видатний зодчий; серденько мое;

Б священний обов'язок; почесне право; пам'ятки мистецтва;

В козацька доба; державні символи; випала історична місія;

Г серце Вітчизни; закарбовані на скрижалях історії; люди доброї волі.

234. Позначте речення, у якому виділене слово НЕ можна замінити варіантом у дужках:

А Архітектор *наголосив* (підкреслив), що проект слід виконати вчасно.

Б За мить вантажна машина *зникла* (щезла) з очей.

В Технічний персонал *змарнував* (згаяв) багато часу на підготовчі роботи.

Г У нашій родині панують теплі, дружні *стосунки* (взаємини).

Д Щоб *здобути* (отримати) вищу освіту, потрібно наполегливо працювати.

235. НЕ можна замінити поданим варіантом у дужках виділене слово в реченні:

А Діти *безтурботно* (безпечно) гралися на проїжджій частині вулиці.

Б Усяке друковане слово мало своє місце на полицках цієї *бібліотеки* (книгозбірні).

В Максимові Рильському була *властива* (притаманна) любов до людини і природи.

Г Колись тут було *русло* (річище) Ташані, потім воно пересохло, поросло травою.

Д Я люблю *тільки* (лише) таку гру, де я певна, що виграю.

236. НЕ можна замінити поданим варіантом у дужках виділене слово в реченні:

А За високими осоками почало *світлити* (світлішати) небо.

Б М'який (незлостивий) докір корисніший за нещирі подяку.

В Ми не хотіли брати участь у цих *темних* (підозрілих) справах.

Г Молоко дуже *корисне* (корисливе) для молодого організму.

Д *Подекуди* (місцями) пройшов сліпий дощик.

237. НЕ можна замінити поданим варіантом в дужках виділене слово в реченні:
- А У сім'ї панували теплі, дружні *взаємини* (*стосунки*).
 - Б Активно розвивається співробітництво між двома країнами в науковій і культурній *галузях*(*царинах*).
 - В У 1939 році виникла реальна *воєнна* (*військова*) загроза мирному життю країн Європи.
 - Г Гамір атенці *зняли* (*зчинили*), наче готували бурю.
 - Д Усім працівникам *належить* (*треба*) пройти інструктаж з техніки безпеки.
238. Виділене слово вжито у невластивому йому значенні в реченні:
- А Україна *проголосила* незалежність у серпні 1991 року.
 - Б Цю інформацію *розголошувати* заборонено.
 - В Доповідач *виголосив* палку промову.
 - Г Найактивнішим учасникам концерту *оголошено* подяку.
 - Д Голова зборів *проголосив* порядок денний.
239. Виділене слово вжито у невластивому для нього значенні в реченні:
- А *Тактичні* заняття допомагають військовим удосконалити професійну підготовку.
 - Б Керівництво армії розробляє нові *тактичні* прийоми оборони.
 - В Наш командир – дуже *тактична* людина.
 - Г Генерал пояснив свої *тактичні* міркування.
 - Д Успіх бою забезпечили правильні *тактичні* розрахунки.
240. Виділене слово вжите в невластивому йому значенні в реченні:
- А Два примірники словника *присутні* в кабінеті.
 - Б Вантажне відділення *розташоване* на першому поверсі.
 - В Ялту *вважають* одним із найпопулярніших курортів.
 - Г Директор банку *перебуває* за кордоном.
 - Д У санаторії *є* кілька басейнів.
241. Із поданих у дужках синонімів кожен із варіантів можливий у реченні:
- А Він поминув ліс і пішов (стежкою, трактом) через жита.
 - Б На узліссі розкинув своє гілля (віковий, древній) дуб.
 - В Щось сьогодні такий (довгий, тривалий) день!
 - Г (Славетна, легендарна) співачка Соломія Крушельницька мала унікальний голос.
 - Д І в кого цей хлопець удався такий (вайлуватий, незграбний)?
242. З поданих у дужках синонімів кожен із варіантів можливий у реченні:
- А (Ретельні, проникливі) дослідження археологів підтверджують слова Геродота.
 - Б Червоні жоржини (сильніше, потужніше) мерехтять росами.
 - В Старі дуби (оточували, облягали) галявину.
 - Г Представники різних поколінь не завжди (здатні, здібні) порозумітися.
 - Д Ми стояли, зачаровані (дивною, прекрасною) музикою весняних лугів.
243. Із поданих у дужках слів кожен із варіантів можливий у реченні:
- А Рекламу розмістили в найбільш (*людних, людських*) місцях міста.
 - Б Зрілість людська виростає з боротьби. Часто з боротьби зі своїми сумнівами (*ваганнями, коливаннями*).
 - В Тато мій – рішуча людина, хоч і мрійник. Ці якості в людині не поєднуються, але тато, мабуть, (*виняток, виключення*).

- Г На фото: П. Тичина – у центрі, М. Вінграновський (*зліва, ліворуч*), В. Шевчук (*справа, праворуч*).
- Д У народній медицині мед має (*лікувальні, лікарські*) властивості.
244. Позначте словосполучення, у якому порушено граматичну норму на позначення часу:
- А рівно о першій;
 - Б десять хвилин по шостій;
 - В пів на десяту;
 - Г сім годин двадцять хвилин;
 - Д за двадцять п'ята.
245. Граматичний зв'язок порушено в словосполученні:
- А пам'ятник Т. Шевченка;
 - Б прийти о п'ятій годині;
 - В у зв'язку з виданою постановою;
 - Г зраджувати ідеали;
 - Д дякувати батькові.
246. Граматичний зв'язок порушено у словосполученні:
- А працювати щосереді;
 - Б вищий мене;
 - В зошит з математики;
 - Г вірний собака;
 - Д розповідати про іспит.
247. Позначте рядок, у якому словосполучення побудовані неправильно:
- А зелене Тбілісі, злий собака, нуль цілих і три десятих;
 - Б давній друг, вчасна допомога, гострий біль;
 - В вчена ступінь, синє Дніпро, важкий путь;
 - Г червона гуаш, барабанний дріб, прозорий тюль.
248. Позначте словосполучення, яке потребує редагування:
- А дотримати слова;
 - Б навчати математики;
 - В оволодіти знання;
 - Г опанувати мову;
 - Д знехтувати наказом.
249. Потребує редагування словосполучення:
- А переказати кошти;
 - Б милуватися краєвидом;
 - В знатися на живописі;
 - Г поступати в університет;
 - Д алфавітний покажчик.
250. Позначте речення, що потребує редагування:
- А Журнал пропонує низку літературних портретів.
 - Б У киян цей часопис має великий авторитет.
 - В Номер розпочинається добіркою сатиричних творів.
 - Г З новими творами виступає понад півсотні гумористів.

- 251.** Позначте речення, що потребує редагування:
- А** Сніжинки з інеєм ще більше закрутилися, стовпом здіймаючись угору.
 - Б** Сидячи на березі річки, милуюся її повільною течією.
 - В** Хтось кидає жарт, розсмішивши всіх навколо.
 - Г** Прочитавши цікаву книжку, хочеться поділитися враженнями з іншими.
 - Д** За таких обставин не будемо сидіти склавши руки.
- 252.** Позначте речення, що потребує редагування:
- А** Готуючись до екзаменів, студенти відвідують наукові бібліотеки.
 - Б** Трохи підрісши, хлопець почав розпитувати про важку долю батька.
 - В** Милуючись лісовими краєвидами з вікна вагона, у мене виникали спогади дитинства.
 - Г** Читаю п'єсу, звертаючи увагу на ремарки.
- 253.** Позначте речення, що потребує редагування:
- А** Важливим напрямком взаємодії суспільства та ЗМІ є висвітлення діяльності органів державної влади.
 - Б** Майбутнє українського слова значною мірою залежить від освітян.
 - В** Випускники мають більш відповідальніше ставитися до навчання.
 - Г** Студенти висловлюються за необхідність демократизації суспільства.
- 254.** Позначте речення, яке потребує редагування:
- А** Інформацію про надходження нових товарів можна отримати у продавця-консультанта.
 - Б** Розпочинається сезонний розпродаж зимових пальто.
 - В** Пропозиції покупців буде обов'язково передано виробникам.
 - Г** У неділю магазин працює з десятої години.
 - Д** На нашому масиві відкрито новий супермаркет.
- 255.** Позначте речення, яке потребує редагування:
- А** Дозвольте оголосити порядок денний.
 - Б** Пропозицію прошу внести до протоколу.
 - В** Хочу подякувати учасників круглого столу.
 - Г** Наряду було проведено відповідно до визначеного регламенту.
 - Д** Ми зацікавилися Вашою пропозицією і хочемо отримати детальнішу інформацію.
- 256.** Позначте рядок, у якому порушено правила чергування у-в;
- А** Батьки нас учили жити чесно й допомагати один одному в усьому.
 - Б** Упевнений, що немає в світі нічого кращого за землю, де ти народився.
 - В** Вони завжди знали: у будь-яку хвилину тренер дасть слушну пораду, допоможе повірити в себе.
 - Г** У нашому місті багато парків і скверів.
- 257.** Граматичну помилку допущено в реченні:
- А** Сковорода ішов поруч, спідлоба стежачи за співрозмовником.
 - Б** Летять в село лелеки напівсонні, ліниво й важко махаючи крильми.
 - В** Теплий вітер цілує каштани, колихаючи віти смутні.
 - Г** Треба зранку до праці ставати, зневажаючи втому і лінь.
 - Д** Побачивши картини Катерини Білокур, мене охопило зачарування.

- 258.** Граматична помилка допущена в реченні
- А** Коли світило яскраве сонце, я вийшов з дому.
 - Б** Яскраве сонце засліпило мене, коли я виходив з дому.
 - В** Виходячи з дому, я мружився від яскравого сонця.
 - Г** Коли я виходив з дому, мене засліпило яскраве сонце.
 - Д** Виходячи з дому, мене засліпило яскраве сонце.
- 259.** Граматичну помилку допущено в реченні:
- А** Вивчаючи історію, серце сповнюється болем за долю нашої Батьківщини.
 - Б** Співаючи веснянки, дівчата беруться за руки й утворюють коло.
 - В** Брат подарував мені підручник з історії, написаний О. Субтельним.
 - Г** Не ошукайся ж, вірячи добру, і не згубись у мук своїх огроми.
 - Д** Хмаринки, сонцем пересновані, пливуть і тануть, наче дим.

Завдання на встановлення відповідності

- 260.** Установіть відповідність між реченнями і стилями мовлення, до яких вони належать:

А Громадяни мають право безплатно здобувати вищу освіту в державних навчальних закладах на конкурсній основі.	1 розмовний;	А	
Б Незважаючи на згубний вплив асиміляційних процесів, якщо йдеться про національні обереги, твердість і принциповість батьків повинна передаватися з генами.	2 публіцистичний;	Б	
В Сіра маленька пташка, як грудка землі, низько висіла над полем.	3 художній;	В	
Г Як провалишся на іспиті, додому не навертайся!	4 офіційно-діловий;
5 науковий.	Г	

- 261.** Установіть відповідність між словосполученнями та стилями мовлення, до яких вони належать:

А член речення; геометрична прогресія; суспільно-політична формація;	1 офіційно-діловий;	А	
Б доводити до відома; відповідно до плану роботи; відповідальність покласти;	2 розмовний;	Б	
В мислити по-державному; голос тисячоліть; уписати героїчну сторінку;	3 художній;	В	
Г веселкова роса; срібні струни мрій; усмішка долі.	4 науковий;
5 публіцистичний	Г	

Завдання до мікротекстів

Прочитайте текст. Виконайте завдання до нього

Текст 1

(1)Я почав роздумувати, що таке людина, у чому наша суть людська: у тому, що ми думаємо, чи в тому, що ми робимо? (2)На кожному кроці ми бачимо: людина добра в душі, а не робить добро через те, що їй не вистачає рішучості або вона просто лінується. (3)Інша людина *за природою* зла, але вона в собі те зло тамує із якихось, може, навіть, *не добрих* міркувань і робить масу добра. (4)Так що таке людина? (5)Те, що вона *всередині*, чи те, що вона *назовні*?

1. Орфографічну помилку допущено в написанні слова:
 - А за природою;
 - Б не добрих;
 - В всередині;
 - Г назовні.
2. Пунктуаційну помилку допущено в реченні:
 - А першому;
 - Б другому;
 - В третьому;
 - Г п'ятому.
3. Вставним словом ускладнено речення:
 - А перше;
 - Б друге;
 - В третє;
 - Г п'яте.

Текст 2

(1) У *життєвому* круговороті народжуються неповторні людські світи. (2)Вдивляючись щороку в очі юнаків і дівчат, яких *проводжаю* в самостійну дорогу життя, я не можу бути спокійним. (3)Що ж є найголовнішим у людині яку ми творимо? (4)У ту коротку червневу ніч, коли разом з ними ми виходимо в поле зустрічати перше *сонце* їх нового життя, в моє серце стукають болючі питання: де, в чому людська *сердцевина*? (5)Як її, зрештою, створити?

1. Орфографічна помилка допущена в написанні слова:
 - А життєвому;
 - Б проводжаю;
 - В сонце;
 - Г сердцевина.
2. Пунктуаційна помилка допущена в реченні:
 - А першому;
 - Б другому;
 - В третьому;
 - Г п'ятому.

3. Вставним словом ускладнене речення:

- А перше;
- Б друге;
- В третє;
- Г п'яте.

Текст 3

(1)Споконвіку перед кожним з нас постають вічні *питання*: для чого я на цій землі живу, що можу зробити корисного? (2)Вони є, можливо, центральними у *формуванні* й розвитку особистості. (3)Уся мудрість людства упродовж віків зосереджувалася навколо питань сенсу життя. (4)Вони вбирають у себе всю гаму почуттів: радості й відчаю, енергії та *безсилля*, захвату й розчарувань, *цілеспрямованності* й бездіяльності. (5)Нагадуючи колісце що регулює хід годинника, вони вчать людину визначати міру добра та зла.

1. Орфографічну помилку допущено у слові:

- А питання;
- Б формуванні;
- В безсилля;
- Г цілеспрямованності.

2. Пунктуаційну помилку допущено в реченні:

- А першому;
- Б другому;
- В четвертому;
- Г п'ятому.

3. Вставним словом ускладнено речення:

- А перше;
- Б друге;
- В четверте;
- Г п'яте.

Прочитайте текст, виконайте подані після нього завдання, які передбачають вибір речення, що містить певне мовне явище (розділові знаки пропущено). Виберіть правильні відповіді (їх може бути ОДНА, ДВІ чи БІЛЬШЕ). Номер вибраного речення позначте в таблиці знаком X.

Текст 4

(1) Любий сину кожен повинен стежити і за своїм тілом і за душею. (2) Коли я був у твоєму віці то регулярно влаштовував собі сповідь що я зробив за місяць доброго що злого. (3) Я картав себе за недобре й виробив здатність дбати про душу. (4) Чиста душа то запорука людського здоров'я. (5) Завжди приємно було згадувати все що зробив доброго бо тільки воно вводить нас у коло інших людей робить їх братами а не просто сусідами. (6) Дбай про своїх друзів вони повинні бути добрі. (7) А добрі друзі допомагають ставати кращим.

(За В. Стусом)

1. Позначте речення з однорідними членами:

1	2	3	4	5	6	7

2. Позначте речення, у яких ужито прислівники:

1	2	3	4	5	6	7

3. Позначте складні речення, у яких потрібно поставити двокрапку:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 5

(1) Юність небезпечна тим що все є а тому тяжко вибрати очі розбігаються. (2) Але треба вибрати правильно а юність либонь не втратить на своїх розкошах. (3) Тримай себе в руках сину учися керувати собою. (4) Будь власним штурманом а не пасажиром на чужому човні. (5) Головне думати над собою шукати себе творити себе. (6) Вчись робити життя змістовним і цікавим це залежить без сумніву тільки від тебе. (7) Читай тільки добрі книги будь добрий до людей намагайся віддавати їм більше ніж брати.

(За В. Стусом)

1. Позначте речення, ускладнені вставними словами:

1	2	3	4	5	6	7

2. Позначте складні речення, частини яких поєднано сурядним зв'язком (у межах речення можлива наявність інших зв'язків):

1	2	3	4	5	6	7

3. Позначте речення, у яких ужито дієслова дійсного способу:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 6

(1) Учитися жити то високе мистецтво якого чимало людей так і не навчилося хоч і прожили життя. (2) Це означає триматися виборюючи самого себе з лінощів бездіяльності безінтересу. (3) Люди народившись вважають що жити вони вміють. (4) Для багатьох жити прибільшувати власну порожнечу всякими набутками. (5) Свою бездуховність вони намагаються заслонити гро-маддям різноманітних речей. (6) Це є наївною й смішною спробою втекти на луки задоволення. (7) Життя не є задоволення воно має свій насущний смисл і у тому насущному є міра життя.

(За В. Стусом)

1. Позначте речення, ускладнені однорідними членами речення:

1	2	3	4	5	6	7

2. Позначте речення з відокремленими обставинами:

1	2	3	4	5	6	7

3. Позначте речення, у яких між підметом і присудком потрібно поставити тире:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 7

(1) Якщо ти друже повірив що безсилий тобі вже нема чого робити на цьому світі. (2) Отже вір у себе. (3) Не піддавайся власній зневірі ти без сумніву сильніший за неї. (4) Усе на світі минує неминує тільки могутній дух людини. (5) Якщо ти брате сильний духом переможеш себе. (6) І люди не забудуть твоєї мужності. (7) Вони пам'ятатимуть і твою юначе силу і твої прекрасні зусилля у боротьбі із самим собою.

(О. Довгий)

1. Позначте речення, ускладнені звертаннями:

1	2	3	4	5	6	7

2. Позначте речення, ускладнені вставними словами:

1	2	3	4	5	6	7

3. Позначте складнопідрядні речення:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 8

(1) Наука без совісті спустошує душу стверджував видатний французький гуманіст Франсуа Рабле. (2) Для вченого коли він захоплений пошуком істини досить часто не існує поняття добра і зла. (3) Вони зазвичай з'являються потім коли починається використання наукового результату. (4) Характерна з цього погляду відповідь Енріко Фермі. (5) Коли йому докоряли за участь у створенні атомної бомби він казав До чого тут мораль це була просто гарна фізика. (6) І все ж учений повинен усвідомлювати на які наслідки своїх відкриттів слід сподіватися. (7) Нині неприпустимою є праця вченого задля задоволення власної допитливості.

1. Речення з прямою мовою:

1	2	3	4	5	6	7

2. Двокрапку треба поставити в реченні:

1	2	3	4	5	6	7

3. Кому (коми) треба поставити в реченнях:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 9

(1) Уміння радіти чужим успіхам мірило шляхетності. (2) Якщо людину підтримати похвалити підкреслити щось хороше в ній вона намагається дорівнювати уявленню яке про неї склалося. (3) Ось чому так важливо з дитинства культивувати в людині почуття власної гідності відчуття певної «собівартості» аби згодом не склався комплекс меншовартості. (4) Недарма кажуть Якщо казати людині постійно що вона свиня то згодом вона зарохкає. (5) Не ввічливо кидати компліменти малознайомим або незнайомим людям. (6) Краще зачекати познайомившись ближче чи навіть заприятелювавши з ними. (7) Але пам'ятаймо що слова похвали потрібні кожному.

1. Речення з прямою мовою

1	2	3	4	5	6	7

2. Тире треба поставити в реченні

1	2	3	4	5	6	7

3. Кому (коми) треба поставити в реченнях

1	2	3	4	5	6	7

Текст 10

(1) Коли саме людина збагне що таке доля? (2) Одна в пізнішому віці коли змарнує свої літа і свою долю друга взагалі ніколи не пізнає. (3) Може ти скажеш а для чого це бути вірним долі? (4) І це питання буде найнедоречнішим бо доля не має мети (для чого росте дерево? для чого тече річка?) вона є а існуючи вже має мету. (5) І в цій широкості долі яка ширша (і незрівнянно!) за мету справжні розкоші життя. (6) Хоч розкоші ці своєрідні від них синці не сходять з голови на яку сиплються горіхи і яблука і тяжкі грудки але доля не відгороджує нас від болю вона не зважає на біль. (7) Так і справжня людина на біль не зважає.

(За В. Стусом)

1. Відокремлену обставину, виражену одиничним дієприслівником, треба виділити комами в реченні:

1	2	3	4	5	6	7

2. Двокрапку треба поставити в реченні:

1	2	3	4	5	6	7

3. Вставне слово треба відокремити комою в реченні:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 11

(1) Найголовніша ознака індивідуальності народу це його мова. (2) Мова знаряддя для засвоєння спадщини минулого найвищих здобутків людської культури. (3) Завдяки прилученню дитини до чарів слова в неї виникає спрага пізнання бажання глибше опанувати духовні багатства людства.

(4) Слово наймогутніше знаряддя що уможливорює перегук поколінь. (5) Воно є запорукою нашої гідності й незнищенності. (6) В.Сухомлинський казав що словом можна створити красу душі. (7) Прилучення до скарбів рідної мови надає нам духовної дужості.

(За І. Вихованцем)

1. Позначте речення, у яких ужито прикметники найвищого ступеня:

1	2	3	4	5	6	7

2. Позначте речення, ускладнені однорідними членами:

1	2	3	4	5	6	7

3. Позначте речення з тире між підметом і присудком:

1	2	3	4	5	6	7

Текст 12

(1) Мова рідна ти безконечна могутня як море. (2) Скарбе мій єдиний з тобою я найбагатший і найдужчий у світі. (3) Без тебе я перекотиполе що його вітер несе в сіру безвість. (4) Ти клеочеш у гніві як вулкан. (5) Ти зігріваєш словом мов сонце. (6) Ти місток до прийдешнього про яке мріяло людство. (7) Красо моя єдина печаль проймає що не вистачить життя аби переплисти твій мовний океан.

(За С. Плачиндою)

1. Позначте речення, ускладнені звертаннями:

1	2	3	4	5	6	7

2. Позначте речення з порівняльними зворотами:

1	2	3	4	5	6	7

3. Позначте складнопідрядні речення з підрядними означальними:

1	2	3	4	5	6	7

Відкриті завдання з короткою відповіддю

1. Прочитайте другу частину фразеологічних зворотів:

...волю язикові;

...нагінку;

...припарки;

...прочухана.

В усіх фразеологічних зворотах на місці крапок уживається слово:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Прочитайте другу частину фразеологічних зворотів

... загребуці;

... не доходять;

... не підіймаються;

... сверблять.

В усіх фразеологічних зворотах на місці крапок уживається слово:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Прочитайте другу частину фразеологічних зворотів:

... зуба;

... на думці;

... страх на душі;

... щастя.

В усіх фразеологічних зворотах на місці крапок уживається слово:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Упишіть до таблиці слово *викладач*, узгодивши його з числівником *два*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Упишіть до таблиці іменник *стілець*, узгодивши його з числівником *два*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Упишіть до таблиці слово *командир*, узгодивши його з числівником *чотири*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. Впишіть до таблиці слово *студент*, узгодивши його з числівником *двадцять три*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Упишіть до таблиці форму родового відмінка множини іменника *стаття*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Упишіть до таблиці чоловіче по батькові від імені *Андрій*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. Упишіть до таблиці просту форму найвищого ступеня порівняння прикметника *міцний*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

11. У прикметниках вищого й найвищого ступенів порівняння виділіть неправильно утворену форму, запишіть слово правильно.

Більш рішучий, щонайдужчий, ліпший, найточніший, найменш потрібний, якнайглибокіший, точніший.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

12. У прикметниках вищого й найвищого ступенів порівняння виділіть неправильно утворену форму, запишіть слово правильно.

Вигідніший, зрозуміліший, найдорогіший, набагато зручніший, щонайповніший, якнайближчий, менш придатний.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

13. У прикметниках вищого й найвищого ступенів порівняння виділіть неправильно утворену форму, запишіть слово правильно.

Більш енергійний, щонайсильніший, гірший, якнайздібніший, найменш здатний, вузькіший, ніжніший.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

14. Упишіть до таблиці форму родового відмінка числівника *вісімсот*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

15. Упишіть до таблиці форму родового відмінка числівника *шістдесят*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

16. Впишіть до таблиці форму давального відмінка числівника *сімдесят*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

17. Упишіть до таблиці форму давального відмінка числівника *двісті*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

18. Упишіть до таблиці форму орудного відмінка числівника *шістдесят*:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

19. Укажіть, до якого стилю мовлення належить **Текст 8** (прикметник запишіть у називному відмінку).

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

20. Укажіть, до якого стилю мовлення належить **Текст 9** (прикметник запишіть у називному відмінку).

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

21. Укажіть, до якого типу мовлення належить **Текст 10** (назву терміна запишіть у називному відмінку).

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Розвиток мовлення

I. Прочитайте уважно текст «Цінності». Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання 1-6 до нього. Відповіді на запитання й завдання запишіть після слова «Відповідь».

Цінності

Цінності – соціально схвалювані уявлення більшості людей про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо. Вони виражають те, як повинен бути влаштований світ і якою має бути людина. Цінності не беруться під сумнів, служать еталоном й ідеалом для всіх людей. Якщо вірність є цінністю, то відступ від неї засуджується як зрада.

Цінності є переконаннями, що поділяються багатьма людьми стосовно мети, до якої потрібно прагнути. Норми й цінності тісно взаємопов'язані. Відмінність між нормою й цінністю виражається так: норми – правила поведінки, цінності – абстрактні поняття про те, що таке добро і зло, правильне й неправильне, належне й неналежне. Цінності мають загальну основу з нормами й завжди перекладаються суспільством на мову приписів.

Припис – це заборона або дозвіл що-небудь робити, звернені до індивіда або групи індивідів і виражені в будь-якій формі (усній або письмовій, формальній або неформальній). Цінності – це те, що виправдовує й надає сенсу нормам. Життя людини – цінність, а охорона життя – норма. Дитина – соціальна цінність, обов'язок батьків всіляко піклуватися про неї – соціальна норма.

Одні норми очевидні на рівні здорового глузду, і їх ми виконуємо не замислюючись. Інші вимагають від нас напруження і серйозного морального вибору. Поступатися літнім людям місцем або вітатися при зустрічі зі знайомими видається очевидним. Однак залишитися з хворою матір'ю або йти воювати за звільнення батьківщини – вибір між двома фундаментальними етичними цінностями.

До духовної сфери зрілої особистості-громадянина входять моральні, громадянські, світоглядні, екологічні, естетичні, інтелектуальні, валеологічні цінності.

Моральні цінності втілюються в найрізноманітніших виявах активності та самоактивності людини, спрямованих на утвердження у міжлюдських стосунках гуманних начал: доброти, справедливості, толерантності, щирості, сумлінності, взаємоповаги, власної гідності, відповідальності, принциповості. Усвідомлення творчої, улюбленої праці, праці за покликанням як однієї з найважливіших моральних цінностей допомагає людині реалізувати себе, збагнути свої можливості, відчувати свою потрібність людям, здатність власною працею дарувати щастя рідним, близьким і незнайомим людям, Батьківщині. Але праця, що не одухотворена моральним, гуманістичним сенсом, а використовується як засіб власного збагачення, породжує егоїзм, скнарість, цинізм, прагнення до наживи, намагання досягти успіху будь-якою ціною.

Уболівання за долю Батьківщини, прагнення збагнути як величні, героїчні етапи в історії Батьківщини, так і причини трагічних занепадів, страждань народу, шана до видатних людей, героїв нації, потреба віддавати всі свої сили, талант служінню співвітчизникам, почуття відповідальності за сучасне й майбутнє нації, держави – реальні вияви громадянських цінностей. Важливе значення має також правова вихованість людини, що передбачає законслухняність, володіння правовою культурою, свідоме й відповідальне ставлення до прав та обов'язків громадян.

Чи не найважливіше значення в підсистемі громадянських цінностей має глибоке усвідомлення особистістю виняткової ролі в житті людей мови своєї нації, у якій на генетичному рівні втілюються творча сила народного духу, помисли народу, його сподівання, віра та воля. Водночас кожен громадянин повинен усвідомити об'єднувальну, державотворчу роль державної мови, розуміти її значення для розвитку нації, бездоганно володіти нею, активно сприяти її функціонуванню в усіх сферах суспільного життя.

Світоглядні цінності належать до, так би мовити, трансцендентних орієнтацій людини. Вони допомагають людині виходити за межі своєї земної буденності й оцінювати себе, свої теперішні діяння, спосіб життя з позицій вічних цінностей. Навіщо я живу? Що залишу для людей після себе? Чи не зникну я безслідно, коли закінчиться земне моє життя?

Віра в безсмертя людської душі може органічно поєднуватись у свідомості та самосвідомості особистості з її вірою в Бога. Таке поєднання за певних умов виховання, що базується на гуманістичних, моральних засадах, стає для людини невичерпним джерелом самоактивності. Воно допомагає збагнути сенс життя в його зв'язку з вічністю, актуалізувати потребу самовдосконалення та творення себе задля досягнення найвищої, достойної гідності. Людини мети – служити людям, Вітчизні і знаходити в цьому справжнє людське щастя.

Екологічна вихованість є однією з найбільш вагомих і найбільш актуальних особистіших цінностей. Вона виражається у глибокому усвідомленні неоціненного значення навколишнього природного середовища у житті, у бережливому ставленні до природи, розвиненій, дійовій потребі захищати її від нерозумних і небезпечних впливів.

Естетична вихованість, розвиненість естетичних смаків, уподобань, уміння відрізнити справжню, благородну красу від дешевих імітацій, вульгарності – все це завжди розглядалось як важливі характеристики людини, що свідчать про її інтелігентність, високу духовність.

На перший погляд може здатися, що інтелектуальні цінності не мають відношення до духовності. Проте такі інтелектуальні характеристики, як здатність мислити критично й самокритично, спроможність плекати власні об'єктивні оцінки, погляди на різні життєві явища, на саму людину, сенс життя як запоруку здатності до самостійного вибору, забезпечують нашу готовність протистояти експансивному нав'язуванню їй ззовні готових, часто сумнівного гатунку еталонів, орієнтацій.

Валеологічні цінності виявляються в серйозному, відповідальному ставленні до свого фізичного та психічного здоров'я. Людина може зреалізувати свої майже безмежні можливості, якщо з ранніх літ привчає себе до здорового способу життя, надає належного значення фізичній культурі та спорту, зрештою, усвідомлює, що турбота про здоров'я – це не тільки її особиста справа, а й вияв відповідальності перед суспільством, державою.

Вагомість охарактеризованих груп цінностей зростає в міру посилення їх взаємозв'язку в єдиній системі духовності, яка й визначає сутність особистості взагалі та її громадянську сутність зокрема.

(З підручника)

Запитання:

1. До якого стилю мовлення належить текст? Свою відповідь обґрунтуйте.

Відповідь: _____

2. Продовжіть третій абзац, навівши приклад, який ілюструватиме відмінність між цінністю і нормою.

Відповідь: _____

3. Спираючись на зміст тексту, сформулюйте речення про роль цінностей у житті людини і запишіть його.

Відповідь: _____

4. Наведіть 6-7 найважливіших, на Ваш погляд, цінностей та їхні антонімічні поняття (наприклад: *добро-зло*).

Відповідь: _____

5. Поясніть, як Ви оцінюєте нігілістичне ставлення частини нашої молоді до мови і культури свого народу.

Відповідь: _____

6. Спираючись на зміст тексту, дайте визначення поняття *духовність*.

Відповідь: _____

II. Прочитайте уважно текст. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання 1–6 до нього. Відповіді на запитання й завдання запишіть після слова «Відповідь».

Наш гість жаданий – Дон Кіхот

(1) Ще в дитинстві багатьом із нас доводилося читати трохи дивацьку книжку про химерно-го лицаря Дон Кіхота та його незвичайного, але зворушливо відданого зброєносця СанчоПансу. Потім, звідавши колючих вітрів життя, ми вдумливо перечитуємо мудру книгу: Мігель Сервантес де Сааведра «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі». Спершу бачимо тільки контури неправдоподібних постатей і подій. Тоді відходимо на певну відстань, як від великої картини художника, і за рясними мазками пензля починають проглядатися постаті, різоче знайомі картини, що наче узагальнюють події нашого власного життя. Вдивляємось у книгу, як у прозору глибіню води, – і на спокійному плесі відбивається обличчя і весь світ навколо...

(2) «Дон Кіхот» – це не звичайна книжка пригод, а книжка про людину, про людство, про високі поривання духу, людські змагання й здобутки. Ось чому три з половиною століття читають її і знаходять у ній, либонь, глибший зміст, ніж знаходили сучасники.

(3) Дуже цікаві взаємини з «Дон Кіхотом» були в Гейне: «Кожні п'ять років мого життя я перечитував «Дон Кіхота» з різними враженнями, що змінювали одне одне. Коли я досяг юнацького розквіту й недосвідченими руками нишпорив у трояндових кущах життя та хапався за найвищі скелі, щоб бути ближче до сонця, а ночами марив про орлів та чистих дів, тоді «Дон Кіхот» уявлявся мені досить безвідрадною книгою, а коли вона траплялася мені дорогою, я роздратовано відкидав її набік. Пізніше, коли я дозрів і став мужем, я вже певною мірою змирився з сердешним захисником Дульсінеї й почав насміхатися з нього. «Дурень», – казав я. Але дивна річ: на всіх життєвих дорогах мене переслідували захмарні тіні худючого лицаря та його опецькуватого зброєносця, а особливо коли я зупинявся на небезпечному перехресті... Праворуч був Дон Кіхот з Ламанчі на своєму абстрактному Росінанті, а ліворуч – Санчо Панса на своєму позитивному віслюкові».

(4) У кожної людини власна концепція світу, і кожен по-своєму шукає в цьому світі своє місце. Один знаходить місце для подвигу, іншого життя облягає так щільно, що не залишає такого місця. У Дон Кіхота призма, крізь яку він дивився на життя, була аж надто

своєрідною й перебільшувальною, а внутрішня сила й рішучість дивовижною. Найгірші невдачі не могли його навчити тієї поміркованості й обережності, що ведуть до успіху. Зрештою, для нього важливий не успіх, а вірність собі, своїм ідеалам і високим поняттям честі. В найскладніших ситуаціях він не падає духом і залишається собою.

(5) Дон Кіхот вийшов у лицарському озброєнні допомагати зневаженим і скривдженим, що чекають його прикладу, більше того – його подвигів. Він мав високі уявлення про людину, творив із неї ідеал.

(6) Його зброєносець Санчо Панса не має жодних ілюзій. Його простонародний тверезий розум сприймає світ практично. Розум цього хитруватого селянина оцінює всі поразки й приниження шляхетного лицаря, а серце Санчо схиляється до того величного й чесного, що є в сліпій хоробрості Дон Кіхота. Здоровим чуттям Санчо розуміє високий дух шляхетності, безкорисливості свого доброго, але такого незугарного пана й відданий йому всією душею. Виявляється, зрештою, Санчо Пансу приваблює не губернаторство, а висока натура, ентузіазм, духовна енергія Дон Кіхота. Санчо підсвідомо розуміє той високий дух і відчуває в ньому опору. Може, цілий народ, з якого Санчо – лише колоритний тип, відчуває такий неусвідомлений потяг до Дон Кіхотів?

(7) Що змушує розважливого Санчо йти за напівбожевільним ідальго? Це велика загадка роману й велика загадка життя. У чому сила шляхетних і непрактичних, сповнених духу й, по суті, беззахисних, тих хоробрих сміливців, що вирушають на боротьбу зі світом боронити скривджених, з ентузіазмом і вірою в остаточну перемогу правди й добра? Чому тверезий і кмітливий селянин самохіть поділяє долю дивака, його пригоди й поразки, а також його надії? Чи немає в цьому прихованої алегорії про затаєну в глибині серця віру народу у своїх духовних провідників, у своїх шляхетних ідеалістів, далеко не завжди розважливих і розумних, але високих духом?

(8) Дон Кіхот – вічний образ. Він з'явився в країні найбільших суперечностей, найглибших прірв між реальним буттям і марнославною свідомістю людей. Він і зараз іде по землі, його дух неодмінно оживає в кожному народові й у кожній людині.

(9) Дон Кіхот приходиться до нас у зоряну годину нашого життя. В юнацтві, коли відчуваєш легкість кроку, а надмір сил розпирає груди, хочеться зробити щось надзвичайне. Хочеться створити інший світ, якого нам, звичним до второваної колії, так бракує.

(10) Кожне покоління шукатиме в романі «Дон Кіхот» розгадки притчі про життя й наповнюватиме своїм змістом підтекст твору, шукатиме в ньому алегорій, метафор.

(За Є. Сверстюком)

Запитання:

1. До якого стилю мовлення належить текст? Свою відповідь обґрунтуйте.

Відповідь: _____

2. Яка думка об'єднує перший і третій абзаци?

Відповідь: _____

3. Спираючись на зміст 4, 5, 6, 7 абзаців, назвіть найсуттєвіше у світоглядах Дон Кіхота й Санчо Панси.

Відповідь: _____

4. Розважливий Санчо Панса поділяє долю Дон Кіхота, його поразки, а також надії. Що, на думку автора тексту, означає така поведінка Санчо?

Відповідь: _____

5. Спираючись на текст, дайте визначення поняття *донкіхотство*.

Відповідь: _____

6. Сформулюйте й запишіть своїми словами проблему, метафорично виражену Гейне так: «Але дивна річ: на всіх життєвих дорогах мене переслідували захмарні тіні худючого лицаря та його опецькуватого зброєносця, а особливо коли я зупинявся на небезпечному перехресті... Праворуч був Дон Кіхот з Ламанчі на своєму абстрактному Росінанті, а ліворуч – Санчо Панса на своєму позитивному віслюкові».

Відповідь: _____

III. Прочитайте уважно текст. Виконайте завдання до нього. Із чотирьох варіантів відповідей виберіть ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

Феномен Стуса

(1-3) На сьогоднішній хвилі оновлення ім'я Стуса увійшло в життя українського народу як важливий чинник пробудження й самоусвідомлення, набуло значною мірою символічного значення.

(4-7) В історії кожної національної культури були свої подвижники. Що ж до культури української, то вона давала особливо вдячний ґрунт для подвижництва, інакше вона просто не могла б вижити в тих жорстких і неповноцінних умовах, які визначила їй історія. Дух Шевченка витає над нею, невблаганно шукаючи все нових втілень, і одним з них став Василь Стус.

(8-15) Досвідів Шевченка належить особливе місце в поезії Стуса. Це щось незмірно вагоміше від суто літературного впливу. Недарма Ю. Шевельов писав: «Шевченко для нього – як українська мова. Він нею пише, він нею дихає, він кує й перековує її, як йому велить творчий дух. Не можна собі уявити Стуса поза українською мовою, не можна його уявити поза Шевченковою стихією». То, справді, глибоко внутрішня єдність, генетичний духовний зв'язок при гострому запереченні наслідування шевченківських форм, інерції «шевченківського кожуха». Стусову поетику, його «образ вірша» єднає з Шевченком своєрідний кругообіг образів, глобальна повторюваність певних мотивів і форм.

(16-21) З перших кроків свого творчого самовиявлення Стус брав на себе багато. Вже в ранніх віршах болісно шукає втраченої гармонії зі світом, цілісності – не ситої і ледачої, а тієї, що її треба виборювати дорогою ціною – пізнанням самого себе, готовністю не зрадити себе. «Як вибухнути, щоб горіть?!» – так звучить у Стуса вічне гамлетівське запитання. Його життєва модель – втілення принципу: між високою ідеєю та життєвим вибором, між словом і вчинком немає відстані, немає суперечності.

(22-26) Саме цим насамперед зумовлена особлива значущість Стусового образу буття для нашої людини, яку привчали бути рабом обставин, об'єктом чиеїсь волі, а не суб'єктом в його самовиявленні й самоутвердженні. З цим пов'язана й особлива вага Стусового слова. Воно підтвержене вчинком, «забезпечене нерозмінним запасом правди і ціною власного життя» (Євген Свєрстюк), тому й не сприймається як фраза.

(27-35) Доводиться чути, що вся сила поезії Стуса – в тих ідеях, які вона несе в собі, в образі автора, тоді як суто поетичних відкриттів тут небагато. На цій підставі його як традиціоналіста протиставляють новаторам. Та з огляду на нашу історичну, національну долю така поезія завжди була актуальною, лишаючись головним, а подекуди чи не єдиним чинником на-ціонально-культурного самоствердження. У місткому афористичному слові вона несла правду всупереч заборонам, насильству, фальсифікації. А що за таке слово дорого

треба платити – здо-ров'ям, долею, самим життям (і платили, платили сповна!), – воно не сприймалося як фраза, набувало ваги й закличної сили. Можливо, настане колись такий час, коли ми будемо справді вільними серед рівних – тоді й відмовимося від поетичної публіцистики, але ще не час...

(36-41) І, очевидно, сила поезії Стуса, її здатність зворушити глибинні шари свідомості читача зумовлена не тільки сумою істин, висловлених у ній. Інша річ, що «секрети поетичної творчості» Стуса не лежать на поверхні, не заявляють голосно про себе. Вони – у «непомітних» взаєминах традиційних і новаторських начал, у невіддільності моді, в майстерному опануванні смисловими глибинами слова, в умінні віднайти різні смислові шари й глибоко заховані асоці-ативні зв'язки, символічне підґрунтя слова й образу.

(42-47) Сьогоднішня популярність імені Стуса виникла на гребені політичної хвилі. Вона зумовлена навалом пізнання того, що замовчувалося, душилося, а насправді було і є гордістю нації. Широкий загаль знає передусім ім'я Стуса: душі, згодовані сурогатами, вабить образ пра-ведника. І що більше його поезія наблизатиметься до людей, то глибинніші смислові пласти відкриватимуться в ній. Час уже, нарешті, формувати смаки не дешевими ерзацами поезії, а такими чистими й справжніми взірцями, як Стусове слово.

(48-53) Якби життя Стуса склалося інакше, пролягло б у звичному, «спокійному» річищі, без трагічних випробувань, ми, без сумнівів, мали б поета інтелектуально наповненого, з ви-сокою мистецькою ерудицією, оригінальним переосмисленням світового мистецького досвіду, що для української поезії з її вічно актуальною небезпекою провінціалізму – життєво важливо. Але то був би вже інший поет. Феномен Стуса постав саме на такому історичному тлі. І саме такий Стус дорогий нам.

(За Михайлиною Коцюбинською)
(628 слів)

Завдання до тексту

1. Справедливість думки: «На сьогоднішній хвилі оновлення ім'я Стуса ввійшло в життя українського народу як важливий чинник пробудження й самоусвідомлення, набуло значною мірою символічного значення» (рядки 1-3) доводять висловлювання з тексту:
 - 1) Сьогоднішня популярність імені Стуса виникла на гребені політичної хвилі. Вона зумовлена навалом пізнання того, що замовчувалося, душилося, а насправді було і є гордістю нації (рядки 42-44).
 - 2) Вже в ранніх віршах (Стус) болісно шукає втраченої гармонії зі світом, цілісності – не ситої і ледачої, а тієї, що її треба виборювати дорогою ціною – пізнанням самого себе, готовністю не зрадити себе (рядки 16-20).
 - 3) «Секрети поетичної творчості» Стуса – у непомітних взаєминах традиційних і новаторських начал, у невіддільності моді (рядки 37-39).
 - 4) ... З огляду на нашу історичну, національну долю така поезія завжди була актуальною, лишаючись головним, а подекуди чи не єдиним чинником національно-культурного самоствердження (рядки 29-31).

- А 1-ше висловлювання;
- Б 2-ге висловлювання;
- В 3-тє висловлювання;
- Г 4-те висловлювання.

2. Принцип «між високою ідеєю і життєвим вибором, між словом і вчинком немає відстані, немає суперечності» (рядки 20-21) характеризує натуру:
- А рішучу;
 - Б цілісну;
 - В віддану;
 - Г нерозважливу.
3. Доказ того, що життя і творчість В. Стуса є подвижництвом, містять висловлювання з тексту:
- 1) В історії кожної національної культури були свої подвижники. Що ж до культури української, то вона давала особливо вдячний ґрунт для подвижництва, інакше вона просто не могла б вижити в тих жорстких і неповноцінних умовах, які визначила її історія (рядки 4-6).
 - 2) У місткому афористичному слові вона (така поезія) несла правду всупереч заборонам, насильству, фальсифікації. А що за таке слово дорого треба платити – здоров'ям, долею, самим життям (і платили, платили сповна!), – воно не сприймалося як фраза, набувало ваги й закличної сили (рядки 31-34).
 - 3) Що більше його (Стусова) поезія наблизатиметься до людей, то глибинніші смислові пласти відкриватимуться в ній (рядки 45-46).
 - 4) Широкий загал знає передусім ім'я Стуса: душі, згодовані сурогатами, вабить образ пра-ведника (рядки 44-45).
- А 1-ше висловлювання;
 - Б 2-ге висловлювання;
 - В 3-тє висловлювання;
 - Г 4-те висловлювання.
4. Загальним щодо інших є зміст висловлювання:
- А Шевченко для нього – як українська мова (рядки 9-10).
 - Б Стусову поетику, його «образ вірша» єднає з Шевченком своєрідний кругообіг образів (рядки 14-15).
 - В Досвідіві Шевченка належить особливе місце в поезії Стуса (рядок 8).
 - Г То, справді, глибоко внутрішня єдність при гострому запереченні наслідування шевченківських форм, інерції «шевченківського кожуха» (рядки 12-13).
5. У вислові «Досвідіві Шевченка належить особливе місце в поезії Стуса. Це щось незмірно вагоміше від суто літературного впливу» (рядки 8-9) автор говорить про:
- А епігонство;
 - Б прихильність;
 - В наслідування;
 - Г спадкоємність.
6. У реченні «З перших кроків свого творчого самовиявлення Стус брав на себе багато»:
- А немає фразеологізмів;
 - Б ужито фразеологізм «брати на себе»;
 - В ужито фразеологізм «брати на себе багато»;
 - Г ужито фразеологізм «творче самовиявлення».

7. Стусове запитання «Як вибухнути, щоб горіть?!» (рядок 19) означає:
- А роздвоєність, сумнів;
 - Б занурення в роздуми, нездатність діяти швидко й рішуче;
 - В невідворотну потребу в рішенні перед серйозним кроком;
 - Г визначення творчої позиції, життєвий вибір.
8. Висловлення «Доводиться чути, що вся сила поезії Стуса – у тих ідеях, які вона несе в собі, в образі автора, в той час як суто поетичних відкриттів тут небагато» (27-28) є в тексті:
- А висновком із попереднього роздуму автора;
 - Б тезою автора, яку він має підтвердити або спростувати;
 - В формулюванням проблеми, спірного питання;
 - Г аргументом, доказом, що підтверджує або спростовує тезу автора.
9. Думку про те, що поетичних відкриттів у творчості Стуса небагато, він є традиціоналістом, а не новатором, найкраще спростовує висловлювання:
- 1) Можливо, настане колись такий час, коли ми будемо справді вільними серед рівних – тоді й відмовимося від поетичної публіцистики, але ще не час... (рядки 34-35).
 - 2) Ми, без сумнівів, мали б поета інтелектуально наповненого, з високою мистецькою ерудицією (рядки 49-50).
 - 3) І що більше його поезія наблизатиметься до людей, то глибинніші смислові пласти відкриватимуться в ній. Час уже, нарешті, формувати смаки не дешевими ерзацами поезії, а такими чистими і справжніми взірцями, як Стусове слово (рядки 45-47).
 - 4) ... «Секрети поетичної творчості» Стуса – у «непомітних» взаєминах традиційних і новаторських начал, у невіддільності моді, в майстерному опануванні смисловими глибинами слова, в умінні віднайти різні смислові шари й глибоко заховані асоціативні зв'язки, символічне підґрунтя слова й образу (рядки 37-41).
- А 1-ше висловлювання;
 - Б 2-ге висловлювання;
 - В 3-тє висловлювання;
 - Г 4-те висловлювання.
10. Посилання автора на «непомітні» взаємини традиційних і новаторських начал» (38-39) у поезії В. Стуса заперечує думку про те, що він як традиціоналіст протистоїть новаторам, оскільки:
- А *традиціоналіст* і *новатор* – у тексті антоніми, а *традиційний* і *новаторський* – ні;
 - Б слова в обох парах – антоніми;
 - В *традиціоналіст* і *новатор* – антоніми, а *традиційний* і *новаторський* – синоніми;
 - Г слова в обох парах належать до однієї тематичної групи.

IV. Прочитайте уважно текст. Виконайте завдання до нього. Із чотирьох варіантів відповідей виберіть ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

Гордість Іспанії

(1)Тридцять років тому фашистські заплічники вивезли Федеріко Гарсія Лорку в гори і там розстріляли. Десять недалеко було рідне село Фуенте Вакерос. Навколо була рідна земля Гранади.

(2)Для холуїв кривавого каудильйо цей молодий і ще наївний в'язень був тільки черговою жертвою. Новітні герострати – не рівня давнім: вони не прагнуть слави, вони ладні були б задушити будь-який погосл про свої звірства. Але людство знає: криваві руки франкістів скроплені кров'ю одного з найбільших поетів ХХ століття – Федеріко Лорки. Це їм можна було б адресувати поетові слова: «Я іспанець до мозку кісток і не уявляю собі життя поза межами своєї країни, але я ненавиджу тих, хто іспанець тільки тому, що народився в Іспанії».

(3)Виріши на багатостраждальній іспанській землі, закоханий у трагічні мотиви канте хон-до, перейнятий скорботно-благородними образами Сервантеса і Кальдерона, Веласкеса і Гойї, Лорка не міг не сприйняти цього почуття фатального трагізму, яке мало не стало рисою національного характеру його народу.

(4)Стиль його поезії успадкований од народної творчості. Це стиль іспанських темпераментних хот і народних пісень. Це стиль іспанської історії, яка витворила тип темпераментної людини, що ніколи не звільнюється від почуття життєвої небезпеки.

(5)Але, будучи виразно національним поетом, Лорка разом з тим є одним з найбільш оригінальних поетів нашого віку. Світова поетична культура була ним дуже добре засвоєна.

(6)Лорка – передусім поет драматичний. Двобій життя і смерті – це магістральна його тема. Навіть книга віршів у його сприйманні нагадує «мертву осінь», вірші – «чорне листя на білій землі». Так виявляється в Лорки суто живописний аспект дійсності: майже кожен його вірш можна «дивитись». Таке його все «Циганське романсеро». У листі до свого друга Хорхе Гільєна сам Лорка писав про цей твір так: «Я намагаюсь поєднати циганську міфологію з відвертою буденністю плінного часу. Виходить щось дивовижне, та, сподіваюсь, і по-новому прекрасне. Я прагну добитися того, щоб образи, якими я зобов'язаний своїм героям, були зрозумілі для них, були видінням того світу, де вони живуть. Залишиться книга романсів, і можна буде сказати, що це книга про Андалузію. Це вже так! Андалузія не повернеться спиною до мене...»

(7)Багатство поетових вражень дивує в кожному вірші. Його рядок ніби доведено до вищої поетичної конденсації. Осінь приходить з гронами туману, равликами та громадям гір. У вітах яблуні – птахи й тіні. Горбате місто горян має густу нечесану шевелюру зелені. Серце гітари по-ранене п'ятьма шпагами.

(8)Слухаючи, як вишумовує морська черепашка, можна відчути, як серце повниться бризка-ми води й світла, зеленовою сутінню та срібними рибками. Його образи дуже конкретні, його поетична думка глибока і не завжди осягнена. Часом цю думку легше відчути, аніж збагнути. Треба мати дуже розвинені почуття, щоб любити Лорку.

(9)«Поет розуміє все незбагненне», – писав Лорка. Але незбагненність його самого не слід перебільшувати. Він якось зазначав, що у всьому любить простоту. Його образи «точні до найдрібніших деталей» і здаються багатьом незвичними тільки тому, що «не так уже часто зустрічається нехитре вміння бачити й чути».

(10)Не можна не вказати на ще одну визначальну ознаку його обдарування – виняткову музичність. Інтонаційний малюнок багатьох його віршів неповторний.

(11)«Іспанець до мозку кісток», Лорка міг з повним правом назвати себе «братом усіх людей». Справді, його поезія має інтернаціональний попит, як справедливість і людська доброта. Він писав про негрів, що «зі своєю зворушливою печаллю перетворилися на духовну вісь Америки». Такою духовною віссю іспанського народу є геніальні поезії Федеріко Гарсія Лорки.

(За В. Стусом)

1. У другому абзаці фразеологізмом є сполучення слів:
А бути (кимось, чимось) до мозку кісток;
Б бути черговою жертвою;
В задушити поголос про звірства;
Г не уявляти життя поза межами країни.
2. Спільною думкою про те, що Лорка засвоїв кращі надбання іспанської літератури, об'єднані абзаци:
А 2,3;
Б 3,4;
В 3,6;
Г 3,11.
3. У будові тексту п'ятий абзац виконує роль:
А вступу;
Б тези;
В аргументу;
Г контраргументу.
4. Словосполучення «новітні герострати» в тексті означає людей, які:
А таємно здійснюють криваві злочини;
Б прагнуть здобути славу будь-якою ціною;
В віддано прагнуть служити своєму вождеві;
Г нещодавно незаконно захопили владу.
5. У тексті публіцистичного стилю використано елементи іншого стилю, а саме:
А розмовного;
Б художнього;
В офіційно-ділового;
Г епістолярного.
6. Вислів Гарсія Лорки: «Я іспанець до мозку кісток і не уявляю собі життя поза межами своєї країни, але я ненавиджу тих, хто іспанець тільки тому, що народився в Іспанії» є утвердженням думки про те, що письменник:
А протиставляє себе іншим, хто народився в Іспанії;
Б передбачає свою трагічну загибель;
В осуджує будь-які прояви націоналізму;
Г протестує, що владу в Іспанії захопили фашисти.
7. Щоб любити Лорку та відчувати естетичну насолоду від його поезії, треба:
А добре знати факти біографії митця;
Б розуміти парадоксальність мислення поета;
В тонко відчувати образність поетичного рядка Лорки;
Г ознайомитися з традиціями іспанської літератури.

8. Не є особливістю індивідуального поетичного стилю Лорки:
- А музичність поетичного рядка;
 - Б виразні форми європейської класичної гармонії;
 - В тонке відчуття дійсності й відображення її в конкретно-чуттєвих образах;
 - Г наявність зорових образів, відображення живописних аспектів дійсності.
9. Думку про те, що «Лорка – передусім поет драматичний», підтверджує речення:
- А «Його образи дуже конкретні, його поетична думка глибока і не завжди осягнена».
 - Б «Двобій життя і смерті – це магістральна його тема».
 - В «Це стиль іспанської історії, яка витворила тип темпераментної людини, що ніколи не звільнюється від почуття життєвої небезпеки».
 - Г «Його рядок ніби доведено до вищої поетичної конденсації».
10. Головну думку тексту висловлено в реченні (реченнях):
- А «Я іспанець до мозку кісток і не уявляю собі життя поза межами своєї країни».
 - Б «Лорка не міг не сприйняти цього почуття фатального трагізму, яке мало не стало рисою національного характеру його народу».
 - В «Стиль його поезії успадкований од народної творчості. Це стиль іспанських темпераментних хот і народних пісень».
 - Г «Будучи виразно національним поетом, Лорка разом з тим є одним з найбільш оригінальних поетів нашого віку. Світова поетична культура була ним дуже добре засвоєна».

V. Прочитайте уважно текст. Виконайте завдання до нього. З чотирьох варіантів відповідей виберіть ОДНУ ПРАВИЛЬНУ .

Поетка українського відродження

(1-3) Є постаті, забуті сучасниками, зроджені для інших часів, які вириваються нащадками з пазурів минулого і ставляться на недосяжну височину. До таких належить і Леся Українка.

(4-12) Її життя було цілою проблемою. Вона на голову переростала хистом май-же всіх сучасних письменників, а лишилася дивно незрозумілою. Вона мала чи не найглибшу освіту в крузі товаришів пера, а залишилась особою, якою найменше займалася освічена критика. Людина інтенсивного шукання і впертої думки не прикувала чомусь до себе уваги тих, хто цікавився тайнами поетичної творчості. Письменниця, яку Франко назвав самотнім чоловіком серед поетів соборної України, лишилася якимось сфінксом для покоління, для якого відвага, завзяття, воля – всі мужські чесноти повинні були б стати конечними, коли воно хотіло вистояти в тій страшній завірюсі, що несподівано впала на нього.

(13-18) Як це могло статися? Я думаю, це сталося через те, що Леся Українка своїми уподобаннями, пристрастями і вдачею з'явилася на світ завчасно. Вона жи-ла й діяла в добу, яка на місце невидимого Бога поставила релігію розуму. На місце абсолютної моралі – етику, прописи якої, як математичні формули, доводилися доказами розсудку. На місце великих пристрастей – поміркованість. На місце віри, що рушає горами, – сліпе упокорення перед так званим богом подій.

(19-25) Це був час, коли ніхто не підіймався вже за свої переконання ні на ешафот, ні на кострище, коли людське життя стало важити більше, ніж людська честь, коли на зміну безпосередності прийшов зарозумілий, але збазований сноб. Це був час, коли поетичну легенду заступила проза щоденного життя, коли на зміну непокірливих дідів прийшли

рівноважені внуки, що «садили картопельку», і котрим байдуже було, «... чиею кров'ю ота земля напоена, що картоплю родить». В таку добу з'явилася в нас Леся Українка.

(26-33) «На шлях я вийшла ранньою весною», – починає вона один із своїх мо-лодечих віршів. І дійсно, найтемніші дні цієї доби вже упливали. Тривога, не-певність, туга за великим всеочищаючим поривом огортала маси. Пробуджена туга людського «я» за чимось великим, що довго, придушене, таїлось на дні душі, вибухаючи раз на кількасот років, тоді, коли зачиналися нові розділи в історії. Коли б Леся Українка прийшла трохи пізніше, коли й безжурних огортів переляк перед катастрофою, що йшла, її скоріше зрозуміли би. Та майже ніхто з її сучасників не відчував бурі, якої так пристрасно прагнула вона.

(34-38) В тузі за моментом боротьби і подвигу писала вона в одній своїй поемі, з якою насолодою вона б «упилася щастям перемоги», але це упоєння їй не судилося. Те, про що вона мріяла в безсонні ночі, її не торкнулося. Вона «себе вогнем спалила власним», не дочекавшись сподіваного моменту щастя. Тому була її поезія тугою за щастям, а не насолодою ним.

(39-41) Вона мріяла віддати себе цілу справі нації, «спалити молодість і полягти при зброї», але в тисячний раз справдилася на ній знана оповідка: немає пророків у своїй землі!

(42-46) Кажуть, що Леся Українка вмерла на сухоти. Думаю, що це неправда, або не ціла правда. Бо це засмішна назва на ту хворобу, що жерла її. Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея. Вона вмерла прудко, бо люди, що живуть так інтенсивно, живуть коротко.

(47-57) Її голосу не дочували за життя, і вона була в нім застрашаючо самотньою. Тією самотою, котру зносити можуть лише люди, повні глибокої віри в своє покликання. Але подібно багатьом трагічним постатям, умираючи, вона перемогла. Іскра людської і національної гідності перейде в кожного з її духовних нащадків. Всі, навіть духовні противники поетки, що не зрозуміли її пророчого шалу й жорстокої правди, муситимуть скорше чи пізніше зложити вінець із написом: «Ти переміг!» Тоді нація визнає як одного зі своїх духовних вождів ту слабу жінку, чий вищий дух ще в темну ніч перед пробудженням народу вказував йому страшну і величну путь безумства й слави. Тоді останки Лесі Українки в день великого свята перенесуть до українського пантеону, збудованого своїм великим людям вільною нацією, яку вона так немилосердно картала і так безумно любила.

(За Д. Донцовим)

633 слова

1. Висловлювання «Є постаті, забуті сучасниками, зроджені для інших часів, які вириваються нащадками з пазурів минулого і ставляться на недосяжну височину. До таких належить і Леся Українка» (рядки 1-3) є в тексті
 - А тлумаченням заголовку;
 - Б тезою автора, яку він має підтвердити або спростувати;
 - В формулюванням проблеми, спірного питання;
 - Г аргументом, доказом, що підтверджує або спростовує тезу автора.
2. Серед суджень, що підтверджують думку «... В тисячний раз справдилася на ній (Лесі Українці) знана оповідка: немає пророків у своїй землі!» (рядки 40-41), зайвим є судження
 - А її голосу не дочували за життя, і вона була в нім застрашаючо самотньою (рядки 47-48).
 - Б «На шлях я вийшла ранньою весною», – починає вона один із своїх молодечих віршів (рядки 26-27).

- В** Всі, навіть духовні противники поетки, що не зрозуміли її пророчого шалу й жорстокої правди, муситимуть скорше чи пізніше зложити вінець із написом: «Ти переміг!» (рядки 51-53).
- Г** ... Майже ніхто з її сучасників не відчував бурі, якої так пристрасно прагнула вона (рядки 32-33).
- 3.** Загальним відносно інших є зміст висловлювання:
- А** Вона на голову переростала хистом майже всіх сучасних письменників, а лишилася дивно незрозумілою (рядки 4-5).
- Б** Вона мала чи не найглибшу освіту в крузі товаришів пера, а залишилась осо-бою, якою найменше займалася освічена критика (рядки 5-7).
- В** Людина інтенсивного шукання і впертої думки не прикувала чомусь до себе уваги тих, хто цікавився тайнами поетичної творчості (рядки 7-8).
- Г** Її життя було цілою проблемою (рядок 4).
- 4.** Висновком, що впливає з інших поданих суджень, є:
- А** В тузі за моментом боротьби і подвигу писала вона в одній своїй поемі, з якою насолодою вона б «упилася щастям перемоги», але це упоєння їй не судилося (рядки 34-36).
- Б** Тому була її поезія тугою за щастям, а не насолодою ним (рядки 37-38).
- В** Те, про що вона мріяла в безсонні ночі, їй не торкнулося (рядок 36).
- Г** Вона «себе вогнем спалила власним», не дочекавшись сподіваного моменту щастя (рядки 36-38).
- 5.** Наведені судження доводять справедливість думки Франка про те, що Леся Українка була «одиноким мужчиною серед поетів соборної України» (рядки 9-10), окрім судження
- А** ... Леся Українка своїми уподобаннями, пристрастями і вдачею з'явилася на світ завчасно (рядки 13-14).
- Б** Вона мріяла віддати себе цілу справі нації, «спалити молодість і полягти при зброї» (рядки 39-40).
- В** Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея (рядки 43-45).
- Г** ... Вона була ... застрашаючо самотньою. Тією самотою, котру зносити можуть лише люди, повні глибокої віри в своє покликання (рядки 47-49).
- 6.** У реченні «Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея» (рядки 43-45) слово *вогонь* ужите в значенні
- А** полум'я;
- Б** душевне піднесення;
- В** вогнище;
- Г** стрільба.
- 7.** Уособленням у тексті є висловлювання
- А** на зміну непокірливих дідів прийшли врівноважені внуки;
- Б** письменниця лишилася якимось сфінксом;
- В** це засмішна назва на ту хворобу, що жерла її;
- Г** пазурі минулого.

8. У реченні «Це був час, ... коли на зміну безпосередності прийшов зарозумілий, але зблазований сноб» (рядки 19-21) слово *сноб* означає *людина, яка*
- А у нових умовах механічно відтворює застарілі ідеї своїх попередників;
 - Б над усе ставить насолоду життям;
 - В уважає себе носієм інтелектуальності й вишуканих смаків, беззастережно схиляється перед модою;
 - Г має глибокі різносторонні знання, є начитаною.
9. Слова, виділені у вислові «маленька жінка з **душею скованого Прометейя**» (рядок 45), означають: *та, яка*
- А терпить невимовні фізичні муки;
 - Б страждає через нездійсненність того, до чого прагне;
 - В покарана за свавілля;
 - Г самотня й не сприйнята сучасниками.
10. Слова *вищий дух вказував страшну і величну путь* у реченні «Тоді нація визнає як одного зі своїх духовних вождів ту слабу жінку, чий вищий дух ще в темну ніч перед пробудженням народу вказував йому страшну і величну путь безумства й слави» (рядки 53-55) становлять
- А уособлення;
 - Б гіперболу;
 - В літоту;
 - Г метафору.

ЧАСТИНА 2

Написання власного висловлення

1. Спираючись на зміст тексту «Наш гість жаданий – Дон Кіхот», напишіть твір-роздум на тему: **«Донкіхотство – це вибір сильних?»**. Аргументуючи свої думки, **обов'язково:**
- 1) посилайтеся на зміст тексту;
 - 2) використовуйте приклади з власного життя, розповіді інших людей;
 - 3) аналізуйте твори художньої літератури, використовуйте цитати.
- Орієнтовний обсяг твору — 200-250 слів.
2. Прочитайте тлумачення значення слова *відповідальність*.
- Відповідальність – це покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова.
- Висловіть міркування з приводу того, **що означає відповідати за себе та що означає відповідати за інших**. Сформулюйте тезу висловлювання, наведіть два-три переконливі докази, які найкраще аргументуватимуть Ваші думки. Проілюструйте їх посиланнями на приклади з художньої літератури (укажіть проблему, порушену письменником, назвіть художні образи, через які розкрито проблему, наведіть цитату з твору тощо), історичні факти чи випадки з життя. Зробіть висновок. Не переказуйте змісту художніх творів, не характеризуйте всебічно образи. Обсяг тексту – 150-200 слів.

3. Складіть і запишіть роздум про те, що таке *шляхетність*.

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі докази, які найкраще аргументуватимуть Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки посиланнями на приклади з художньої літератури (укажіть проблему, порушену письменником, назву твору, назвіть художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату з твору тощо), історичні факти або випадки з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки. Орієнтовний обсяг роботи – 200-250 слів.

4. Чи погоджуєтесь Ви з думкою про те, що *чим людина освіченіша, тим вона вільніша?*

Складіть і запишіть роздум. Сформулюйте тезу, наведіть два-три докази, які найкраще аргументуватимуть Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки прикладами з художньої літератури (вказіть проблему, порушену письменником, назву твору, назвіть персонаж, через якого розкрита проблема, запишіть цитати з твору тощо), наведіть історичні факти або випадки з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки. Орієнтовний обсяг роботи – 200-250 слів.

5. Спираючись на зміст тексту «Цінності», напишіть твір-роздум на тему: *«Мій ціннісний вибір»*. Аргументуйте свої твердження прикладами із власного життя, художньої літератури, преси, розповідей інших людей. Орієнтовний обсяг твору 200-250 слів.

6. Підтвердіть або спростуйте думку, висловлену Ю. Яновським у романі «Майстер корабля»: *«Людина – натура творча. Людині треба, щоб її робота залишалася після неї самої жити. Тоді людина працюватиме так, як співає»*. Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі докази, які найкраще аргументуватимуть Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки посиланнями на приклади з художньої літератури (укажіть проблему, порушену письменником, назву твору, назвіть художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату з твору тощо), історичні факти або випадки з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки. Орієнтовний обсяг роботи – 150-200 слів.

7. Складіть і запишіть роздум про те, що таке *покликання*.

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі докази, що найкраще аргументуватимуть Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки посиланнями на приклади з художньої літератури (укажіть проблему, порушену письменником, назву твору, назвіть художній образ, через який проблема розкрита, наведіть цитату з твору тощо), історичні факти або випадки з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки. Орієнтовний обсяг роботи – 200-250 слів.

УКРАЇНСЬКА МОВА

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ 2007 РОКУ З ВІДПОВІДЯМИ ТА КОМЕНТАРЯМИ

Частина 1

ЗАВДАННЯ З ВИБОРОМ ОДНІЄЇ ПРАВИЛЬНОЇ ВІДПОВІДІ

1. * Виділене слово вжите в прямому значенні в реченні
- А Холодні осінні тумани *спускають* на землю мокрі коси.
 - Б У чужу душу *не влізеш*.
 - В *Умивається* сльозами убога земля.
 - Г *Приходять* друзі, *виринають* у пам'яті спогади.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням¹: Лексика. Пряме та переносне значення слова.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Пояснювати лексичні значення слів.

2. * Фразеологічний зворот ужитий у реченні
- А Часу було обмаль, а він усе одно бив байдики.
 - Б Побачивши великий натовп людей, перехожі дивувалися.
 - В Величезна сила криється в людському розумі.
 - Г Пісня народжує радість.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Фразеологізми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Знаходити в тексті фразеологізми.

3. * Простим є речення
- А Далеко чути звуки, гучно линуць голоси.
 - Б Ясної тихої днини кружляє над землею, сідає на обличчя павутиння.
 - В Пташині зграї злітають високо в небо, і від того здіймається вітер.
 - Г Осінь не забарилася, бо закони природи невблаганні.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Види речень у сучасній українській мові за будовою (прості й складні).

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розрізняти речення різних видів за будовою.

¹ Див.: Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К., 2004. – С. 86–90.

Державні стандарти базової і повної середньої освіти // Директор школи. – 2003. – № 6–7. – С. 3–17.

Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5–11 класи. – К., 2001.

4. * Немає частки в рядку
А навряд чи це можливо;
Б нехай кожен наведе приклад;
В тільки не змушувати;
Г синіти, наче море.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Частка як службова частина мови.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати частки.

Текст 1

(завдання 5–7)

(1)У життєвому круговороті народжуються неповторні людські світи. (2)Вдивляючись щороку в очі юнаків і дівчат, яких *проводжаю* в самостійну дорогу життя, я не можу бути спокійним. (3)Що ж є найголовнішим у людині яку ми творимо? (4)У ту коротку червневу ніч, коли разом з ними ми виходимо в поле зустрічати перше *сонце* їх нового життя, в моє серце стукають болючі питання: де, в чому людська *сердцевина*? (5)Як її, зрештою, створити?

5. * Орфографічна помилка допущена в написанні слова
А життєвому;
Б проводжаю;
В сонце;
Г сердцевина.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Фонетика. Графіка. Спрощення в групах приголосних.
2. Орфографія. Позначення спрощення в групах приголосних на письмі.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розпізнавати явища спрощення в групах приголосних.
2. Розпізнавати вивчені орфограми. Знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.

6. * Пунктуаційна помилка допущена в реченні
А першому;
Б другому;
В третьому;
Г п'ятому.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки в складному реченні.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Правильно ставити розділові знаки в складному реченні. Знаходити й виправляти помилки на вивчені правила.

7. * Вставним словом ускладнене речення

- А перше;
- Б друге;
- В третє;
- Г п'яте.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати просте речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями.

8. * Літеру *c* треба писати в усіх словах рядка

- А бе..коштовний, ..казати, ..керований;
- Б ..формувати, пере..кочити, ..фотографувати;
- В ..плетений, ..питати, ..шити;
- Г ..тягнути, ро..тлумачити, не..терпний;
- Д ..фальшувати, бе..смертя, ..хвалити.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Правопис префіксів і суфіксів.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

9. * Літеру *e* треба писати в усіх словах рядка

- А ст..хати, ст..повий, квіт..нь;
- Б зал..вати, майст..р, леб..диний;
- В пригв..нтити, чер..да, шел..стіти;
- Г ос..литися, к..шеня, л..дацюга;
- Д д..ржати, тр..мтіти, щєб..тати.

Правильна відповідь: Д

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [u], [o] в коренях слів.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

10.* Допущена помилка в правописі особових закінчень дієслів у рядку

- А шлють, варють;
- Б біжать, відчувають;
- В глянемо, мовчимо;
- Г сушите, будете;
- Д гоїш, сивієш.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Дієвідмінювання дієслів I та II дієвідмін.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. *Визначати особливості словозміни кожної дієвідміни дієслів.*
2. *Відрізнити правильні форми дієслів від помилкових.*

11.* М'який знак НЕ пишеться в усіх словах рядка

- А** міл..ярд, ойкан..ня, мен..ший;
- Б** Уман..щина, Поділ..ля, Бат..ківщина;
- В** безбат..ченко, змагаєш..ся, віс..сю;
- Г** ін..ший, жен..шень, спіл..чанський;
- Д** кин..мо, ріж..мо, насип..мо.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Правила вживання м'якого знака.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

12.* Подвоєння літер у всіх словах іншомовного походження НЕ відбувається в рядку

- А** нет..о, інтел..ект, шас..і;
- Б** нер..аціональний, ір..аціональний, тер..иторіальний;
- В** ем..іграція, ім..іграція, ап..еляція;
- Г** барок..о, коміс..ія, тер..ор;
- Д** ва..на, кор..ектура, грам...

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Написання слів іншомовного походження.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

13.* Закінчення -а у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку

- А** Крим, Львів, Миргород;
- Б** десяток, нарцис, маневр;
- В** Харків, вольт, язик;
- Г** фонтан, кір, займенник;
- Д** квартал, табун, хліб.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Правильно відмінювати іменники, відрізнити правильні форми іменників від помилкових.

14.* Граматичний зв'язок порушений у словосполученні

- А** працювати щосереді;
- Б** вищий мене;
- В** зошит з математики;
- Г** вірний собака;
- Д** розповідати про іспит.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Головне й залежне слово в словосполученні.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Знаходити й виправляти похибки та помилки в побудові словосполучень.

15.* Виділене слово є сполучником і його слід писати разом у реченні

- А** Вибач мені *за/те*, що була неввічлива.
- Б** Ранні птахи сповістили *про/те*, що займається новий день.
- В** *То/ж* не дівчина, а справжнісінький вихор.
- Г** *Як/би* не переймався, балачками визнання не здобудеш.
- Д** *Як/би* знали, не те б заспівали.

Правильна відповідь: Д.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Сполучник як службова частина мови.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати сполучники, правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні.

16.* Через дефіс пишуться всі слова в рядку

- А** генерал/майор, кіловат/година, міні/комп'ютер;
- Б** південно/бережний, південно/східний, північно/західний;
- В** військово/транспортний, військово/зобов'язаний, військово/юридичний;
- Г** ясно/зелений, ясно/окий, ясно/золотистий;
- Д** вогне/гасник, хліб/сіль, зліт/посадка.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Написання складних слів разом і через дефіс.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

17.* Неправильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А** зробимо;
- Б** зробімо;
- В** зроби;
- Г** зробіть;
- Д** нехай зроблять.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Творення форм наказового способів дієслів.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. *Визначати форми наказового способу дієслів.*
2. *Відрізнати правильні форми дієслів від помилкових.*

18.* *Обставина причини є в реченні*

- А** Брат навчився керувати автомобілем.
- Б** Читаючи підручник, робить нотатки.
- В** Шляхи засипаючи, завиває лютнева хуртовина.
- Г** Поранений солдат побілів від болю.
- Д** Мандрівники були вже дуже далеко від домівки.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Обставини. Типи обставин за значенням.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати види другорядних членів та їх типи й різновиди, визначати способи вираження обставин.

19.* *Поширене означення не відокремлюється комами в реченні (розділові знаки пропущені)*

- А** Балка вкрита садками вилась попід горою.
- Б** Птахолови минали березовий гай пронизаний пасмами світла.
- В** Усіяна колосками земля пахне літом.
- Г** Невідомий нікому я сідаю на лавку слухаю і дивлюся.
- Д** Блискучий та легкий сніг здається падає прямо на серце.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки при відокремлених членах речення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому реченні.

20.* *Перед однорідними членами речення потрібно ставити двокрапку, а після них – тире в реченні (розділові знаки пропущені)*

- А** Із сивої давнини існували на землі чотири доброчесності а саме мудрість правосуддя стійкість вірність.
- Б** Є місцевості веселі радісні є похмурі тривожні й недобрі місця.
- В** Летиш і милуєшся всім і сріблястою нехворощю і ворохами золотими на токах.
- Г** Скрізь на вершечку стрілецької гори на пагорбах і видолинках панувала тиша.
- Д** Земля і місяць вишні і тополи і тиша в тиші і тумани в полі усе в чеканні.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки при однорідних членах речення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому реченні.

- 21.*** Непоширену обставину НЕ треба відокремлювати комами в реченні (розділові знаки пропущені)
- А** Не піймавши не кажи що злодій.
 - Б** Рушниця в його руках стріляла не хиблячи.
 - В** Посеред плеса вода мов сказившись починала хлюпати й кружляти.
 - Г** Хлопці прокинувшись нагодували й напоїли коней.
 - Д** Не зрозумівши студентка запитала ще раз.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки при відокремлених членах речення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому реченні.

- 22.*** Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка
- А** заїжджати, щирість, їстоньки;
 - Б** дзвонити, п'ятниця, український;
 - В** йодистий, з'єднання, сьогоднішня;
 - Г** підйомний, щебечуть, джміль;
 - Д** висаджують, зозулястий, перемивають.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Фонетика. Графіка. Співвідношення звуків і букв.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Визначати звукове значення букв у слові. розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків.

- 23.*** Граматична помилка допущена в реченні
- А** Коли світило яскраве сонце, я вийшов з дому.
 - Б** Яскраве сонце засліпило мене, коли я виходив з дому.
 - В** Виходячи з дому, я мружився від яскравого сонця.
 - Г** Коли я виходив з дому, мене засліпило яскраве сонце.
 - Д** Виходячи з дому, мене засліпило яскраве сонце.

Правильна відповідь: Д.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Морфологія. Дієприслівниковий зворот .

2. Синтаксис. Відокремлені обставини.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами.

2. Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень з відокремленими обставинами в мовленні.

- 24.*** Через дефіс треба писати всі прислівники в рядку
- А** по/нашому, в/нічию, ледве/ледве, сяк/так;
 - Б** з/рештою, врешті/решт, хтозна/куди, вряди/годи;

- В** мало/помалу, віч/на/віч, десь/інколи, по/латині;
- Г** десь/то, як/раз, як/небудь, будь/коли;
- Д** по/двоє, по/друге, по/третє, по/сучасному.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

- 25.*** Не можна замінити поданим варіантом у дужках виділене слово в реченні
- А** За високими осокорами почало *світліти* (світлішати) небо.
 - Б** *М'який* (незлостивий) докір корисніший за нещирю подяку.
 - В** Ми не хотіли брати участь у цих *темних* (підозрілих) справах.
 - Г** Молоко дуже *корисне* (корисливе) для молодого організму.
 - Д** *Подекуди* (місцями) пройшов сліпий дощик.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Синоніми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Доречно використовувати в мовленні синоніми та інші вивчені групи слів.
2. Знаходити й виправляти похибки та помилки в мовному оформленні висловлювань, спираючись на засвоєні знання.

- 26.*** Закінчення *-е* у формі кличного відмінка мають усі іменники в рядку
- А** друг, колега, брат, земля.
 - Б** воля, швець, Богдан, Ілля;
 - В** боєць, кравець, хлопець, молодець;
 - Г** майор, полковник, капітан, лейтенант;
 - Д** син, кум, Михайло, Павло.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Особливості вживання та написання відмінкових форм іменника.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових.

- 27.*** Виділене слово вжите в невластивому йому значенні в реченні
- А** Два примірники словника *присутні* в кабінеті.
 - Б** Вантажне відділення *розташоване* на першому поверсі.
 - В** Ялту *вважають* одним з найпопулярніших курортів.
 - Г** Директор банку *перебуває* за кордоном.
 - Д** У санаторії *є* кілька басейнів.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Лексичне значення слова.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Доречно використовувати в мовленні слова, близькі за значенням.
2. Знаходити й виправляти похибки та помилки в мовному оформленні висловлювань, спираючись на засвоєні знання.

28.* Поширеним є речення

- А Кілька покупців почали сперечатися.
- Б Мільярди людей прагнуть жити в злагоді.
- В Хлопчаки били байдики.
- Г Вистава була надзвичайна.
- Д Трава не скошена.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Синтаксис. Види речень за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені).

2. Синтаксис. Способи вираження підмета та присудка.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розрізняти речення різних видів за наявністю чи відсутністю другорядних членів.
2. Визначати способи вираження підмета й присудка (простого та складеного).

29.* З поданих у дужках синонімів кожен з варіантів можливий у реченні

- А (Ретельні, проникливі) дослідження археологів підтверджують слова Геродота.
- Б Червоні жоржини (сильніше, потужніше) мерехтять росами.
- В Старі дуби (оточували, облягали) галявину.
- Г Представники різних поколінь не завжди (здатні, здібні) порозумітися.
- Д Ми стояли, зачаровані (дивною, прекрасною) музикою весняних лугов.

Правильна відповідь: Д.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Синоніми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Доречно використовувати в мовленні синоніми.
2. Знаходити й виправляти похибки та помилки в мовному оформленні висловлювань, спираючись на засвоєні знання.

30.* Правильну вимову відображає фонетичний запис слів у рядку

- А джміль [джміл´], щастя [шчас´т´а];
- Б займаєшся [займа́йе"с´а], свято [свйáто];
- В джерело [дже"ре"лб´], вокзал [вогзál];
- Г колеться [кóле"т´с´а], виллю [вйл´:у];
- Д висока [ви"со́ка], дзеркало [дзёркало].

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Фонетика. Графіка. Приголосні тверді і м'які. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ. Уподібнення приголосних звуків.
2. Орфоепія. Вимова голосних (наголошених і ненаголошених).

Вимова приголосних звуків.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розрізняти звуки мови й мовлення, визначати в словах тверді і м'які приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; визначати звукове значення букв у слові. Розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків.
2. Визначати особливості вимови голосних і приголосних звуків відповідно до орфоепічних норм.

ЗАВДАННЯ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ.

31.

Односкладне речення

- 1 означено-особове
- 2 неозначено-особове
- 3 узагальнено-особове
- 4 безособове

Приклади

- А З гармат по горобцях не стріляють.
- Б Кругом гомоніли, вешталися, лагодилися до чогось.
- В Можна вибрати друга і по духу брата, та не можна рідну матір вибирати.
- Г Довго спали вітри у ярах на припоні.
- Д Буду хлібом і цвітом ділитись, відчиняти ворота гінцям.

Правильна відповідь: 1 – Д, 2 – Б, 3 – А, 4 – В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена. Способи вираження головних членів односкладних речень.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів.

32.

Вид підрядного речення

- 1 означальне
- 2 з'ясувальне
- 3 обставинне причини
- 4 обставинне місця

Приклади

- А Мені було байдуже, де вони отримували цю інформацію.
- Б Туди, де образи кохані, душа окрилена летить.
- В Ясени, ясени, бачу вас за селом край дороги.
- Г Вогонь був таким, що в повітрі снаряди зустрічалися зі снарядами.
- Д Прокинувся від того, що в хаті стало видно, як удень.

Правильна відповідь: 1 – Г, 2 – А, 3 – Д, 4 – Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Основні види підрядних речень.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Визначати основні види підрядних речень.

33.

Відокремлений член речення

1 означення

2 прикладка

3 обставина

4 додаток

Приклади

А Я так люблю тебе, мій краю, красу твоїх степів і гір.

Б Данилко радо, з підскоком, біг до сусідів.

В На світі все знайдеш, крім рідної матері.

Г Він, п'ятирічний хлопчик, міг би гратися годинами.

Д Ночували гайдамаки в зеленій діброві, на припоні пасли коні, сідлані, готові.

Правильна відповідь: 1 – Д, 2 – Г, 3 – Б, 4 – В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Речення з відокремленими членами.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розпізнавати види другорядних членів, їх типи й різновиди.

2. Розпізнавати просте речення з відокремленими членами уточнювальними.

34. Правильним є тлумачення фразеологізму

Фразеологізми

1. Золота молодь

2. Сім п'ятниць на тиждень

3. Хоч греблю гати

4. Честь мундира

Значення

А талановиті молоді люди, які не можуть реалізувати себе

Б розбещені діти багатих батьків

В обдаровані молоді діячі культури

Г молоді підприємці, які забезпечують собі високий рівень життя

А часта й легка зміна своїх рішень

Б можливість вибору різноманітних варіантів

В безпорадність у будь-яких справах

Г сварливість, занадто доскіпливе ставлення до чогось

А безрезультатно

Б незрозуміло

В дуже просто

Г дуже багато

А чесно заслужена похвала

Б великі досягнення на службі

В гідність особи як представника певної організації

Г зневажливе ставлення до цивільних осіб

Правильна відповідь: 1 – Б, 2 – А, 3 – Г, 4 – В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Фразеологізми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Пояснювати значення фразеологізмів.

35. Визначте, якою частиною мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

Людство давно та всерйоз замислюється над тим, як обмежити (1)свій, (2)найчастіше небажаний, вплив на живу природу, як регулювати клімат, (3)стримуючи цим темпи глобального (4)потепління.

- А іменник
- Б займенник
- В дієприкметник
- Г дієприслівник
- Д прислівник
- Е частка

Правильна відповідь: 1 – Б, 2 – Д, 3 – Г, 4 – А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати частини мови.

ЗАВДАННЯ З ВИБОРОМ КІЛЬКОХ ПРАВИЛЬНИХ ВІДПОВІДЕЙ

Текст 2

(завдання 36–38)

(1)Уміння радіти чужим успіхам мірило шляхетності. (2)Якщо людину підтримати похвалити підкреслити щось хороше в ній вона намагається дорівнювати уявленню яке про неї склалося. (3)Ось чому так важливо з дитинства культивувати в людині почуття власної гідності відчуття певної «собівартості» аби згодом не склався комплекс меншовартості. (4)Недарма кажуть Якщо казати людині постійно що вона свиня то згодом вона зарохкає. (5)Не ввічливо кидати компліменти малознайомим або незнайомим людям. (6)Краще зачекати познайомившись ближче чи навіть заприятелювавши з ними. (7)Але пам'ятаймо що слова похвали потрібні кожному.

36. Речення з прямою мовою

Правильна відповідь: 4.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову.

37. Тире треба поставити в реченні

Правильна відповідь: 1.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Синтаксис. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою.
2. Пунктуація. Розділові знаки при прямій мові.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову.
2. Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в при прямій мові.

38. Кому (коми) треба поставити в реченнях

Правильна відповідь: 2, 3, 4, 6, 7.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки в простому й складному реченнях.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому та складному реченні.

ВІДКРИТІ ЗАВДАННЯ З КОРОТКОЮ ВІДПОВІДДЮ

39. Укажіть, до якого стилю мовлення належить текст 2 (прикметник запишіть у називному відмінку).

Правильна відповідь: ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Стилістика. Стили мовлення, їх основні ознаки.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розпізнавати стилі мовлення, визначати особливості кожного з них.
2. Правильно відмінювати прикметники.
3. Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

40. Упишіть до таблиці форму давального відмінка числівника *двісті*.

Правильна відповідь: ДВОМСТАМ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Типи відмінювання кількісних числівників.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розпізнавати основні способи відмінювання числівників.
2. Відрізнати правильні форми числівників від помилкових.
3. Добирати потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні.

41. Прочитайте другу частину фразеологічних зворотів

- ... загребуші;
- ... не доходять;
- ... не підіймаються;
- ... сверблять.

В усіх фразеологічних зворотах на місці крапок уживається слово...

Правильна відповідь: РУКИ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Фразеологізми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Пояснювати значення фразеологізмів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні.

42. У прикметниках вищого й найвищого ступенів порівняння виділіть неправильно утворену форму, запишіть слово правильно.

Вигідніший, зрозуміліший, найдорогіший, набагато зручніший, щонайповніший, якнайближчий, менш придатний.

Правильна відповідь: НАЙДОРОЖЧИЙ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Способи творення ступенів порівняння якісних прикметників. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

- 1. Розпізнавати ступені порівняння якісних прикметників.*
- 2. Правильно утворювати форми ступенів порівняння якісних прикметників.*
- 3. Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.*
- 4. Знаходити й виправляти похибки та помилки, спираючись на засвоєні знання.*

43. Упишіть до таблиці слово *викладач*, узгодивши його з числівником *два*.

Правильна відповідь: ВИКЛАДАЧІ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Особливості вживання та написання відмінкових форм іменника.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

- 1. Правильно відмінювати іменники.*
- 2. Визначати сполучуваність числівників з іменниками.*

ЗАВДАННЯ НА ІНТЕРПРЕТАЦІЮ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

Поетка українського відродження

(1–3) Є постаті, забуті сучасниками, зроджені для інших часів, які вириваються нащадками з пазурів минулого і ставляться на недосяжну височину. До таких належить і Леся Українка.

(4–12) Її життя було цілою проблемою. Вона на голову переростала хистом майже всіх сучасних письменників, а лишилася дивно незрозумілою. Вона мала чи не найглибшу освіту в крузі товаришів пера, а залишилась особою, якою найменше займалася освічена критика. Людина інтенсивного шукання і впертої думки не прикувала чомусь до себе уваги тих, хто цікавився тайнами поетичної творчості. Письменниця, яку Франко назвав самотнім

мужчиною серед поетів соборної України, лишилася якимось сфінксом для покоління, для якого відвага, завзяття, воля – всі мужські чесноти повинні були б стати конечними, коли воно хотіло вистояти в тій страшній завірюсі, що несподівано впала на нього.

(13–18) Як це могло статися? Я думаю, це сталося через те, що Леся Українка своїми уподобаннями, пристрастями і вдачею з'явилася на світ завчасно. Вона жила й діяла в добу, яка на місце невидимого Бога поставила релігію розуму. На місце абсолютної моралі – етику, прописи якої, як математичні формули, доводилися доказами розсудку. На місце великих пристрастей – поміркованість. На місце віри, що рушає горами, – сліпе упокорення перед так званим богом подій.

(19–24) Це був час, коли ніхто не підіймався вже за свої переконання ні на ешафот, ні на кострище, коли людське життя стало важити більше, ніж людська честь, коли на зміну безпосередності прийшов зарозумілий, але зблазований сноб. Це був час, коли поетичну легенду заступила проза щоденного життя, коли на зміну непокірливих дідів прийшли врівноважені внуки, що „садили картопельку”, і котрим байдуже було, «... чиєю кров'ю ота земля напоєна, що картоплю родить». В таку добу з'явилася в нас Леся Українка.

(25–32) «На шлях я вийшла ранньою весною», – починає вона один із своїх молодечих віршів. І дійсно, найтемніші дні цієї доби вже упливали. Тривога, непевність, туга за великим всеочищаючим поривом огортала маси. Пробуджена туга людського «я» за чимось великим, що довго, придушене, тайлось на дні душі, вибухаючи раз на кількасот років, тоді, коли зачиналися нові розділи в історії. Коли б Леся Українка прийшла трохи пізніше, коли й безжурних огортав переляк перед катастрофою, що йшла, її скоріше зрозуміли би. Та майже ніхто з її сучасників не відчував бурі, якої так пристрасно прагнула вона.

(33–37) В тузі за моментом боротьби і подвигу писала вона в одній своїй поемі, з якою насолодою вона б «упилася щастям перемоги», але це упоєння їй не судилося. Те, про що вона мріяла в безсонні ночі, її не торкнулося. Вона «себе вогнем спалила власним», не дочекавшись сподіваного моменту щастя. Тому була її поезія тугою за щастям, а не насолодою ним.

(38–40) Вона мріяла віддати себе цілу справі нації, «спалити молодість і полягти при зброї», але в тисячний раз справдилася на ній знана оповідка: немає пророків у своїй землі!

(41–45) Кажуть, що Леся Українка вмерла на сухоти. Думаю, що це неправда, або не ціла правда. Бо це засмішна назва на ту хворобу, що жерла її. Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея. Вона вмерла прудко, бо люди, що живуть так інтенсивно, живуть коротко.

(46–56) Її голосу не дочували за життя, і вона була в нім застрашаючо самотньою. Тією самотою, котру зносити можуть лише люди, повні глибокої віри в своє покликання. Але подібно багатьом трагічним постатям, умираючи, вона перемогла. Іскра людської і національної гідності перейде в кожного з її духовних нащадків. Всі, навіть духовні противники поетки, що не зрозуміли її пророчого шалу й жорстокої правди, муситимуть скорше чи пізніше зложити вінець із написом: «Ти переміг!» Тоді нація визнає як одного зі своїх духовних вождів ту слабу жінку, чий вищий дух ще в темну ніч перед пробудженням народу вказував йому страшну і величну путь безумства й слави. Тоді останки Лесі Українки в день великого свята перенесуть до українського пантеону, збудованого своїм великим людям вільною нацією, яку вона так немилосердно картала і так безумно любила.

(За Д. Донцовим)

633 слова

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданнями 44–53:

1. *Стилі мовлення, їх основні ознаки, функції.*
2. *Тема й основна думка висловлювання.*

3. Текст, поділ тексту на абзаци, мікротеми.
4. Мовні засоби зв'язку речень у тексті.
5. Стилiстичні засоби лексикології та фразеології.
6. Виразальні засоби риторики (порівняння, подробиці, метафора, цитування, протиставлення, заклик, парадокс, гіпербола, риторичні запитання).

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдань 44–53:

1. Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне.
2. Орієнтуватися в змісті прочитаного висловлювання.
3. Уміти користуватися різноманітними виразальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.
4. Критично оцінювати прочитане.
5. Виконувати мисленнєві дії – аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизацію, синтез, робити висновки за аналогією, моделювати.

- 44.** Висловлювання «Є постаті, забуті сучасниками, зроджені для інших часів, які вириваються нащадками з пазурів минулого і ставляться на недосяжну височину. До таких належить і Леся Українка» (рядки 1–3) є в тексті

А тлумаченням заголовку;

Б тезою автора, яку він має підтвердити або спростувати;

В формулюванням проблеми, спірного питання;

Г аргументом, доказом, що підтверджує або спростовує тезу автора.

Правильна відповідь: Б.

- 45.** Серед суджень, що підтверджують думку «... В тисячний раз справдилася на ній (Лесі Українці) знана оповідка: немає пророків у своїй землі!» (рядки 39–40), зайвим є судження

А Її голосу не дочували за життя, і вона була в нім застрашаючо самотньою (рядок 46).

Б «На шлях я вийшла ранньою весною», – зачинає вона один із своїх молодечих віршів (рядки 25–26).

В Всі, навіть духовні противники поетки, що не зрозуміли її пророчого шалу й жорстокої правди, муситимуть скорше чи пізніше зложити вінець із написом: «Ти переміг!» (рядки 49–51).

Г ... Майже ніхто з її сучасників не відчував бурі, якої так пристрасно прагнула вона (рядки 31–32).

Правильна відповідь: Б.

- 46.** Загальним відносно інших є зміст висловлювання

А Вона на голову переростала хистом майже всіх сучасних письменників, а лишилася дивно незрозумілою (рядки 4–5).

Б Вона мала чи не найглибшу освіту в крузі товаришів пера, а залишилась особою, якою найменше займалася освічена критика (рядки 5–7).

В Людина інтенсивного шукання і впертої думки не прикувала чомусь до себе уваги тих, хто цікавився тайнами поетичної творчості (рядки 7–8).

Г Її життя було цілою проблемою (рядок 4).

Правильна відповідь: Г.

47. Висновком, що випливає з інших поданих суджень, є

А В тузі за моментом боротьби і подвигу писала вона в одній своїй поемі, з якою насолодою вона б «упилася щастям перемоги», але це упоєння їй не судилося (рядки 33–34).

Б Тому була її поезія тугою за щастям, а не насолодою ним (рядки 36–37).

В Те, про що вона мріяла в безсонні ночі, її не торкнулося (рядки 34–35).

Г Вона «себе вогнем спалила власним», не дочекавшись сподіваного моменту щастя (рядки 35–36).

Правильна відповідь: Б.

48. Наведені судження доводять справедливість думки Франка про те, що Леся Українка була «одиноким мужчиною серед поетів соборної України» (рядок 9), окрім судження

А ...Леся Українка своїми уподобаннями, пристрастями і вдачею з'явилася на світ завчасно (рядки 13–14).

Б Вона мріяла віддати себе цілу справі нації, «спалити молодість і полягти при зброї» (рядки 38–39).

В Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея (рядки 42–44).

Г ... Вона була ... застрашаючо самотньою. Тією самотою, котру зносити можуть лише люди, повні глибокої віри в своє покликання (рядки 46–47).

Правильна відповідь: А.

49. У реченні «Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея» (рядки 42–44) слово *вогонь* ужите в значенні

А полум'я;

Б душевне піднесення;

В вогнище;

Г стрільба.

Правильна відповідь: Б.

50. Уособленням у тексті є висловлювання

А на зміну непокірливих дідів прийшли врівноважені внуки;

Б письменниця лишилася якимось сфінксом;

В це засмішна назва на ту хворобу, що жерла її;

Г пазурі минулого.

Правильна відповідь: В.

51. У реченні «Це був час, ..коли на зміну безпосередності прийшов зарозумілий, але зблазований сноб» (рядки 19–21) слово *сноб* означає людина, яка:

- А у нових умовах механічно відтворює застарілі ідеї своїх попередників;
- Б над усе ставить насолоду життям;
- В уважає себе носієм інтелектуальності й вишуканих смаків, беззастережно схиляється перед модою;
- Г має глибокі різносторонні знання, є начитаною.

Правильна відповідь: В.

52. Слова, виділені у вислові «маленька жінка з душею скованого Прометея» (рядки 43–44), означають: *та, яка*

- А. терпить невимовні фізичні муки;
- Б. страждає через нездійсненність того, до чого прагне;
- В. покарана за свавілля;
- Г. самотня й не сприйнята сучасниками.

Правильна відповідь: Б.

53. Слова *вищий дух вказував страшну і величну путь* у реченні «Тоді нація визнає як одного зі своїх духовних вождів ту слабу жінку, чий вищий дух ще в темну ніч перед пробудженням народу вказував йому страшну і величну путь безумства й слави» (рядки 51–53) становлять

- А. уособлення
- Б. гіперболу
- В. літоту
- Г. метафору

Правильна відповідь: А.

Частина 2

ВІДКРИТЕ ЗАВДАННЯ З РОЗГОРНУТОЮ ВІДПОВІДДЮ

ВЛАСНЕ ВИСЛОВЛЕННЯ

Складіть і запишіть роздум про те, що таке *покликання*.

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі докази, що найкраще аргументуватимуть Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки посиланнями на приклади з художньої літератури (укажіть проблему, порушену письменником, назву твору, назвіть художній образ, через який проблема розкрита, наведіть цитату з твору тощо), історичні факти або випадки з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки.

Роботу запишіть у відведеному місці тестового зошита. У разі потреби використовуйте чернетку.

Орієнтовний обсяг роботи – 1 сторінка тестового зошита (200–250 слів). Текст обсягом до 100 слів екзаменатори не перевірятимуть.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. *Текст. Стилі та типи мовлення.*
2. *Будова тексту. Мовні засоби вираження висловлення.*
3. *Орфографічні та пунктуаційні правила.*
4. *Особливості побудови роздуму.*

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. *Усвідомлювати структуру власної пізнавальної діяльності.*
2. *Виконувати мисленнєві дії – аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизацію, синтез, експериментування, формулювати висновки, моделювати, робити припущення і добирати переконливі аргументи на підтвердження висловлених тез, критично оцінювати сприйняту інформацію, а також спростовувати хибні твердження, оперуючи відомими уявленнями і поняттями лінгвістичного й позалінгвістичного плану.*
3. *Будувати письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети.*
4. *Знаходити й виправляти похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання.*

Бланк відповідей А

Міністерство освіти і науки України
Український центр оцінювання якості освіти A

Заповнюйте бланк відповідей великими друкованими літерами.

Приклад написання букв для заповнення бланка відповідей.

А Б В Г Г Д Е Є Ж З И І Ї Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Увага!

Цей бланк перевіряє комп'ютер! Ваші відповіді у бланку є результатом Вашої роботи.

Записана буква не має виходити за межі білого прямокутника.

Виправлення необхідно робити в спеціально відведеній частині бланка!

Українська мова

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Місце для штрих-коду
роботи.

Наклеює інструктор.

Позначте номер Вашого зошита так:

У завданнях 1-30 правильну відповідь позначайте **тільки так**:

1	А Б В Г	8	А Б В Г Д	15	А Б В Г Д	22	А Б В Г Д	29	А Б В Г Д
2		9		16		23		30	
3	□ □ □ □ □	10	□ □ □ □ □	17	□ □ □ □ □	24	□ □ □ □ □		
4		11		18		25			
5	□ □ □ □ □	12	□ □ □ □ □	19	□ □ □ □ □	26	□ □ □ □ □		
6		13		20		27			
7	□ □ □ □ □	14	□ □ □ □ □	21	□ □ □ □ □	28	□ □ □ □ □		

У завданнях 31-35 відповідь записуйте **великими друкованими літерами**.

31	1	32	1	33	1	34	1	35	1
2		2		2		2		2	
3		3		3		3		3	
4		4		4		4		4	

У завданнях 36-38 правильну відповідь позначайте **тільки так**:

36 1 2 3 4 5 6 7

37

38

У завданнях 39-43 відповідь записуйте **великими друкованими літерами**.

39					
40					
41					
42					
43					

У завданнях 44-53 правильну відповідь позначайте **тільки так**:

44	А Б В Г	46	А Б В Г	48	А Б В Г	50	А Б В Г	52	А Б В Г
45		47		49		51		53	

Місце виправлення помилкової відповіді.

Щоб виправити відповідь до завдання, запишіть його номер у білих прямокутниках зліва.

Завдання 1-7			Завдання 31-35			Завдання 39-43	
Номер завдання А Б В Г	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання
	1	1					
	2	2					
	3	3					
	4	4					
Завдання 8-30	Завдання 36-38		Завдання 44-53		Завдання 39-43		
Номер завдання А Б В Г Д	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання	Номер завдання
	1 2 3 4 5 6 7			А Б В Г		А Б В Г	

ДЛЯ НОТАТОК

